

Nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa

Ville Erikäinen ja Sanna-Mari Pöyry

Ville Eerikäinen ja Sanna-Mari Pöyry

Nuorisotyötä ammattillisissa oppilaitoksissa

XAMK INSPIROI 80

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2024

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Kannen kuva: Esedun opiskelijatoiminnan ohjaaja Sanna Airas
nuorten kanssa
Kuvaaja: Hilma Piilonen
Taitto: Grano Oy
ISBN 978-952-344-577-2 (PDF)
ISSN 2489-6764 (verkko)
julkaisut@xamk.fi

TIIVISTELMÄ

Nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa on nuorisoalan *Osaamiskeskus Nuoskan – nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa* julkaisu, joka on tarkoitettu inspiraatioksi ja avuksi nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa tekeville. Sitä voidaan hyödyntää oppilaitosnuorisotyön kehittämiseen ja sanoittamiseen. Muut ammattiopistoissa työskentelevät saavat tietoa oppilaitosnuorisotyön merkityksestä sekä menetelmistä, mikä edesauttaa yhteistyötä nuorisotyön kanssa. Kohderyhmään kuuluvat myös ammattiopistojen johto-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä toimivat. Julkaisussa kuvataan johtamisen merkitystä toimintakulttuurin rakentajana ja oppilaitosnuorisotyössä onnistumisen mahdollistajana.

Julkaisua varten kartoitettiin ja mallinnettiin ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä ja moniammatillista yhteistyötä. Työskentelyyn osallistettiin opiskeluhuollon, opetuksen ja nuorisopalveluiden edustajia, opiskelijoita, oppilaitosten päättäjiä ja keskeisiä sidosryhmiä. Lisäksi järjestettiin työpajoja, yksilö- ja ryhmähaastatteluja, kyselyjä ja muuta tiedonkeruuta kehittämistilaisuuksissa, oppilaitosvierailuilla ja verkostotapaamisten yhteydessä osaamiskeskuskaudella 2020–2023.

Teoksessa kuvataan ammattiopistojen nuoria palvelumuotoilun menetelmin (profiilit, empatiakartat) ja esitetään ratkaisuja heidän palvelutarpeisiinsa vastaamiseksi (arvolupaukset). Julkaisu kannustaa vahvistamaan nuorten tulevaisuususkkoa tulevaisuusohjauksen avulla ja kuvaa oppilaitosnuorisotyön paikkoja, muotoja ja tavoitteita. Julkaisuun on myös koottu menetelmiä sovellettavaksi oppilaitosnuorisotyöhön.

Asiasanat: nuorisotyö, oppilaitosnuorisotyö, ammatillinen oppilaitos, nuoret

ABSTRACT

Youth Work in Vocational Institutions is the publication produced by the Youth Work Expertise Center Nuoska – Youth Work in Schools and Institutions. This work is intended as a handbook for those engaged in youth work in vocational institutions. The handbook can be utilized for developing and articulating youth work in such institutions. Other professionals working in vocational institutions can gain information about the significance of youth work and its methods from the publication, which facilitates collaboration in youth work. The target audience also includes those in management, development, and planning roles in vocational institutions. The work discusses the importance of leadership as a builder of organizational culture and an enabler of success in institutional youth work. Students in the youth sector also benefit from the publication.

For this publication, youth work and interdisciplinary collaboration conducted in vocational institutions were mapped and modeled. Representatives from student welfare services, education, youth work, students, institutional decision-makers, and key stakeholders were involved. Workshops, individual and group interviews, surveys, and other data collection methods were conducted during developmental events, visits to vocational education institutions, and network meetings throughout the expertise center period from 2020 to 2023.

The publication describes young people in vocational institutions using service design methods (profiles and empathy maps) and value proposition canvas to meet young students' service needs. The publication also illustrates interdisciplinary well-being work within the context of institutional youth work and the role of leadership in enabling institutional youth work. It encourages those working with young people to strengthen their belief in the future through future guidance and future-oriented thinking. It describes the places, forms, and objectives of youth work in vocational institutions. The publication compiles methods developed for implementation in youth work in vocational institutions. The publication includes the dreams of young people: what does the ideal vocational institution for students look like in 2035?

The publication was made possible by the Ministry of Education and Culture funding the operations of the Expertise Center Nuoska.

Key words: youth work, educational institution youth work, vocational educational institution, young people

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	5
ABSTRACT.....	6
ESIPUHE	9
TEKIJÄT	11
1 OPPILAITOSNUORISOTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	12
1.1 Nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa osaamiskeskuskaudella 2020–2023.....	12
1.2 Monialainen yhteistyö oppilaitosnuorisotyön kontekstina	16
1.3 Oman työn ja yhteistyön rooli monialaisessa yhteistyössä – esimerkki monialaisen yhteistyön kehittämisen käytännöstä	23
1.4 Johtaminen oppilaitosnuorisotyön mahdollistajana	28
2 OPPILAITOSNUORISOTYÖN ASIAKKAAT – NUORET KESKIÖSSÄ	31
2.1 Opiskelijaprofiilit ja sovelletut empatiakartat palvelutarpeiden kuvaamisessa	31
2.2 Arvolupaukset vastineiksi sovelletuille empatiakartoille	36
3 OPPILAITOSNUORISOTYÖN PAIKAT, MUODOT JA TAVOITTEET	40
3.1 Nivelvaihenuorisotyö ja ammattiopintoihin kiinnittäminen.....	40
3.2 Oppilaitosnuorisotyön tilat nuorten omana paikkana.....	45
3.3 Digitaalinen oppilaitosnuorisotyö	49
3.4 Jalkautuva kohtaamistyö ja yhteisöllinen työ.....	51
3.5 Asuntolaohjaus	53
3.6 Kun koulu ei suju: kohdennettua nuorisotyötä oppilaitoksessa	55
3.7 Ehkäisevä päihdetyö	59
4 TULEVAISUUSOHJAUS OPPILAITOSNUORISOTYÖSSÄ	62
4.1 Oppilaitosnuorisotyö nuorten tulevaisuususkon vahvistajana	62
4.2 Tulevaisuusohjattu Unelmien oppilaitos -harjoitus	66
4.3 Nuorten tulevaisuusohjattu visio unelmien oppilaitoksesta	67
5 VIISI VINKKIÄ INSPIRAATIOKSI OPPILAITOSNUORISOTYÖHÖN.....	73
5.1 Hyvinvoiva nuori -paneelikeskustelut	73
5.2 Kasku-työparimalli	74
5.3 KAMU Kaveri mielessä toiselle asteelle	75
5.4 Laadukasta asuntolatyötä VeKe-mallin tuella.....	76
5.5 Ryhmäilmiön avulla hyvinvoivia ryhmiä	77
6 LOPUKSI	79

LÄHTEET	82
LIITTEET	86
LIITE 1	
Nuorisotyö ammattiopistoissa -pohja	86
LIITE 2	
Pohja työmuotojen priorisointiin	87
LIITE 3	
Nuorilähtöisen sidosryhmäkartan pohja.....	88
LIITE 4	
Opiskelijaprofiili Abdi Ajattelijan profiilikortti	89
LIITE 5	
Opiskelijaprofiili Tiu Taiteellisen profiilikortti	90
LIITE 6	
Opiskelijaprofiili Kalle Kingin profiilikortti	91
LIITE 7	
Profiilikorttipohja	92
LIITE 8	
Sovelletun empatiakartan pohja	93
LIITE 9	
Kpedun opiskeluhyvinvoinnin toimijoiden arvolupaus	94
LIITE 10	
Arvolupauspohja	95
LIITE 11	
Yksilötyön emotionaalinen palvelupolku nuoren näkökulmasta (Pöyry 2023)	96
LIITE 12	
Nuoren emotionaalisen palvelupolun pohja	97

ESIPUHE

Nuorten kokemukset elämästä, hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta ovat yhteydessä yhteiskunnallisiin muutoksiin. Jatkuvat muutokset ja pirstaleinen palvelujärjestelmä lisäävät nuorten epävarmuutta tulevaisuudestaan. Epävarmat tulevaisuuskuvat ja haasteet hyvinvoinnissa synnyttävät uusia palvelutarpeita. Yhteiskuntasopimuksen ja -rauhan kulmakiviä ovat luottamus viranomaisiin, yhteiskunnallisiin instituutioihin ja muihin ihmisiin. Yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen ja itseensä luottava yksilö on oppinut rakentamaan yhteisöllisyyttä ja toimimaan muiden kanssa. Tälle luodaan perusta lapsuudessa ja nuoruudessa, erityisesti koulu- ja oppilaitosympäristöissä. Aktiivinen toimijuus ja hyvän elämän rakentaminen edellyttävät monenlaisia valmiuksia, kuten taitoa kommunikoida erilaisten ihmisten kanssa. Näitä valmiuksia pitäisi pystyä luomaan formaalissa koulutuksessa ja informaalissa nuorisokasvatuksessa.

Nuorten hyvinvointi on noussut valtakunnalliseksi keskustelunaiheeksi. Yksi nuorten hyvinvointityön osa-alue on ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö. Kartoitimme ja mallinsimme opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Osaamiskeskus Nuoskassa ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä ja monialaista yhteistyötä. Osallistimme opiskeluhuollon, opetuksen ja nuorisopalveluiden edustajia ja opiskelijoita sekä oppilaitosten päättäjiä ja keskeisiä sidosryhmiä. Toteutimme työpajoja, yksilö- ja ryhmähaastatteluja, kyselyjä sekä muuta tiedonkeruuta kehittämistilaisuuksissa, oppilaitosvierailuilla ja verkostotapaamisten yhteydessä osaamiskeskuskaudella 2020–2023. Koostimme työskentelyn perusteella tämän julkaisun.

Nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa on tarkoitettu ammatillisissa oppilaitoksissa nuorisotyötä tekeville. Sitä voidaan hyödyntää oppilaitosnuorisotyön kehittämiseen ja sanoittamiseen. Muut ammattiopistoissa työskentelevät saavat julkaisusta tietoa oppilaitosnuorisotyön merkityksestä sekä menetelmistä, mikä edesauttaa yhteistyötä nuorisotyön kanssa. Kohderyhmään kuuluvat ammattiopistojen johto-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä toimivat. Teoksessa kuvataan johtamisen merkitystä toimintakulttuurin rakentajana ja oppilaitosnuorisotyössä onnistumisen mahdollistajana. Esittelemme menetelmiä, joiden avulla oppilaitosnuorisotyötä voidaan kehittää vastaamaan nuorten tarpeisiin ja vahvistamaan nuorten toiveikkautta ja tulevaisuususkoa. Koronapandemian vuoksi kehittämistyön käynnistäminen viivästyi. Teosta tulee tarkastella siitä näkökulmasta, että pandemia etäopetuksineen vaikeutti nuorten koulunkäyntiä ja nuorisotyön mahdollisuuksia kohdata nuoria kasvokkain.

Lämmin kiitos yhteistyöstä Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradialle, Suomen nuoriso-opistolle (SNO), Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä Kpedulle, Keski-Uudenmaan Koulutuskuntayhtymä Keudalle, Itä-Savon koulutuskuntayhtymän Ammattiopisto Samiedulle, Vantaan kaupungin oppilaitosnuorisotyölle ja Etelä-Savon ammattiopisto Esedulle aktiivisesta osallistumisesta kehittämistyöhön ja ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön kuvaamiseen, analysointiin ja mallintamiseen.

Tämä julkaisu kirjoitettiin Osaamiskeskus Nuoskan osatoteuttajien kanssa. Kirjoitustyöhön osallistuivat Hannele Sorri ja Joni Tuominen (Vantaan kaupunki), Heikki Korhonen (Kehittämiskeskus Opinkirjo), Marja Snellman-Aittola (MIELI Suomen Mielenterveys ry) sekä Sari Anjala, Mika Piipponen ja Niina Himanka (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry). Juvenian TKI-asiantuntija Antti Väisänen kirjoitti asuntolatyön VeKe-mallista. Nuoskan projektipäällikkö Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela tarkisti kieliasun. Lämmin kiitos kaikille.

Nuorisotyön yksi vahvuus on kyky mukautua ketterästi vaihtuviin olosuhteisiin ja ilmiöihin. Tämä ominaisuus tulee säilyttää liittäen esittämämme havainnot ja keskustelut osaksi aikaansa eli osaamiskeskuskautta 2020–2023. Tarkoituksemme on sanoittaa nuorisotyön osaamista ja työmuotoja, jotta työn tekeminen oppilaitosympäristöissä helpottuisi. Emme pyri esittämään kehikkoa, jonka sisään ammattiopistojen nuorisotyö tulisi sovitaa – päinvastoin! Oppilaitosnuorisotyön tulevaisuus olkoon elävä, muovautuva ja avoin äärettömille mahdollisuuksille.

Mikkelissä 17.4.2024

Ville Eerikäinen ja Sanna-Mari Pöyry

TEKIJÄT

EERIKÄINEN, VILLE

Ville on koulutukseltaan yhteisöpedagogi (AMK). Ville toimii Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Nuorisolan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juveniassa TKI-asiantuntijana ja on työskennellyt Nuuskassa vuosina 2021–2023.

PÖYRY, SANNA-MARI

Sanna-Mari on koulutukseltaan YTM, yhteisöpedagogi (AMK) ja muotoilija (YAMK, palvelumuotoilu). Sanna-Mari toimii Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkissa Nuorisolan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juveniassa TKI-asiantuntijana ja on työskennellyt Nuuskassa koko osaamiskeskuskauden vuosina 2020–2024.

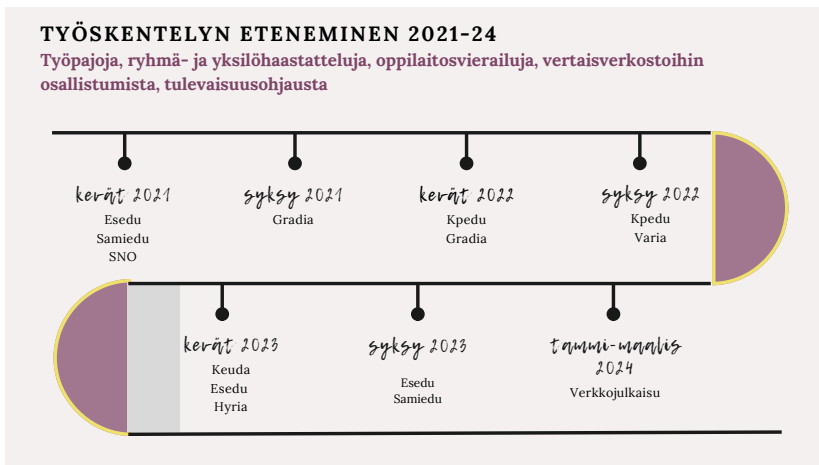
1 OPPILAITOSNUORISOTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tässä luvussa kuvataan nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa osaamiskeskuskaudella 2020–2023 ja kerrotaan oppilaitosnuorisotyön kuvaamiseksi tehdystä yhteistyöstä koulutuskuntayhtymien kanssa. Oppilaitosnuorisotyö sijoittuu osaksi muuta monialaista hyvinvointityötä, jota kuvataan alaluvussa 1.2. Johtamisen merkitystä nuorisotyössä ja monialaisessa yhteistyössä onnistumisen kannalta avataan alaluvussa 1.3.

1.1 Nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa osaamiskeskuskaudella 2020–2023

Kehittämistehtävänäimme oli selvittää ammattioppilaitosten nuorisotyön nykytilaa, kontekstia sekä sitä edistäviä ja estäviä tekijöitä. Järjestimme kehittämistilaisuuksia, ryhmähaastatteluja, kyselyjä ja muita tiedonkeruita tavoitteenamme kuvata ja mallintaa oppilaitosnuorisotyötä. Halusimme tarjota välineitä nuorisotyön sanoittamiseen ja kehittämiseen tulevaisuusohjauksen ja palvelumuotoilun keinoin. Nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen on ollut tärkeää koronapandemian jälkeisenä kolmois-kriisin aikana. Palvelumuotoilun keinoin pystytään kehittämään nuoriläh- töisempiä, ajankohtaisiin tarpeisiin vastaavia palveluja yhdessä nuorten kanssa.

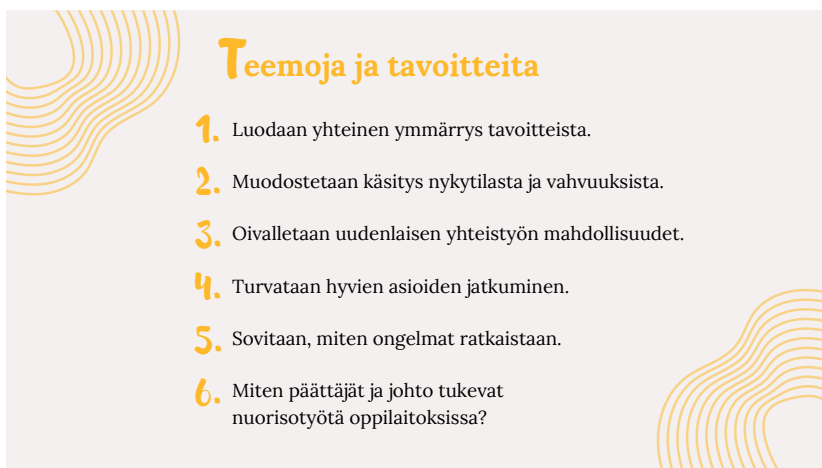
Visioimme tulevaisuutta ja löysimme ratkaisuja vision toteuttamiseen ammattiopistoissa yhteistyössä nuorten, nuorisotyötä tekevien ja nuorisotyötä mahdollistavien kanssa. Kutsuimme kehittämistyöhön oppilaitosten päättäjiä. Osallistuimme yhden koulutuskuntayhtymän kehittämistilaisuuteen ohjaamalla dialogisia vertaiskeskusteluja henkilöstölle. Koulutuskuntayhtymien osallistamista eri lukukausina havainnollistetaan kuvassa 1. Rajasimme kehittämistyötä niin, että kuhunkin tilaisuuteen osallistui yhden organisaation toimijoita ja toisinaan myös keskeisimpiä sidosryhmiä. Käynnistimme työskentelyn keväällä 2021 ja jatkoimme syksyyn 2023, jonka jälkeen kirjoitimme tämän julkaisun.

Kuva 1. Kehittämisen ja mallinnustyö koulutuskuntayhtymien kanssa

Teimme tulevaisuusohjattuja ryhmähaastatteluja kahden ammattiopiston nuorille. Kävimme oppilaitosvierailuilla ja osallistuimme oppilaitosnuorisotyön vertaisverkostoihin. Keräsimme ja hyödynsimme monenlaista aineistoa: ideoita, nykytilan kuvausta virtuaalisilla työskentelyalustoilla ja muistioita. Koostimme haastattelutallenteita, litterointeja, kyselyvastauksia, muistiinpanoja tilaisuuksista ja keskusteluista sekä niiden aikana tehdyistä havainnoista. Samanaikaisesti tutustuimme kouluterveyskeskusten, amisbarometrin ja muiden nuorten hyvinvointiin, opiskeluun ja nuoruuteen liittyvien tutkimusten tuloksiin sekä koulukeskeyttämisten määrään ennen ja jälkeen oppivelvollisuuden laajenemisen.

Kutsuimme kehittämistilaisuuksiin eri alojen toimijoita koulutuskuntayhtymistä, joskus myös paikallisista nuorisopalveluista. Työskentelyn edessä pyysimme yhteistyöhön opiskeluhoitoa, koska tunnistimme yhdeksi nuorisotyön kontekstiksi monialaisen hyvinvointityön. Noudatimme työpajoissa samoja periaatteita. Työskentelimme kuitenkin joustavasti ja vuorovaikutteisesti antaen keskusteluissa tilaa ennakoimattomille, ajankohtaisille aiheille. Kehittämistilaisuuksien teemat ja tavoitteet esitetään kuvassa 2.

Kuva 2. Kehittämistilaisuuksien teemoja ja tavoitteita

Tilaisuuksissa syntyi ymmärrystä nuorten hyvinvoinnista, opiskelusta ja oppimisesta ja osallisuuteen sekä kasvuun ja kehitykseen liittyvistä tavoitteista. Muodostimme käsityksen oppilaitosten nuorisotyön nykytilasta ja vahvuuksista, joiden avulla uudenlaista yhteistyötä nuorisotyön, opiskeluhuollon ja opetuksen välillä voidaan tehdä. Syntyi oivalluksia: uudenlainen yhteistyö mahdollistaa yhteisten tavoitteiden saavuttamisen. Käynnistimme keskusteluja toimivien käytänteiden jatkuvuudesta ja ongelmien ratkaisemisesta. Keskustelimme myös johtamisen merkityksestä laadukkaan ja arviointeihin perustuvan oppilaitosnuorisotyön mahdollistajana.

Esitämme työskentelyn tuloksia haastattelu- ja työpajatyöskentelyn sitaatteina. Kerromme puhujan tehtävänimekkeen tai roolin, mikäli se on tiedossa. Nuorisotyötä tehdään ja johdetaan eri tehtävänimikkeillä. Selkeyden vuoksi käytämme puhujista käsitteitä *'nuorisotyön esihenkilö'*, *'nuorisotyötä tekevä'* tai *'nuori'*. Kuvaamamme esimerkit havainnollistavat tapoja hyödyntää palvelumuotoilua ja tulevaisuusohjausta nuorisotyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi ne esittävät, kuinka nuorisotyö voidaan asemoida osaksi oppilaitosten monialaista hyvinvointityötä. Toiveenamme on, että Pohdittavaksi-osiot innostavat tarkastelemaan omaa työtä nuorilähtöisemmin ja kehittämään sitä yhdessä nuorten kanssa.

Oppilaitosnuorisotyön ytimessä nuorilähtöinen kohtaamisosaaminen

Nuorisotyön osaamisalan ytimessä on nuorilähtöinen kohtaamisosaaminen, jonka ansiosta nuoret kokevat olonsa turvallisiksi nuorisotyötä tekevän seurassa. Nuorten osallistumista opiskelijatoimintaan helpottaa tutun aikuisen läsnäolo ja ajatus siitä, että aikuiselta saa tarvittaessa tukea. Nuorisotyölliseen kohtaamisosaamiseen kuuluu kunnioitusta ja ajan antamisesta nuorelle. Vaikka kohtaamisen tapa vaihtelisikin työntekijöittäin, kaikille yhteistä on ennakkoluuloton yksilön näkeminen ja hyväksynnän osoittaminen. Nuorten mielestä nuorisotyön kohtaamisosaaminen on rauhallista ja tuomitsematonta. Asioita ei suurennella eikä vähätellä. Sitä kautta nuorelle syntyy luottamus ja rohkeus kertoa asioistaan. Kohtaamisosaamiseen kuuluu rohkeus ottaa puheeksi ja käsitellä vaikeitakin aiheita. Nuorten mielestä hyvään nuorisotyöhön kuuluu aitoa kiinnostusta ja kykyä tukea nuorten itseilmaisua.

Oppilaitosnuorisotyön osaamisalan ytimessä ovat myös nuorisotyön lähtökohdat: osallistumisen vapaaehtoisuus ja nuorten tarpeisiin vastaaminen nuorten rytmissä ja tavoilla. Nuorisotyöntekijä huomioi oppilaitoksen perustehtävän. Nuorisotyön ja oppilaitoksen tavoitteet, visio ja missio antavat nuorisotyölle suunnan. Nuorisotyön työmuodot rakentuvat edellisten varaan ja voivat vaihdella ajassa enemmän. Työmuodot ovat toimintatapoja, joilla vastataan nuorten ja oppilaitosten ajassa vaihteleviin tarpeisiin. Kohtaamistyötä tehdään kasvokkain ja digitaalisesti.

Onnistunut kohtaaminen syntyy kiireettömästä läsnäolosta ja keskittymisestä. Nuori kokee tulleen kuulluksi ja nähdyksi. Nuorten mukaan onnistuneeseen kohtaamiseen kuuluu ymmärrys nuorta ja nuoruutta kohtaan. Nuorisotyössä nuoruutta pidetään tärkeänä elämänvaiheena, ei vain väylänä veroja maksavaksi aikuiseksi. Nuoret voivat puhua nuorisotyötä tekeville mistä vain. Nuorisotyötä tekevät arvostavat nuoria sellaisinaan ja välittävät kuulumisista nuorille tärkeillä elämän osa-alueilla. Nuorisotyöllisestä työotteesta on hyötyä esimerkiksi silloin, kun nuorten koulusiirtymiä ja uuteen oppilaitokseen ja uusiin opintoihin kiinnittymistä halutaan tukea.

Pohdittavaksi: Nuorisotyö ammattiopistoissa

Minkälaiselle arvopohjalle tekemäsi nuorisotyö rakentuu? Mitä tavoitteita työlle on asetettu ja ketkä ovat osallistuneet tavoitteiden määrittelyyn? Millä toimenpiteillä eli työmuodoilla tavoitteisiin pyritään? Voit käyttää pohdintaan mallipohjaa liitteessä 1. Sen avulla voit jäsentää ja visualisoida oppilaitosnuorisotyötä sekä kertoa siitä muille työyhteisössäsi.

Voit jakaa työmuodot ydinpalveluihin, lisäpalveluihin ja muihin palveluihin. Tähän voit käyttää mallipohjaa liitteessä 2. Myös tavoitteet voi luokitella tärkeysjärjestykseen, mikä voi helpottaa tehtävien priorisointia.

1.2 Monialainen yhteistyö oppilaitosnuorisotyön kontekstina

Tässä alaluvussa kuvaamme monialaista yhteistyötä oppilaitosnuorisotyön kontekstina nuorikeskeisen sidosryhmäkartan avulla. Kerromme kehittämistyöhön osallistuneiden näkemyksiä yhteistyön esteistä ja mahdollistajista sekä yhteistyön sujuvoittamiseksi esitetyistä ratkaisuista.

Ammatilliset oppilaitokset ovat muutosten keskellä. Muutokset liittyvät poliittiseen päätöksentekoon, kuten laki- ja opetussuunnitelmauudistuksiin, ja työelämän muuttuviin tarpeisiin. Nuorisotyön juurtuminen osaksi hyvinvointi- ja kasvatustyötä on yksi haaste muiden muutosten rinnalla. Tulevaisuutta tulee tarkastella jatkuvat muutokset huomioiden. Keskustelimme aiheesta visiotyöskentelyssä. Kartoitimme, mitkä ammattiryhmät tekevät monialaista yhteistyötä, ja koostimme vastauksia asiakaslähtöiseen sidosryhmäkartaan. Mukana on nuorten hyvinvointiin, kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen keskeisesti vaikuttavia tahoja. Jokaisen nuoren kartta piirtyy yksilöllisesti.

Sidosryhmäkartan keskiössä on nuori (kuva 3). Myös monialaisen yhteistyön keskiöön kannattaa sijoittaa nuoret ja tarkastella hyvinvointityötä heidän näkökulmastaan. Nuorten keskeisiä sosiaalisia viiteryhmiä koulussa ja vapaa-ajalla – mukaan lukien virtuaaliympäristöt ja -yhteisöt – ovat vertaisryhmät ja ystävät. Oppilaitosten toimijat ovat tärkeitä hyvinvointityön

toteuttajia. Listasimme heidät koulupäivän kattavaan “puolikuuhun”. Osa sidosryhmistä ulottuu myös vapaa-ajalle, kuten seurakuntien, oppilaitosten ja kuntien nuorisotyö. Vapaa-ajallaan nuori kohtaa läheistensä lisäksi aikuisia ja vertaisohjaajia harrastuksissaan. Kuvassa 3 uloimmalla kehällä on toimijoita, jotka eivät välttämättä kohtaa nuorta henkilökohtaisesti, mutta ovat tarvittaessa saatavilla tai vaikuttavat nuoren elinoloihin: poliisi, nuorisopsykiatria, nuorisovaltuustot, sosiaalityö, nuorten päihdetyöntekijät, etsivät nuorisotyöntekijät, ohjaamot sekä verkkonuorisotyötä tekevät.

Kuva 3. Nuorilähtöinen sidosryhmäkartta

Kaikilla nuorilla ei ole riittäviä sosiaalisia tukiverkostoja. Sidosryhmien kirjaaminen sidosryhmäkartaan voi auttaa hahmottamaan paikallisista toimijoista koostuvaa verkostoa ja käynnistämään yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yksittäisen nuoren ohjaustilanteessa sidosryhmäkartaan voidaan nimetä henkilöitä ja tahoja, joilta nuori tunnistaa voivansa hakea tukea tarvittaessa. Avun saamista edesauttaa nuorisotyön ja muiden toimijoiden tekemä monialainen yhteistyö.

Monialaisen yhteistyön esteinä ovat riittämättömät resurssit tukea tarvitsevien kohtaamiseen. Kohtaamistyötä tehdään määräaikaikaisella hankerahoituksella, vaikka tarve on pysyvä. Nuorisotyöntekijän vaihtuessa yhteistyö nuorisotyön ja muun kasvattajayhteisön välillä on aloitettava

alusta. Joskus nuorisotyötä tekevät jätetään yksin ratkomaan nuoren haastavaa tilannetta. Kukaan ei voi ratkaista nuorten haasteita yksin, vaan tueksi tarvitaan koulun kaikkia toimijoita (Koskela 2023, 64).

Nuorisotyön perustarkoituksen sanoittaminen koetaan hankalaksi. Yhteistyön rakentuminen opetuksen ja opiskeluhuollon kanssa personoituu työntekijöihin ja jää ”henkilökemioiden” varaan. Tämän takia eri paikkakunnilla opiskelevien palvelut eivät ole yhdenvertaisia. Jotkut nuorisotyötä tekevät kokevat työnsä toissijaiseksi suhteessa opettajien työhön. Työ on tuloksetonta, mikäli työn organisointi ja johtaminen eivät ole kunnossa, ja se näkyy ajankäytön haasteina ja tuloksettomana työnä (ks. myös Koskela 2023).

Ammatillisessa koulutuksessa työskentelevät nuorisotyöntekijät kertoivat tekevänsä yhteistyötä työpajojen kanssa. Käytäntö on toimiva erityisesti silloin, kun työpajat sijaitsevat lähellä ammattiopistoa tai niiden yhteydessä. Fyysinen läheisyys ei kuitenkaan ole yhteistyön onnistumisen edellytys: myös lähikuntien työpajojen kanssa tehtävä yhteistyö on osoittautunut toimivaksi. Etsivä nuorisotyö on tärkeä osa oppilaitosnuorisotyön monialaista yhteistyöverkostoa. Joskus yhteistyö ei toimi, koska nuorisotyö osaamisalana ei ole tuttu. Muiden ammattialojen ymmärrystä nuorisotyöstä ja sen osaamisesta tulisi lisätä: myös nuorisotyöllä on tärkeää kasvatustehtävä oppilaitoksessa. Kehittämistilaisuuksissa ilmeni toiveita koulunuorisotyön vakiinnuttamisesta osaksi ammatillisia opintoja.

Monialaisen yhteistyön tekeminen koettiin monesti positiiviseksi: mainittiin avoimuus, ”*yhdessä tekemisen meininki*” ja ihmisten toisilleen tarjoama tuki. Opettajien halukkuus ottaa nuorisotyö oppitunneille esimerkiksi vuorovaikutustaitoja ohjaamaan kuvaa toimivaa yhteistyötä. Myös seurakuntien, järjestöjen ja ohjaamojen kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää oppilaitosnuorisotyön näkökulmasta. Lähikuntien kanssa tehtävä yhteistyö on osoittautunut arvokkaaksi. Monialainen yhteistyö on parhaimmillaan voimavara, jonka turvin tuetaan nuoria opintojen eri vaiheissa. Palveluaukkoja ei synny. Vertaistukea ja -oppimista arvostettiin kehittämistilaisuuksissa ja niiden koettiin lisäävän omaa ammattitaitoa.

Ratkaisuja monialaisen yhteistyön sujuvoittamiseksi

Pyysimme kehittämistilaisuuksissa ehdotuksia nuorisotyön, opiskeluhuollon ja opetuksen yhteistyön edistämiseen ammattiopistoissa. Osallistujat toivat esiin, että yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen osana oppi-

tunteja edistää yhteistyötä. Tulee ymmärtää, ettei oppilaitosnuorisotyössä ole kyse ainoastaan tempausten tai juhlien järjestämisestä. Sujuva yhteistyö ei tapahdu itsestään, vaan vaatii tietoista ja pitkäjänteistä luottamuksen rakentamista. Toimiva yhteistyö mahdollistaa päällekkäisen työn karsimisen ja lisää avointa sekä luottamuksellista vuorovaikutusta. Eri alojen toimijoille tulee mahdollistaa työn ja jaettujen tavoitteiden reflektointi yhdessä. Reflektoidessa herää arvostus toisten osaamista kohtaan. (Koskela 2023, 68.)

Yksi ratkaisu yhteistyön sujuvoittamiseksi on vakinaistaa nuorisotyötä tekevien työsuhteet. Toinen on henkilöstökoulutukset, joita järjestetään oppilaitoksessa nuorisotyön aloittaessa. Koulutuksissa sanoitetaan nuorisotyön roolia osana kasvattajayhteisön toimintaa ja nuorille tarjottavia palveluja. Koulunuorisotyöntekijällä on hyvä olla Wilma-tunnukset ja pääsy muihin työnsä kannalta tärkeisiin tietojärjestelmiin. Selkeät tehtävänkuvat ja niistä sekä nuorisotyön sisällöistä tiedottaminen edistävät yhteistyötä. Koskela (2023, 66) mainitsee myös yhteistyöhön sitoutumisen ja riittävän aikaresurssin yhdessäololle ja suunnittelulle.

Monenlaisia huolia, turhautumisia ja ennakkoluuloja on hälvennettävä ennen kuin oppilaitosnuorisotyö yletyy täyteen potentiaaliinsa osana monialaista yhteistyötä. Nuorisotyöntekijä joutuu monesti perustelemaan kasvattajayhteisön muille jäsenille olevansa osaava kasvatustilan ammatillainen. Kasvattajayhteisöön pääsy koetaan haastavaksi. Mahdotonta nuorisotyön juurtuminen ammatillisiin oppilaitoksiin ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi nuorisotyöntekijöiden esittäytymisestä henkilöstöpäivillä on saatu hyviä kokemuksia. Nuorisotyön kirjaaminen opetussuunnitelmiin ja lainsäädäntöön edistäisi sen yleistymistä ammatillisissa oppilaitoksissa.

Nuorisotyön vaikutuksista kertominen edistää hyvää yhteistyötä. On keskusteltava nuorisotyön ennalta ehkäisevästä roolista. Esimerkiksi onnistuneella ryhmäytymisellä ja yhteisöllisellä nuorisotyöllä voidaan vaikuttaa kouluväkivaltaan, turvallisuuden tunteeseen ja nuorten hyvinvointiin. Tämän ymmärtämiseen tarvitaan keskustelua, jotka voivat liittyä esimerkiksi oppilaitoksen toiminta-ajatukseen:

“Keskustelut, (...) mikä tällaisen yhteisön tehtävä on. Se on yksiselitteisesti opettaa näille ihmisille ammatti ja tehdä heistä hyviä ammattilaisia. Ja mä koen, että tää tehdä heistä hyviä ammattilaisia liittyy ohjaustyöhön. (...) Hyvä ammattilaisuus on muutakin, kuin se että sä osaat tehdä sen konkreettisen asian. Työelämä tarvii niitä ihmisiä, jotka

on keskustelevia, rohkeita, lämpimiä, empaattisia, toiset hyväksyviä. Niin kyllä mä liitän ne tähän tehtävään aika tiukkaan.” (nuorisotyötä tekevä)

Lisäksi tarvitaan yhteistä näkemystä nuorten hyvinvoinnin merkityksestä kasvatustyössä. Yhteisten toimintamallien kehittäminen ja kuvaaminen helpottavat kaikkien työtä. Asuntolatyöntekijät kannattaa ottaa mukaan ratkomaan koulupäivän aikana ilmeneviä pulmia. Koskela (2023, 66) täydentää, että yhteistyö sujuvoituu dialogissa, jossa ylittyvät yksittäisten henkilöiden näkökulmat. Dialogi mahdollistaa eri näkökulmien esiin tulemisen. Näkökulmien haastaessa toisiaan syntyy uusia näkökulmia. Jokainen tulee kuulluksi ratkaisuja tuottavassa dialogissa. Kehittämislaisuuksissa esitettyjä keinoja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi on koottu kuvaan 4.

Ratkaisuja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi

- Johdon sitoutuminen monialaisen hyvinvointityön edistämiseen.
- Vakinaiset työsuhteet ja selkeät tehtäväkuvat oppilaitosnuorisotyössä.
- Yhteisten toimintamallien kehittäminen.
- Avoimpi yhteistyö nuorisopalveluiden kanssa.
- Asuntolaohjaajien osallistaminen koulupäiviin.
- Henkilöstökoulutukset.
- Nuorisotyön esittäytyminen kokouksissa.
- Ohjaamoiden tehtävien avaaminen.
- Rakenteiden luominen yhteistyölle.
- Nuorisotyön kirjaaminen oppilaitoksen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin.

Kuva 4. Ratkaisuja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi

Utopia koulujen ja oppilaitosten monialaisesta yhteistyöstä

Eräässä verkostotapaamisessa esitimme utopian tulevaisuuden sujuvasta yhteistyöstä:

On vuosi 2030. Nuorisotyö on tunnustettu osa koulujen ja oppilaitosten toimintaa. Nuorisotyöntekijä on arvostettu opettajien ja opojen kasvatuskumppani. Ketään ei kiusata, kukaan ei jää ulkopuolelle. Opetus, ohjaus, nuorisotyö, neljäs sektori, opiskeluhoito ja koulujen lähiyhteisöt tekevät sujuvaa monialaista yhteistyötä nuorten parhaaksi. Nuoret ovat aktiivisia toimijoita koulujen ja oppilaitosten arjessa ja vertaisryhmät tukevat toisiaan.

Kysyimme, kuinka toivottavana ja todennäköisenä visio näyttäytyi osallistujien työn nykyhetken näkökulmasta. Nuorisotyöntekijän tasavertaisuutta kasvatuskumppanina pidettiin toivottavana. Kenenkään ei pitäisi jäädä ulkopuolelle. Yhden osallistujan arjessa näkyi oppilaitosnuorisotyön arvostuksen nostamiseksi tehty työ. Toinen kertoi, että nuorisotyötä pyydetään avuksi haastavissa kohtaamisissa tai pitämään teematunteja hyvästä luokkahengestä ja kaverisuhteista. Tahtotila opinto-ohjaajan ja nuorisotyön yhteistyölle oli vahva. Ennalta ehkäisevän työn merkitys tulisi oivaltaa paremmin. Keskustelimme utopiassa kuvatun monialaisen yhteistyön mahdollistajista ja esteistä. Vastausten yhteenveto esitetään kuvassa 5.

Kuva 5. Sujuvan monialaisen yhteistyön esteitä ja mahdollistajia

Monialaisessa yhteistyössä tarvitaan keskinäistä ymmärrystä ja luottamusta. Eri ammattiryhmillä on yhteisiä tavoitteita: nuoren hyvinvointi, kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen sekä se, että nuori saa tarvitsemaansa tukea ja oppii työelämässä tarvittavat asiat oikea-aikaisesti. Koskelan (2023, 66, 68) mukaan ääneen lausutun yhteisen tavoitteen lisäksi tarvitaan yhteinen kieli: tavoite tulisi tulkita samalla tavalla kaikissa ammattiryhmissä. Jos ei ole yhteistä kieltä, ei välttämättä ole ratkaisuihin tarvittavia yhteisiä ajatusmalleja. Johdon tuki, yhteinen suunnittelu ja sitoutuminen yhteistyöhön sujuvoittavat yhteistyötä.

Monialaisen yhteistyön haasteet liittyvät usein riittämättömään vuorovaikutukseen ja tiedonkulkuun. Voi olla vaikeaa yhteensovittaa useita työorientaatioita. Tämä ei koske vain opiskeluhoitoa, opetusta ja nuorisotyötä: myös eri kampuksilla ja ammattialoilla on omat toimintakulttuurinsa. Utopiassa kuvattua yhteistyötä voidaan tukea tutustumalla henkilökohtaisesti muihin ammattilaisiin. Tutustumiseen on varattava aikaa ja luotava tutustumisen mahdollistavia rakenteita. Resurssien pysy-

vyys ja riittävyys edistävät yhteistyön pitkäjänteisempää rakentamista siinä missä nuorisotyön arvostuskin. Olennaista on oivaltaa ennalta ehkäisevän työn kustannustehokkuus. Toisaalta väestönkehitys syrjäseuduilla tai kasvukeskusten suuret oppilas- ja opiskelijamäärät sekä vähäiset toimijat haastavat yhteistyön tekemistä. Epäselvät roolit ja vastuut, koordinoinnin ongelmat ja epäluottamus ehkäisevät monialaista yhteistyötä (Koskela 2023, 68).

Pohdittavaksi: Nuorilähtöinen sidosryhmäkartta

Tee nuorilähtöinen sidosryhmäkartta (pohja liitteessä 3). Aseta nuori keskiöön ja pohdi muiden opiskeluhuollon toimijoiden kanssa, millaisen palveluverkoston kuvauksen voitte laatia. Kirjaa siihen kaikki paikkakuntasi toimijat ja yhteisöt, jotka liittyvät nuorten elämään ja hyvinvointiin. Voit kirjoittaa sidosryhmäkartaan ryhmien intressejä ja motiiveja, suhdetta nuoriin sekä sen, mihin nuorten tarpeisiin ja millä tavoin toimijat vastaavat (Body & Terrey 2019, 162–163). Pohdi myös, miten karttaa voisi hyödyntää ohjaustyössä, esimerkiksi yksilövalmennuksessa.

Pohdittavaksi: Yhteistyön sujuvoittaminen

Pohdi yhteistyön sujuvoittamista. Jos mahdollista, keskustele siitä johdon, opetuksen, ohjauksen ja opiskeluhuollon kanssa. Tarkastele kuvassa 4 esitettyjä ratkaisuja ja kuvassa 5 esitettyjä sujuvan yhteistyön edistäjiä. Mitä näistä on jo tehty, mitä voitaisiin tehdä ja mitä tullaan tekemään seuraavaksi? Millaisia oppilaitosnuorisotyön ja monialaisen yhteistyön tulevaisuuksia hahmotat? Mikä suunta olisi mieluisin?

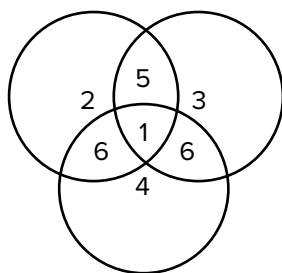
1.3 Oman työn ja yhteistyön rooli monialaisessa yhteistyössä – esimerkki monialaisen yhteistyön kehittämisen käytännöstä

Hyvinvointityö oppilaitoksessa -kaavio

Hyvinvointityö oppilaitoksessa -kaavio on malli oppilaitoksen nuorilähtöisten käytäntöjen pohtimiseen. Kaavio on laadittu Nuoskan ja OAJ:n yhteistyössä kehitetyn, koulunuorisotyön rooleja kuvaavan [dokumentin pohjalta](#).

Kaaviossa havainnollistetaan nuorilähtöisiä käytäntöjä monialaisessa kasvattajayhteisössä. Tavoitteena on parantaa nuorten hyvinvointia kouluissa ja oppilaitoksissa. Nuorten näkökulman huomioiminen on hyvinvointityössä tärkeää ja oleellinen osa toimintakulttuuria. Vain nuorille merkityksellisiä ja hyödyllisiä käytäntöjä kannattaa soveltaa. Askelmerkit monialaisen yhteistyön kehittämiseen on kuvattu kaaviossa Hyvinvointityö oppilaitoksissa (kaavio 1).

Hyvinvointityö oppilaitoksessa

1. Kaikille yhteinen työ
2. Opetushenkilöstön työ
3. Opiskeluhuollon työ
4. Nuorisotyön työ
5. Opetuksen ja opiskeluhuollon yhteinen työ
6. Opetuksen ja nuorisotyön yhteinen työ
7. Nuorisotyön ja opiskeluhuollon yhteinen työ

Kaavio 1. Hyvinvointityö oppilaitoksessa

Tavoitteena on auttaa pohtimaan omaa roolia nuoren kanssa toimivana ammattilaisena ja lisätä keskustelua monialaisesta yhteistyöstä. Mallin avulla voidaan hahmottaa yhteistyötä arjessa. Kaaviossa oppilaitoksen ammattilaiset jaotellaan kolmeen ryhmään: opetushenkilöstö, opiskeluhuolto ja nuorisotyö. Ne kiinnittyvät tehtäviensä kautta kasvatustyöhön. Oppilaitoksissa työskentelee myös muita toimijoita, jotka kohtaavat ja tukevat nuoria. Heidänkin työnsä on tärkeää. Yhteiset toimet nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ovat keskiössä. Kaaviota voi käyttää oppilaitoksen kehitystyössä, kuten työpajatyöskentelyssä. Ryhmiin voi kuulua

opetuksen, opiskeluhuollon, nuorisotyön tai muun alan ammattilaisia.

Monialaisuudella tarkoitetaan yhteistyötä, jota ammattilaiset tekevät nuorten parissa ja nuorten hyväksi oppilaitoksessa ja sen läheisyydessä. Monialainen yhteistyö edellyttää oman ja muiden tehtäväkuvien tunnistamista. Kasvattajayhteisöllä tarkoitetaan ryhmää, johon kuuluvat kaikki nuoria oppilaitoksessa kohtaavat henkilöt.

Hyvinvointityö oppilaitoksessa -työpaja

Hyvinvointityö oppilaitoksessa -kaavioita voidaan hyödyntää, kun halutaan kehittää oppilaitoksen hyvinvointityötä. Kaavion hyödyntäminen tapahtuu viisivaiheisessa työpajassa.

Vaihe 1. Työskentelyn alustus ja keskusteluun virittäytyminen

Osuuden aikana näytetään tai piirretään ”Hyvinvointityö oppilaitoksessa” -kaavio (kaavio 1). Kaavio auttaa hahmottamaan hyvinvointityön tarkoitusta ja toteuttajien rooleja yksilöiden ja ryhmien tarpeet huomioiden. Toimiva yhteistyö on tasapuolista. Hyvinvointityön edellytyksenä on eri ammattilaisten osaamisen ja näkökulman ymmärtäminen.

Nuoren näkökulmasta oppilaitos näyttäytyy aina omanlaisenaan. Oppilaitoksen ammattilaisten näkökulmat ovat erilaisia. Jokaisessa oppilaitoksessa on oma toimintakulttuurinsa. Kaaviota voi käyttää pohjana, kun kehitetään toimintatapoja. Kehittämisen myötä toimintakulttuuri muuttuu. Yhteisön kehittäminen tapahtuu sisältäpäin, ja jokainen yhteisö kehittää itseään. Hyvä toimintakulttuuri edellyttää ammattilaisten ja nuorten yhteisiä tavoitteita.

Työ oppilaitoksissa kohdistuu sekä yhteisöön että yksilöihin. Ulottuvuudet kuuluvat jokaisen tehtäviin hieman eri painotuksilla. Niitä on syytä ajatella rinnakkaisina ulottuvuuksina. Kaaviossa nuoret huomioidaan yksilöinä ja ryhminä. Kaaviossa kuvataan ammattikuntien työn alueita ja raja-alueita. Prosessin tuloksena kaavioon merkityille alueille määritetty työyhteisön käytänteitä.

Työpajatyöskentelyssä osallistujat jaetaan 3–5 hengen ryhmiin. Ryhmille annetaan tehtäväksi kirjoittaa paperille tai liimalapuille niin monta ammattinimikettä tai roolia kuin he tietävät oppilaitosten kasvattajayhteisössä olevan. Aikaa tähän on viisi minuuttia. Tuotokset jaetaan läsnä

oleville. Ryhmien tuotoksista lasketaan nimikkeiden ja roolien määrät, joita voi olla useita kymmeniä. Sen jälkeen keskustellaan vastaamalla alla oleviin kysymyksiin.

Pohdittavaksi: Vaihe 1

- Mitä ajatuksia harjoitus herätti?
- Mikä merkitys on sillä, että toimitaan yhdessä?
- Onko monialaisuus tärkeää?
- Onko monialaisuus tärkeämpää joissain tilanteissa?
- Kenen kanssa nämä eri ammattilaiset toimivat yhdessä?

Kaaviota voidaan täydentää oppilaitoksen sisäisellä yhteistyöllä. Aluksi kartoitetaan avainhenkilöt. Ammattinimikkeitä voi yhdistää ja ryhmitellä niin, että niiden välille on mahdollista piirtää viivoja. Työn tekeminen lähtee jokaisesta itsestään, mutta työtä voidaan määrittellä myös ulkoa päin. Oman työn määrittelyn tukena tulee olla keskustelu muiden ammattilaisten kanssa. Yhteisellä alueella tehtävä työ määrittyy keskustelussa. Oman työn määrittely on prosessi, joka muodostaa lähtökohdan monialaiselle yhteistyölle. Määrittelyssä on tärkeää nähdä ja ymmärtää, miksi kukin työskentelee tavallaan.

Vaihe 2. Itseen katsominen. Tiedänkö työni rajat?

Keskiössä on henkilökohtainen pohdinta. Itseen katsominen tarkoittaa oman työn rajojen määrittämistä, jotta niistä voi kertoa toisille. Osallistujat miettivät työtään ja ammatillista rooliaan. Nimetään muiden kanssa jaettavia ja vain omaan työhön kuuluvia asioita. Pohditaan, mitä halutaan ja ei haluta tehdä. Yhteistyölle avoin alue on muille tärkeää.

Pohdittavaksi: Vaihe 2

- Mitkä ovat tärkeimmät työtehtäväni?
- Mitkä tehtävät hoidan yksin ja mitkä yhteistyössä?
- Miten toimenkuvani on määritelty ja eroaako se omasta näkemyksestäni?

Jokainen osallistuja valmistautuu kertomaan pohdinnastaan ja kuuntelemaan muiden puheenvuoroja.

Vaihe 3. Toisiin katsominen. Tunnistanko kaikkien ammattilaisten työn?

Oppilaitoksilla on määritelty nuorten hyvinvointiin liittyvä tehtävä, jota hoitavat eri ammattilaiset – kukin näkökulmastaan. Toisiin katsominen tarkoittaa kuuntelemista ja toisten työn tunnistamista. Keskitytään omaksumaan jokaisen ammattilaisen näkökulma työhön ja sen tavoitteisiin. Pohditaan, mitä kukin voi antaa toisille niin, että työn tavoitteet saavutetaan ja nuorten etu huomioidaan. Tehtävien tärkeys voi vaihdella. Oleellista on tiedostaa nuorten hyvinvoinnin kannalta tärkeimmät asiat.

Pohdittavaksi: Vaihe 3

- Kuka tekee töitä kanssani samalla raja-alueella?
- Millä tavoin kollegani toteuttaa samoja tavoitteita kanssani?
- Nousiko tässä esiin jotain uutta tai heräsikö lisäkysymyksiä?

Vaihe 4. Konkreettiset toimenpiteet. Miten toimitaan yhdessä?

Neljännessä vaiheessa määritellään konkreettisia toimenpiteitä, kuten nuorisotyön jalkautumista oppitunneille osana opetussuunnitelman mukaista työtä. Hyödynnetään suunnittelun, toteutuksen ja reflektion prosessia, jonka avulla eteneminen on laadukasta. Yhteistyö voi käynnistyä pienistä asioista ja laajeta myöhemmin useampiin kokonaisuuksiin.

Keskitytään yhteisöllisen ja yksilöllisen työn konkreettisiin tekoihin. Tiedostetaan oppilaitosta ohjaavat ja ammattialoitain vaihtelevat säädökset. Määritellään tarkoituksenmukaista ja käytännönläheistä yhteistyötä ja sen mahdollistamia rakenteita.

Oppilaitoksen johtajan tulee sitoutua suunnitelmiin ja käytännön toteutukseen. Mikäli johtaja ei ole mukana yhteisessä keskustelussa, tulee hänen kanssaan käydä läpi toimenpide-ehdotukset heti työskentelyn jälkeen. Aiemmin täydennettyä Hyvinvointityö oppilaitoksissa -kaaviota voidaan hyödyntää.

Pohdittavaksi: Vaihe 4

- Mitkä tehtävät ovat yhteisiä?
- Missä tapauksissa monialainen yhteistyö on välttämätöntä?

Kirjataan muistiin kaavion raja-alueilla toteutuvia asioita. Tämä toimii pohjana monialaiselle yhteistyölle ja on tukena keskustelussa johdon kanssa.

Vaihe 5. Mikä merkitys on yhdessä toimimisella?

Kysytään alustuksessa esitetyt kysymykset uudelleen. Tarkoituksena ei ole vastata ääneen, vaan pohtia ajatusten muuttumista työpajassa. Korostetaan työpajatyöskentelyn merkitystä jatkuvana prosessina. Nuorten maailma muuttuu ja silloin myös ammattilaisten toimintatapojen tulee muuttua. Hallinto ja rajat eivät muutu yhtä nopeasti kuin nuorten maailma. Tuodaan esiin, että työpajatyöskentely kannattaa toteuttaa vuosittain. Keskustelua käydään kasvattajayhteisön ja päätöksenteon tasoilla.

Tavoitteena on löytää yhteinen ymmärrys monialaisuudesta. Monialaisella työskentelyllä on merkitystä sekä nuorelle että työntekijälle. Työntekijän näkökulmasta yhteistyö auttaa jaksamaan töissä, kun työn saa jaettua ja resurssit käytettyä yhteisesti nuorten hyväksi. Monialaisesti toimiminen syventää omaa osaamista.

Nuorten näkökulmasta monialainen yhteistyö näyttäytyy parhaalla tavalla niin, että kaikki aikuiset ovat nuorten puolella ja heillä on yhteinen tahto tukea nuorten hyvinvointia. Yksittäisen nuoren jaksamisen kannalta on tärkeää saada tukea aikuiselta, jonka puoleen kääntyy. Tällöin aikuisten tehtäväksi jää koordinoida monialaisuutta niin, että tieto kulkee ammattilaisten välillä. Monialaisuus on edellytys nuoren hyvän elämän tukemiselle.

Kirjoittaneet Heikki Kantonen ja Pia Öhman

1.4 Johtaminen oppilaitosnuorisotyön mahdollistajana

Johtamisen merkitys nuorisotyön mahdollistajana korostui kehittämistilaisuuksissa:

"Sekä nuoriso- että opetustoimen johdolla on merkittävä rooli. Kun johtaja on sitoutunut, pystyy hän sitouttamaan myös työntekijät."

Johdon tukea tarvitaan monialaisen yhteistyön onnistumiseen ja siihen, että nuorisotyötä tekeville ja muilla kasvattajayhteisön jäsenillä on riittävästi aikaa tutustumiseen ja luottamuksen rakentamiseen (Koskela 2023, 67). Johtamisella voidaan edistää toimintakulttuuria, jossa tunnustetaan erilaiset osaamiset, arvostetaan niitä ja yhteistyö sujuu. Myös nuoret nosivat rehtorin roolin esille, kun kertoivat tulevaisuuden oppilaitokseen liittyvistä unelmistaan:

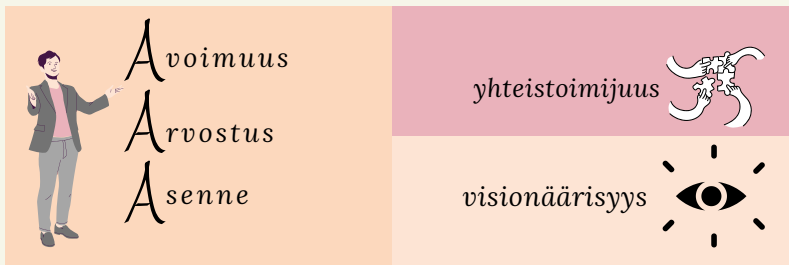
"Rehtori pitää jatkossakin nuorten puolia." (nuori)

"Koulun johto arvostaa nuoriso-ohjaajia ja heidän työtään." (nuori)

Oppilaitosnuorisotyön haasteista kysyttäessä mainittiin nykyiseen työyhteisöön liittyviä kokemuksia. Vastajaat toivat esiin johtamisen merkitystä työyhteisön hyvän ilmapiirin luomisessa. Toimintakulttuuria olisi rakennettava tietoisesti ja systemaattisesti. Nuorisotyötä tekevät odottivat johdolta sitoutumista nuorten hyvinvoinnin monialaiseen vahvistamiseen ja työnsä arvostamiseen.

Nuorisotyön mahdollistava johtaminen oli kiteytettävissä kolmella A:lla: avoimuus, arvostus ja asenne. Avoimuus liittyy ennakkoluulottomaan koikeilunhaluun ja keskustelevuuteen sekä uusien ammattiryhmien, kuten nuorisotyön, mukaan ottamiseen hyvinvointityön suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Arvostus viittaa eri ammattiryhmien välistä arvostusta lisäävään ilmapiiriin rakentamiseen. Johtajalta toivotaan intoa kehittää yhdessä uutta (asenne). Myös visionäärisyyttä, päämäärien selkeää viestimistä sekä monialaista yhteissuunnittelua toivottiin. Hyvän johtamisen elementtejä on havainnollistettu kuvassa 6.

JOHTAMINEN MAHDOLLISTAA SUOTUISAN TOIMINTAKULTTUURIN

Kuva 6. Oppilaitosnuorisotyön ja monialaisen hyvinvointityön johtaminen

Case Vantaan oppilaitosnuorisotyön ohjausryhmä

Vantaalla oppilaitosnuorisotyöntekijöitä työskentelee yhden ammattioppilaitoksen neljässä toimipisteessä ja yhdessä lukiossa. Oppilaitosnuorisotyö ja toisen asteen koulutus sijoittuvat hallinnollisesti eri palvelualueille. Oppilaitosnuorisotyön ohjausryhmä on perustettu edistämään oppilaitosnuorisotyön toimintaedellytyksiä ja kahden eri palvelualueen yhteistyötä. Ohjausryhmään kuuluvat nuoriso- ja yhteisöpalveluiden sekä toisen asteen koulutuksen johtajat, oppilaitosten rehtorit, päälliköt ja oppilaitosnuorisotyön esimies. Tapaamisissa käsitellään ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä sekä työn arviointiin ja viestintään liittyviä asioita.

Säännöllinen ohjausryhmätyöskentely mahdollistaa oppilaitosnuorisotyön tavoitteiden ja painopisteiden tarkastelun nuorisotyön ja koulutuksen järjestäjien yhteistyönä. Nuorisotyö nivoutuu osaksi suunnitelmallista yhteisöllistä hyvinvointityötä oppilaitoksissa strategisella tasolla. Yhteiset tavoitteet ja painopisteet tukevat nuorisotyöntekijöiden työtä ja roolia osana oppilaitosyhteisöjä. (Kirjoittaja Joni Tuominen, Osaamiskeskus Nuoska, Vantaan kaupungin nuorisopalvelut.)

Koulunuorisotyön rakenteiden laatuohjeistuksesta suuntaviivoja oppilaitosnuorisotyön johtamiseen

Suuntaviivoja oppilaitosnuorisotyössä onnistumisen mahdollistavaan johtamiseen saadaan Koulunuorisotyön rakenteiden laatuohjeistuksesta (Osaamiskeskus Nuoska 2023b). Nuorisotyön rakenteilla tarkoitetaan johtamiseen, taloudelliseen kehittämiseen, henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja arviointiin liittyviä tekijöitä. Rakenteiden laatuohjeistusta voidaan tarkastella kunta- ja oppilaitostasolla opetustoimen ja nuorisopalveluiden yhteistyönä paikalliset suunnitelmat huomioiden.

Nuorisotyön edellytysten näkökulmasta johtaminen on laadukkaimmillaan, kun oppilaitosnuorisotyölle on asetettu tavoitteet, määritelty toiminta-ajatus sekä julkilausuttu arvopohja ja strategia. Johdon vastuulla on huolehtia siitä, että nuorisotyön suunnitelmat on laadittu ja asianosaiset ovat sitoutuneet niiden toteuttamiseen. Vaikutusseurannan tulee olla suunnitelmallista. Nuorisotyön toiminnan onnistumisen edellytykset luodaan johdon, muun henkilöstön, opiskeluhuollon, nuorten ja huoltajien kanssa. Eri ammattiryhmien välisen yhteistyön on oltava sujuvaa. (Osaamiskeskus Nuoska 2023b.) Sujuva työskentely nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi edellyttää yhteistä ymmärrystä nuorisotyön tavoitteista koulussa, nuorisotyön eetoksesta ja nuorisotyön roolista suhteessa muihin koulun ammattilaisiin ja nuoriin. On tärkeää varmistaa nuorisotyön mukanaolo koulun prosesseissa.

Talousjohtamisen näkökulmasta olennaisinta on huolehtia riittävästä resursseista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä pitkäjänteisestä taloussuunnittelusta. Pitkäjänteisen taloussuunnittelun tarkoitus on varmistaa koulujen nuorisotyö tulevaisuudessakin ja kohdentaa sille osoitetut resurssit oikein. (Osaamiskeskus Nuoska 2023b.)

Henkilöstöjohtamisessa tulee huolehtia riittävästä perehdytyksestä, ammattitaidon ylläpidosta, työhyvinvoinnista, mahdollisuuksista kehittää omaa työtään sekä osaamisen kehittämisen suunnitelmallisuudesta. Osaamisen kehittämistä seurataan säännöllisesti. (Osaamiskeskus Nuoska 2023b.)

Hyvin johdettua oppilaitosnuorisotyötä arvioidaan säännöllisesti työn kehittämiseksi. Arvioinnin periaatteista on sovittu yhdessä, ja arviointi toteutetaan nuoris- ja opetustoimen yhteistyönä. Laadukkaaseen arviointiin kuuluu nuorten, huoltajien ja koulun muun henkilöstön osallistuminen arvioimiseen. (Osaamiskeskus Nuoska 2023b.) (Kirjoittajat Hannele Sorri, Osaamiskeskus Nuoska, Vantaan kaupungin nuorisopalvelut ja Sanna-Mari Pöyry, Osaamiskeskus Nuoska, Nuorisualan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia/Xamk.)

2 OPPILAITOSNUORISOTYÖN ASIAKKAAT – NUORET KESKIÖSSÄ

Oppilaitosnuorisotyön keskiössä ovat nuoret ja heidän tarpeensa. Ajan-kohtaisten tarpeiden tunnistamiseen voidaan hyödyntää palvelumuotoilun menetelmiä, kuten asiakasprofiileja ja sovellettuja empatiakarttoja. Nuoret ovat erilaisia ja toivovat tulevana kohdatuksi yksilöllisesti. Nuorisotyön kohtaamisten kuuluukin olla nuorten yksilölliset elämäntilanteet tunnistavia ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia. Tämä on mahdollista, kun nuorten tarpeet, haasteet ja tavoitteet sekä muut ominaisuudet profiloidaan.

2.1 Opiskelijaprofiilit ja sovelletut empatiakartat palvelutarpeiden kuvaamisessa

Opiskelijaprofiloinnin tarkoitus on herättää empatiaa nuoria kohtaan sekä tuoda heitä emotionaalisesti lähemmäs palveluiden suunnittelijoita. *Profiili* tarkoittaa tässä yhteydessä karikatyyria, jossa yhdistyvät tietyyntyyppisten nuorten ominaisuudet. Kyseessä on kuvaus nuorisotyön asiakkaista. Profiileja voidaan laatia 3–7 ja kullekin voidaan antaa ominaisuuksiin perustuva nimi ja kuva. Mukaan voidaan sisällyttää motto, harrastuksia, mielenkiinnon kohteita, unelmia ja kipukohtia. Profiiliin tai persoonaan liitetään ominaisuuksia sen mukaan, mitä profiloinnilla halutaan edistää. (Stickdorn, Hormess, Lawrence & Schneider 2018, 40–41, 128; Body & Terrey 2019, 206–207.)

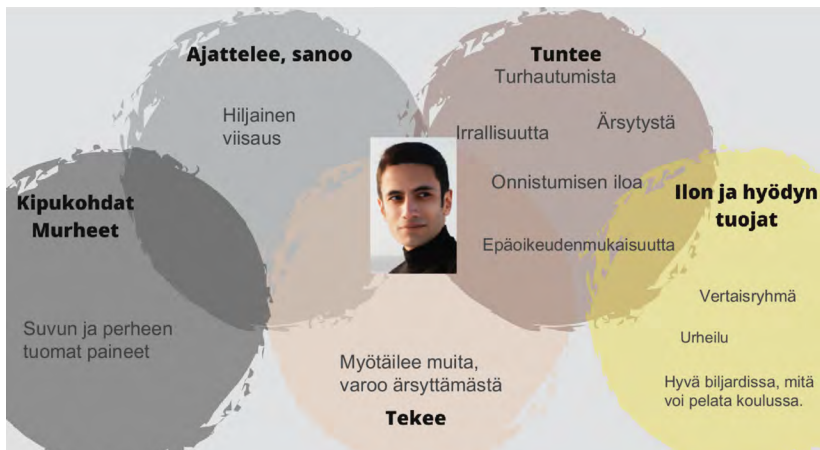
Esittelemme kolme kuvitteellista opiskelijaprofiilia ammattiopistojen nuorisotyön asiakkaista. Ammattiopistoissa opiskelevia nuoria kuvaavat profiilit ovat Abdi Ajattelija, Tiu Taiteellinen ja Kalle Kingi. Kuvauksissa käytetään profiilikortteja ja sovellettuja empatiakarttoja.

Abdi Ajattelijä

Abdi Ajattelijä on matemaattisesti lahjakas ulkomaalaistaustainen koutoutuja. Hänen luonteenvahvuuksiaan ovat sinnikkyys, ahkeruus, rauhallisuus ja harkitsevaisuus sekä hyvä itsesääätelykyky. Kun vahvuudet tunnistetaan, pystytään Abdin hyvinvointia tukemaan ja auttamaan opinnoissa etenemistä hänen vahvuuksiensa avulla. Abdilla korostuvat sosiaaliset tarpeet, joihin linkittyy kulttuurisen lukutaidon haasteita. Hän tarvitsee osallisuuden kokemusta, mutta kokee itsensä usein ulkopuoliseksi ja väärin ymmärretyksi. Abdista moni suomalaisille tuttu sosiaalinen tilanne on outo. Hänen kipukohtiaan ovat yksinäisyys, ulkopuolisuus ja vertaisten puute. Erilaisuus herättää opiskeluryhmässä syrjiviä asenteita ja käytöstä, ellei niitä ehkäistä ennakoivasti ohjaustyössä. Abdi pelkää rasismia ja ulossulkemista, minkä vuoksi hän jää usein seuraamaan tilanteita sivusta ja tahtomattaan ylläpitää käytöksellään ulkopuolisuutta. Hänellä on kuitenkin selkeitä oppimistavoitteita ja haaveena kouluttautua ammattitutkintoa pidemmälle sekä työllistyä teknilliselle alalle. Abdin profiilikortti esitetään liitteessä 3. Nuorisotyön haasteena on tunnistaa Abdin kaltaiset opiskelijat ja heidän vahvuutensa sekä intressinsä ja järjestää vertaisryhmään kiinnittävää toimintaa.

Opiskelijoiden tyypittelyssä toinen vaihtoehto on sovellettujen empatiakarttojen laatiminen. Empatiakarttaan voidaan kirjata palvelukokemuksen elementtejä, kuten kipukohdat ja murheet, ilon ja hyödyn tuojat sekä se, mitä persoonassa tai profiilissa esitetty hahmo ajattelee tai sanoo sekä tuntee ja tekee. Visualisoitu empatiakartta auttaa kohdistamaan nuorisotyön palveluja ja toimintoja erilaisten nuorten tarpeisiin suunnitelmallisesti. Erityyppisten nuorten näkökulmia voidaan ymmärtää ja sanoittaa muille ammattiopiston toimijoille profiloinnin tai empatiakarttojen avulla. (Curedale 2016, 244–245; Body & Terrey 2019, 2016–217.)

Osaamiskeskus Kanuunan järjestämän toisella asteella nuorisotyötä tekevien verkostotapaamisen osallistajat laativat Abdista sovelletun empatiakartan (kuva 7). Abdin ajateltiin hyötyvän vertaisryhmätoiminnoista, joissa voi tutustua toisiin nuoriin. Erityisesti urheiluryhmät tai biljardin pelaamiseen houkuttelu tarjoavat väyliä tutustua ja luoda suhteita suomalaisiin nuoriin. Perheestä tulevat kulttuuriset paineet tunnistettiin. Niiden huomioiminen kohtaamistyössä mahdollistaa kokonaisvaltaisen kohdaksi tulemisen kokemukset.

Kuva 7. Sovellettu empatiakartta Abdi Ajattelijasta

Tiu Taiteellinen

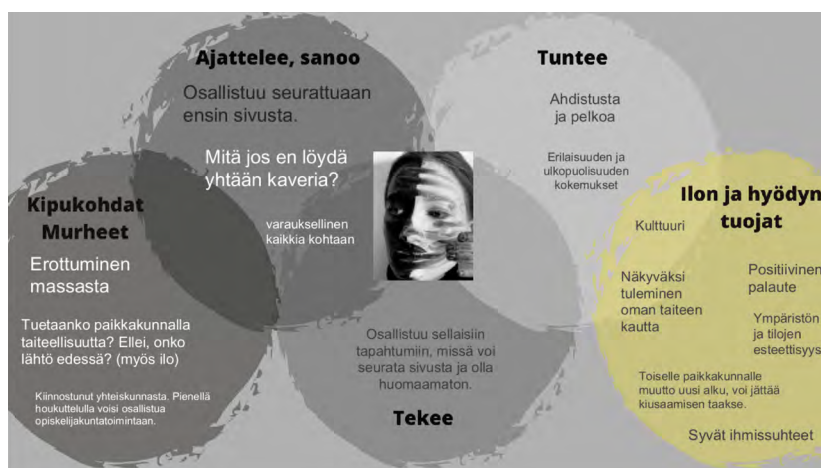
Tiu Taiteellinen on omaperäinen ja ilmaisukykyinen, herkkä ja empaattinen muunsukupuolinen luovien alojen opiskelija. Hänen tarpeissaan korostuvat hyväksynnän, turvallisuuden ja rohkaisun sekä tuen tarve erityisesti siksi, että hän on joutunut koulukiusatuksi jo varhaisina kouluvuosinaan. Tiu hyötyy yksityisyytensä ja oman tilansa säilyttämisestä. Hänellä on vahva itsensä ilmaisun ja toteuttamisen tarve. Tiu haluaa samanaikaisesti tulla nähdyksi ja aiemman kiusatuksi tulemisen vuoksi piilossa, mikä tekee nuorisotyöllisestä tukemisesta haastavaa. Hän kärsii arjen toimintaa rajoittavasta ahdistuksesta ja pelkotiloista.

Tiun masennusalttiuden tunnistaminen ja varhainen puuttuminen palveluohjauksella on tärkeää. Hänen pahin pelkonsa on joutua uudelleen kiusatuksi, mihin yhdistyy sosiaalisten tilanteiden ja erityisesti isojen ihmisjoukkojen pelkoa. Jos vertaisilla ei ole rakentavia keinoja käsitellä ja kohdata Tiun erilaisuutta, he saattavat kiusata häntä. Tiulla on epärealistisia unelmia tulevaisuuden työstään taiteilijana; toisaalta ilmaisuvoimaisuus ja luovuus mahdollistavat hänelle työllistymisen monenlaisiin työtehtäviin. Tiu haaveilee itsenäisestä taitelijatyöstä, omasta ateljeesta ja kaveriporukasta, jossa olisi hyväksytty. Hän seuraa sosiaalisia tilanteita sivusta varovaisesti ja epäluuloisesti vetäytyen usein ajatuksiinsa.

Tiu hakee turvaa aikuisista ja pelkää tilanteita, joissa on vertaisryhmässä ilman aikuista. Hän ei mene mielellään paikkoihin, joissa on paljon ihmisiä – kuten koulun käytäville tai ruokalaan – ja saattaa tästä syystä jäädä kotiin koulupäivinä tai jättää koulupäivinä lounaan syömättä välttyäkseen ruokalaan menolta. Tiu haaveilee itsenäisistä korujen, vaat-

teiden tai käyttöesineiden suunnittelutöistä. Tiun profiilikortti esitetään liitteessä 4.

Myös Tiu Taiteellisesta tehtiin sovellettu empatiakartta toisella asteella työskentelevien verkostotapaamisessa (kuva 8). Tiulle koituisi iloa ja hyötyä kulttuurista ja positiivisesta palautteesta, joita voisi viljellä runsaasti kaikissa kohtaamistilanteissa. Tiu voisi tulla huomatuksi ja hyväksytyksi taiteensa kautta. Hänen uskottiin pystyvän syviin ihmissuhteisiin, joiden muodostaminen mahdollistuisi oppilaitosnuorisotyössä. Tiulle voisivat sopia kulttuurisen nuorisotyön tapahtumat, joihin voisi osallistua aluksi sivusta seuraamalla. Säännöllinen ryhmätoiminta samantyyppisille nuorille osana oppilaitosnuorisotyötä houkuttelisi ystävyyssuhteiden muodostamiseen muiden ryhmäläisten kanssa.

Kuva 8. Sovellettu empatiakartta Tiu Taiteellisesta

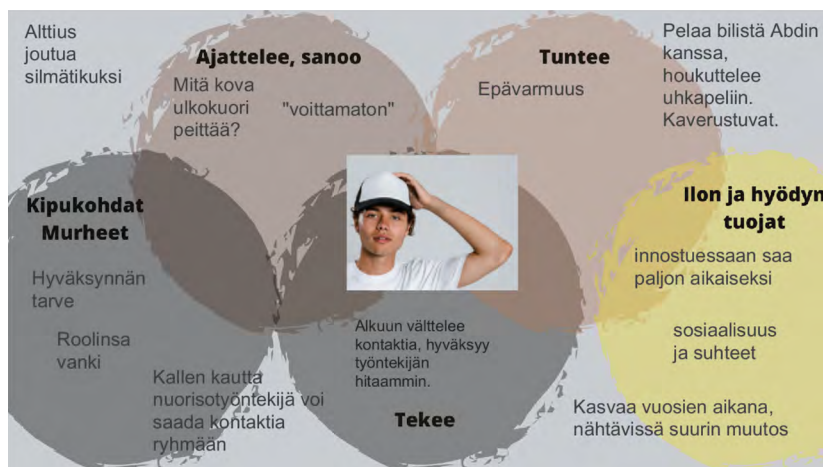
Kalle Kingi

Kalle Kingi on urheilullinen, energinen ja ulospäin suuntautuva porukan johtaja. Hänen vahvuuksiaan ovat toiminnallisuuden ja urheilullisuuden lisäksi rohkeus, huumorintaju, halu tuoda iloa ryhmään sekä energisyys. Hänellä on hyvät sosiaaliset taidot ja taipumus hakeutua vertaisryhmän johtajaksi. Kallen tarpeissa korostuvat autonomia, kuuluminen ja johtava asema vertaisryhmässä sekä fyysinen aktiivisuus ja energian purkaminen sitä kautta. Kalle pyrkii ympäristön hallintaan ja saamaan huomiota käytöksellään. Hän kokee tarvitsevansa tiheää stimulaatiota.

Kallen suurin haaste on diagnosoimaton ADHD ja sen seuraukset. Hän käyttää nuuskaa ja hyötyisi ehkäisevästä päihdetyöstä. Koulupoissaolojen selvittelyyn menee paljon henkilöresursseja. Kallen kärsimättömyys ja

impulsiivisuus turhauttavat häntä itseäänkin. Hänellä on alttius ajautua kiusaajan rooliin hakiessaan stimulaatiota tai sosiaalista asemaa ryhmässä. Kallen mahdollisuutena voidaan pitää ADHD-diagnoosin saamista, toiminnallisia kuntoutusmuotoja ja hyvää hoitotasapainoa. Energisyys ja aktiivisuus sekä muiden mukaan saaminen opetusta häiritsevään toimintaan voisivat olla kanavoitavissa rakentavaan toimintaan oppilaitosyhteisössä. Tyypillisesti Kalle pitää kovaa ääntä ja häiritsee opetusta, hauskuuttaa ja houkuttelee muita nuoria mukaansa. Hänen haaveensa on valmistua automekaanikoksi ja perustaa autokorjaamo. Kalle haaveilee, että hänellä olisi paljon aikaa ja rahaa erilaisten autojen tuunaamiseen. Kallen profiilikortti esitetään liitteessä 5.

Kanuunan toisen asteen verkoston ryhmäläiset laativat sovelletun empatiakartan Kalle Kingistä (kuva 9). Kallen mahdollisuutena nähtiin aikaansaavuus innostuessaan ja toimintatarmon suuntautuessa rakentavaan toimintaan. Kallen sosiaalisuus ja ihmissuhteiden arvostus tuottavat hänelle iloa ja hyötyä. Kallen kasvutarinan nähtiin kehkeytyvän opiskeluvuosien kuluessa. Suotuisaan kehitykseen voitaisiin vaikuttaa antamalla hänelle aikaa hyväksyä työntekijä lähelleen. Kallea voisi saattaa yhteen hiljaisempien vertaistensa, kuten Abdin, kanssa. Tunnistettiin Kallen alttius joutua silmätikuksi opiskeluhuollossa haastavana koetun käytöksensä vuoksi. Oppilaitosnuorisotyössä Kalle tulisi kohdata myönteisesti: hyväksyvällä lempeydellä katsoen kovan ulkokuoren alle. Kallen kaltaisten opiskelijoiden kautta nuorisotyöntekijä voisi saada kontaktia myös muihin ryhmän nuoriin.

Kuva 9. Sovellettu empatiakartta Kalle Kingistä

Pohdittavaksi: Opiskelijaprofiilit ja sovelletut empatiakartat

Kuvaile mahdollisimman tarkasti 3–7 opiskelijaprofiilia oppilaitokseksi nuorista. Mieti, miten kunkin profiilin tarpeisiin voidaan vastata ja turvata hyvien asioiden jatkuvuus. Voit hyödyntää sovellettuja empatiakarttoja. Tee profilointi ja empatiakartat yhteistyössä nuorten ja muiden nuoria oppilaitoksessa kohtaavien kanssa. Pohjat opiskelijaprofiilien ja sovellettujen empatiakarttojen tekemiseen ovat liitteissä 6 ja 7. Profiilien määrittelyn jälkeen voidaan laatia arvolupaukset avuksi tarvelähtöiseen nuorisotyön suunnitteluun.

2.2 Arvolupaukset vastineiksi sovelletuille empatiakartoille

Arvolupaukset muodostetaan vastineeksi empatiakartoissa kuvattuihin tekijöihin. Ne konkretisoivat, miten kipukohtiin vastataan (murheen poistajat) sekä turvataan iloa, hyötyjä ja arvoa tuottavat asiat. Oppilaitosnuorisotyön ja monialaisen hyvinvointityön arvolupaukseen voidaan kirjata konkreettisia palveluita ja ratkaisuja.

Keski-Pohjanmaan ammattiopiston arvolupaus pajanuorille

Kävimme oppilaitosvierailulla Keski-Pohjanmaan ammattiopisto Kpedulla marraskuussa 2022. Tapasimme voimavarapajan nuoria ja valmentajia. Tuotimme empatiakartan pajanuoresta yhdessä nuorten ja heidän valmentajiensa kanssa. Seuraavaksi osallistimme keskeisiä Kpedun hyvinvointityön toimijoita arvolupauksen laatimiseen vastineeksi pajanuorten empatiakarttaan. Arvolupaus on liitteessä 8.

Monialaisen hyvinvointityön keskeiset toimijat tunnistivat tarveperusteisia palveluja ja ratkaisuja, joita oppilaitoksessa voitaisiin ottaa käyttöön. Nuorista vastuun ottaminen korostui: luodaan opinnoissa pysymiseen tarvittavat palvelut, ei eroteta ketään koulusta. Vastuuohjaajille haluttiin säännölliset kiintiötunnit ryhmänsä kohtaamiseen ja kuulumisten kyselemiseen epämuodollisesti. Kuraattorille ideoitiin aamuvastaanotto ilman ajanvarausta. Nuorille järjestetään riittävästi pienryhmiä sekä muita

kohtaavan tuen rakenteita. Opettajille ehdotettiin “välittämiskoulutusta”. Myös sellaista koulutusta tarvitaan, jossa opettajat oppivat tunnistamaan neuropsykiatrisesti epätyypillisten nuorten oireita ja saavat keinoja vuorovaikutukseen heidän kanssaan. Opetuksessa huomioidaan erilaiset oppimisen tavat ja mahdollistetaan erilaisia opiskelutapoja. Vertaisohjaajuuden kehittämistä edistetään.

Ilon, hyödyn ja arvon tuojista mainittiin nuorten vertaissuhteiden mahdollistaminen ja tuki niiden muodostamiselle. Tehtävä kuuluu oppilaitosnuorisotyöhön. Painotettiin, että nuorisotyötä tulee vahvistaa ennalta ehkäisevänä sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävänä työmuotona. Lisäksi tulee huomioida erilaisia tarpeita tilaratkaisuissa: järjestetään riittävästi hiljaista tilaa rauhoittumiseen ja sermejä ruokaloihin.

Murheen poistajiksi esitettiin psykiatrisen sairaanhoitajan palkkaamista hankerahalla sekä leirikouluihin osallistumista. Nuorten paineita lievitetään korostamalla “riittävän hyvää” vuorovaikutustilanteissa kertoen, mitä sillä tarkoitetaan. Kohtaavia aikuisia tulee olla riittävästi nuorten tarpeisiin nähden. Opettajille tarjotaan apua jatkuvaan ryhmäytykseen sekä ryhmädynamiikan tukemiseen koko lukuvuoden ajan. Opettajille järjestetään koulutusta tai muita keinoja nuorilähtöisen kohtaamisosaamisen omaksumiseen. Rakennetaan välittävää toimintakulttuuria.

Sovelletut empatiakartat ja arvolupaukset Abdin, Tiun ja Kallen opiskelijaprofiileille

Palataan vielä edellä esitettyihin opiskelijaprofiileihin: Abdiin, Tiun ja Kalleen. Miten heidän tarpeisiinsa voidaan vastata kohdennetummin? Nuorisotyötä toisella asteella tekevät laativat arvolupauksia Abdille, Tiulle ja Kallelle osaamiskeskus Kanuunan järjestämässä vertaisverkostopaamisessa syksyllä 2023.

Abdin kaltaisia nuoria voitaisiin tukea avoimilla kohtaamispaikoilla ja kotoutumisen tuella oppilaitoksessa. Ryhmään kuulumisen kokemuksia syntyy, kun Abdin kaltaisia kutsutaan henkilökohtaisesti koulun vapaa-ajantoimintoihin, esimerkiksi joukkueurheilun pariin, sekä kannustetaan osallistumaan opiskelijatoimintaan. Hyväksytyksi tulemisen kokemuksia syntyy kohtaamistilanteissa, kun Abdia muistuttavat nuoret nähdään sellaisina kuin he ovat: “tulisi tilaa kaikille -tunne”. Suvun paineita ja odotuksia lievitetään auttamalla Abdia ymmärtämään suomalaista kulttuuria. Abdin kotikulttuurista kerrotaan suomalaisille nuorille ja koulun aikuisille. Tavoitteena on ymmärtää kulttuurin yhteyttä hyvinvointiin ja opintoihin. Abdin profiilille tehty arvolupaus esitetään kuvassa 10.

Kuva 10. Abdin tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen arvolupauksena

Tiun tukemiseksi ideointiin aikuisten värityskuvia vapaa-ajan tiloihin, missä voi rentoutua koulupäivän aikana. Pienryhmätoimintaa suunnitellaan ja toteutetaan kohdennetusti. Pienryhmässä mahdollistuvat itseilmaisu ja hyväksytyksi tuleminen. Iloa, hyötyä ja arvoa Tiu kokee nuorisotyön eläinavusteisiin työmuotoihin sekä eläintoimintaan osallistumisesta. Yhteisötaiteen mahdollistaminen auttaa Tiuta osallistumaan itselleen luontaisella tavalla koulu yhteisön toimintaan. Murheen poistajiksi eli vastineiksi kipuhoitiin keksittiin järjestää taukotoimintaa, johon voi osallistua myös sivusta seuraamalla ilman painetta tuoda itseään esille. Tiuta tuetaan osallistumaan hänelle sopiviin pienryhmiin. Hyvä esimerkki Tiulle sopivasta toiminnasta ovat Savonlinnan ammattiopisto Samiedun jännittäjäryhmät. Ideat on koottu Tiun profiilille laadittuun arvolupaukseen kuvaan 11.

Kuva 11. Tiun tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen arvolupauksena

Kallen tarpeisiin suunniteltiin aktiviteetteja energian purkamiseen. Niitä järjestetään koulun tiloissa välitunneilla. Kalle hyötyy tutortoiminnasta. Häntä kannustetaan ottamaan vastuuta opiskelijatoiminnassa ja osallistumaan tapahtumien järjestämiseen. Kallelle annetaan runsaasti positiivista ja hyväksyvää palautetta aina, kun siihen on aihetta. Kokemukset kuulluksi tulemisesta mahdollistetaan kohtaamisissa. Kallen tyypiset opiskelijat voivat saada kielteisen leiman opiskeluhuollossa, kun energisyyttä ei nähdä voimavarana. Murheen poistamiseen tarvitaan tilanteita ja toimintoja, joissa energiaa pystyy purkamaan nopeasti yhteisön hyväksymillä tavoilla. Kallen profiilille laadittu arvolupaus esitetään kuvassa 12.

Kuva 12. Kallen tarpeisiin ja toiveisiin vastaaminen arvolupauksena

Pohdittavaksi: Arvolupaukset

Voit tehdä arvolupaukset aiemmin laatimillesi opiskelijaprofiileille. Jos mahdollista, tee yhteistyötä opiskeluhuollon, ohjauksen ja opetuksen kanssa. Miten hyvin nykyiset palvelut ja toimintatavat vastaavat oppilaitoksesi opiskelijoiden tarpeisiin? Kuinka hyvin erilaisten nuorten tarpeita tunnustetaan nuorisotyössä ja yleisemmin oppilaitoksessa? Millaisia palveluja ja ratkaisuja, murheen poistajia sekä ilon, hyödyn ja arvon tuojia keksit vastineeksi oppilaitoksenne opiskelijaprofiileille laadittuihin empatiakarttoihin? Voit käyttää arvolupauksen tekemiseen valmista pohjaa (liite 9). Jokaiselle profiilille kannattaa laatia oma arvolupaus.

3 OPPILAITOSNUORISOTYÖN PAIKAT, MUODOT JA TAVOITTEET

Oppilaitosnuorisotyön luonnetta ja olemusta kuvaa hyvin nuorisotyötä tekevän lausahdus: *”me ollaan, et tuu tekee meidän kanssa!”* Tässä luvussa kuvailemme oppilaitosnuorisotyön osaamisalaa, tavoitteita sekä työmuotoja, joiden avulla tavoitteisiin pyritään.

3.1 Nivelvaihenuorisotyö ja ammattiopintoihin kiinnittäminen

Nuoret tarvitsevat nuorisotyön ohjausta ja tukea siirtyessään perusasteelta toiselle asteelle. Niittyalahti (2023, 174) kirjoittaa, ettei ammattiopinnot aloittava nuori kiinnity uusiin opintoihin itsekseen: oppilaitoksen henkilöstöllä ja erityisesti nuorisotyöllä, rakenteilla ja toimintatavoilla voidaan tukea opintoihin kiinnittymistä. Tietoinen kiinnittäminen oppilaitokseen opintojen alussa on yksi keskeinen osa ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävää nuorisotyötä. Niittyalahti (2023, 177) täsmentää, että oppilaitosnuorisotyön nivelvaiheen tuki yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksien vahvistamisessa auttaa nuorta kiinnittymään. Nuoret tarvitsevat tukea löytääkseen opinnoilleen yksilöllisiä merkityksiä.

Kysyimme ammattiin opiskelevilta nuorilta, mikä saa heidät tulemaan kouluun. Mieluisa opiskeluala, kaverit, mukavat asiakkaat ja mielekäs tekeminen nousivat esiin kaikissa vastauksissa. Mielekkäät opinnot – kun niihin on kerran kiinnitytty – ylläpitävät sisäsyntyistä motivaatiota. Opiskelijajyhdistystoiminnan ohjaaminen kuuluu usein nuorisotyön tehtäviin. Se tuo vaihtelua nuorten opiskeluarkeen ja synnyttää sitä kautta opiskelumotivaatiota. Nuorten on helppo olla oma itsensä tutun nuorisotyöntekijän seurassa. He kuvaavat oloaan nuorisotyöntekijän kanssa ollessaan turvalliseksi ja hyvänlaiseksi. Saatu tuki jaksamiselle sekä mahdollisuus puhua kuulumisista ja mielialasta peittelemättä koetaan arvokkaiksi. Nuorisotyöhön osallistuvilla rakentuu turvallisuuden tunne, joka

voi ulottua koko koulupäivään. Nivelvaiheessa nuorisotyö on usein mukana muodostamassa turvallisia ryhmiä opiskelijoiden ryhmäytyksissä.

Jatkuvan ryhmäyttämisen prosessi

Ryhmäyttävällä toiminnalla pyritään yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämiseen, ja sen tulisi jatkua läpi lukuvuoden. Ammattiopistojen jatkuva haku lisää tarvetta ryhmädynaamikan ympärivuotiselle tukemiselle, mutta resursseja siihen ei aina ole. Ryhmäyttäminen ei ole pelkkää tutustumista. Jatkuvassa ryhmäyttämisessä huomioidaan ryhmien kehitysvaiheet ja ryhmädynamiikka. Esimerkiksi yhteisten tapahtumien järjestäminen on ryhmäyttävää.

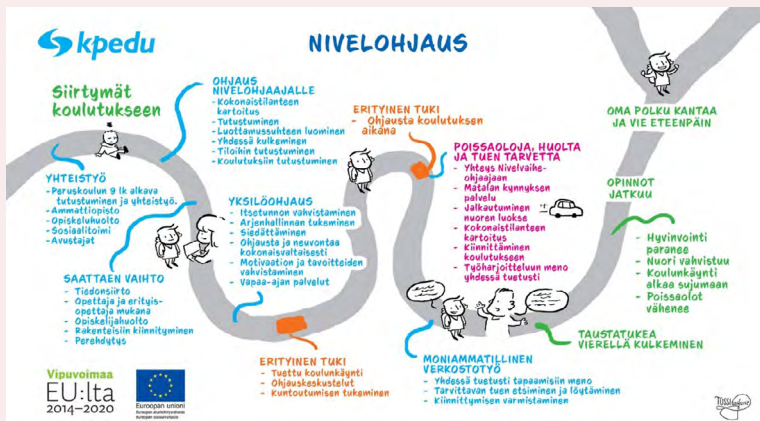
Nuorten näkökulmasta ryhmäyttäminen voi tarkoittaa kiusallisia leikkejä ja vaaraa tulla videokuvatuksi sosiaaliseen mediaan noloissa tilanteissa. Yhä useampi toisella asteella nuorisotyötä tekevä on tästä syystä päätenyt tavalliseen yhteistoimintaan ja jutusteluun ryhmäyttävien harjoitteiden – nuorten näkökulmasta epämiellyttävän leikkimisen – sijasta. Kävelyretki laavulle makkaranpaistoon, oman opiskelualan osaamisen esittely toisen alan opiskelijoille tutustumispäivänä järjestetyissä työnäytteissä, köydenveto luokkien välillä, huumorin siivittäjä bingon pelaaminen tai muu neutraali tekeminen ovat olleet perinteisiä ryhmäytysharjoitteita suosittumia. Erityisen tärkeäksi on koettu huomion kiinnittäminen siihen, ettei nuori menetä kasvojaan ja että hän saa toimia osana ryhmää joutumatta nololta tuntuviin yksilösuorituksiin. Ryhmäyttävä toiminta voi laajeta nuorisotyön vastuulta osaksi ryhmänohjaajien työtettä:

“Kun ryhmäytymisen ilosanomaa tässä on muutaman vuoden vionyt eteenpäin, mä oon havainnoinut, että on opettajia, jotka on ottaneet sen hanskaan. Sehän on parasta, että se oma ope, (...) ymmärtää sen merkityksen. Ja se ryhmäytyminen pitää olla prosessi, et se ei oo semmonen, et alkuun tuutataan tässä näin ja opetellaan nimet ja sitten ruvetaan räimimään läpi tätä tutkintoo. Vaan et se kulkee mukana koko matkan.” (nuorisotyötä tekevä)

Hyviä kokemuksia nivelvaiheen nuorisotyöstä saatiin Tukipolku- ja Tuettuja siirtymiä -hankkeissa.

Case Nivelvaiheohjaaja nuoren tukena koulutuksellisessa siirtymässä

Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä Kpedun Tukipolku-hankkeessa tuettiin nuoria perusasteelta ammattiopistoon siirtymisessä vuosina 2020–2021. Nivelvaiheen tuki kohdistettiin nuorille, jotka tarvitsivat erityistä tukea opiskelun aloitukseen ja koulunkäynnin sujumiseen. Heidät tavoitettiin eri reittejä: opettajien, opiskeluhuollon, sosiaalitoimen, opinto-ohjaajan ja nuorten omien yhteydenottojen kautta. Nivelvaiheohjaaja työskenteli nuoren, huoltajien, koulun ammattilaisten ja monialaisten verkostojen kanssa tukien nuoren opiskelua parhaalla mahdollisella tavalla. Työote oli ratkaisukeskeinen ja tehtäväkenttä muistutti erityisnuoriso-ohjaajan työtä. Nivelvaiheohjausta havainnollistetaan kuvassa 13.

Kuva 13. Nivelohjaus Tukipolku-hankkeessa

Nivelvaiheohjaukseen tulleilla nuorilla saattoi olla paljon poissaoloja, useita tuen tarpeita ja monimuotoisia haasteita. Ohjaustyöhön kuului jalkautumista nuoren kotiin ja elämäntilanteen selvittämistä kokonaisvaltaisesti. Näin saatiin tietoa haasteista, joista ei koulussa tiedetty. Pitkäjänteisen luottamussuhteen rakentamisen ansiosta nivelvaiheohjaaja pystyi ohjaamaan nuoria tuen piiriin ja nuoret suhtautuivat ohjaukseen myönteisemmin. Nuoret sitoutuivat paremmin tarvitsemaansa hoitoon ja muiden palveluiden käyttöön. Aluksi ohjaaja kulki nuoren rinnalla eri palveluissa siirtyen taustalle heti, kun nuori oli valmis itsenäiseen toimintaan.

Nivelvaiheohjaajan tarjoama tuki oli tutustumista erilaisiin toimintaympäristöihin, nuorten ammatinvalinnan pohdintaa, alavai-

doksissa tukemista yhteistyössä opinto-ohjaajan kanssa, rinnalla kulkemista opintoja aloitettaessa sekä kesätöiden, asunnon ja harjoittelupaikkojen etsimistä. Nuoret kokivat, että voivat kysyä ohjaajaltaan mitä vain. Nuorista oli tärkeää, että ohjaaja kulkee rinnalla uuteen oppilaitokseen siirryttäessä niin kauan kuin sille on tarvetta.

Nivelvaiheohjauksella pystyttiin vähentämään poissaoloja ja keskeytyksiä. Nivelvaiheohjaajan rento, välittävä kohtaamisosaaminen mahdollisti työn vaikuttavuuden. Lisäksi onnistumisten taustalla oli ohjaajan kyky ja mahdollisuus reagoida nopeasti tuen tarpeisiin ja tarjota keskusteluapua viipymättä. Nuori saattoi luottaa siihen, että nivelohjaajan kautta löytyy oikea henkilö vastauksen saamiseen ja moninaisten pulmien ratkaisemiseen. Palvelupolku yhtenäistyi. Nuoret kokivat asioiden hoitamisen helpommaksi, kun tutun nivelvaiheohjaajan saattoi pyytää mukaan asiointikäynneille. Nuoret olivat epävarmoja asioidessaan eri viranomaisten kanssa. Epävarmuus hälveni, kun nivelvaiheohjaaja oli mukana asiointikäynneillä.

Lisätietoja [Tukipolku-hankkeesta](#) (Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä 2024).

Case Toiselle asteelle kiinnittyminen: case manager -nivelvaihtely

Vantaan nuorisopalveluiden Tuettuja siirtymiä -hankkeen tavoitteena oli tukea nuorten siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle. Hankkeessa toimi kaksi case manageriksi kutsuttua nuorisotyöntekijää, jotka työskentelivät nuoren tukena. Nuorisotyöntekijöiden tuki ei korvannut olemassa olevia palveluita tai muiden ammattiryhmien tekemää työtä, vaan täydensi sitä nuorisotyöllisellä otteella. Kohderyhmänä olivat peruskoulun yhdeksäsluokkalaiset nuoret, joilla nähtiin olevan haasteita tai joilta puuttui selvä suunta toiselle asteelle siirryttäessä. Lisäksi sosiaaliset haasteet ja ahdistus hankaloittivat nuorten siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle.

Nuoren kanssa työskentely alkoi peruskoulun henkilökunnan yhteydenottoista ja huolen ilmaisemisesta. Projektityöntekijät vastasivat yhteydenottoihin ja aloittivat työskentelyn nuoren kanssa. Työskentelyssä korostettiin nuorisotyön perusajatusta: vapaaehtoisuutta. Nuoren tuli olla itse halukas työskentelyyn case managerin kans-

sa. Vapaaehtoisuus oli tärkeää, ja nuoret kokivat case managerin aikuisena, jonka kanssa pystyi keskustelemaan rennosti. Joissain tapauksissa nuoren tilanne oli niin vaikea, ettei case manager -työskentely ollut tarkoituksenmukaista. Tällöin nuori ohjattiin muihin palveluihin.

Työskentely oli pääasiassa yksilötyötä, ja tapaamisia järjestettiin säännöllisesti. Työntekijät tukivat nuorta siirtymän monissa vaiheissa, kuten opiskelupaikan valinnassa, tutustumisessa oppilaitokseen ja opiskelun aloituksessa. Case managerien työn tavoitteena oli tukea nuoren kasvua, toimijuutta ja itsenäistymistä. Nuoria tuettiin tunnistamaan vahvuutensa, taitonsa ja mielenkiintonsa kohteet. Nuorille annettiin myönteistä palautetta, joka motivoi eteenpäin. Itsenäistymisen taitoja vahvistettiin arkielämän tilanteissa. Uuteen oppilaitokseen kulkemista harjoiteltiin yhdessä tai nuorta tuettiin löytämään mieleinen harrastus. Kokonaisvaltainen tuki ja luottamuksen rakentaminen mahdollistivat onnistuneen työskentelyn.

Keskeisenä asiana oli myös riittävän tuen varmistaminen erityisesti kesän ja opintojen alkuaikana. Varsinkin yhteishaun tulosten julkaisun aikaan eli kesäkuun puolivälissä yhteyden pitäminen ja tarvittavan tuen antaminen haluttiin varmistaa. Nuorten kanssa pyrittiin tutustumaan oppilaitokseen ja opettelemaan sinne kulkemista myös kesällä. Nuorten mielestä työskentelyn tärkeimpiä asioita oli koulumatkan opettelu.

Nivelvaihtotyöskentelyn kesto oli suunniteltu 9. luokalta toisen asteen ensimmäisen lukuvuoden loppuun. Tavoitteena oli, että työskentelyn päättyessä nuoret olivat löytäneet paikkansa oppilaitoksessa ja saaneet riittävän tuen. Projektissa havaittiin, että nuoren kiireetön kohtaaminen, yksilöllinen tuki ja ohjaus olivat keskeisiä tekijöitä onnistuneessa siirtymisessä toiselle asteelle. Monialainen työskentely ja palveluiden toimiminen olivat ensiarvoisen tärkeitä. (Kirjoittaja Hannele Sorri, Osaamiskeskus Nuoska, Vantaan kaupungin nuorisopalvelut.)

3.2 Oppilaitosnuorisotyön tilat nuorten omana paikkana

Joissain ammattiopistoissa nuorisotyölle on osoitettu oma tila. Se mahdollistaa nuorille paikan hengähtää opiskelun lomassa. Oppilaitoksen nuorisotilalla nuoret tapaavat vertaisia ja paikalla on turvallinen aikuinen ilman ajanvarausta. Nuorisotila vastaa nuorten tarpeita ja toiveita. Tulevaisuusohjaukseen osallistuneet nuoret haaveilivat oppilaitoksen yhteydessä olevasta nuorisotilasta, jossa voisi kohdata nuorisotyötä tekeviä ja jonne voisi mennä, jos ei olisi kavereita. Tila olisi kaikkien alojen yhteinen, rento paikka.

“Ei me ketään täältä ulos heitetä”

Ammattiopistoissa opiskelleet kokivat, että asuntoloissa nuorisotilamainen yhteisöllisyys toteutuu. Myös kotona asuvat nuoret kaipaavat vastaavaanlaista yhteisöllisyyttä. Nuorten mukaan oma tila lisää arvostetuksi tulemisen tunnetta. Satunnainen käytävillä kohtaaminen ei sitä tee.

Oppilaitoksen nuorisotila voi mahdollistaa opinnoissa pysymisen, jos koulunkäynti ei suju:

“Parastahan siinä on se, että ovi on aina auki. Henkinen ovi varsinkin. Kaikki tietää, että jos mulla on joku juttu, niin ne muistaa, et sinne (tilalle) voi aina mennä. Ei tarvi varata aikaa, ei tarvi sopia mitään ihmeellistä. Koetaan, et se on oma paikka.” (nuorisotyötä tekevä)

Nuorisotilassa saa levätä rooleista ja esittämisestä – tila koetaan riittävän turvalliseksi siihen. Uudet opiskelijat voivat ottaa tilan paikakseen nopeastikin, mikä voi edistää opintoihin kiinnittymistä. Osa aloittaneista tarvitsee paikan, jossa aikuinen on läsnä. Siksi koulukyytejä odotellaan mieluusti nuorisotilalla nuorisotyötä tekevän seurassa. Tila toimii turvapaikkana, jos nuori ei kykene menemään oppitunnille sosiaalisten tilanteiden pelon tai ahdistuneisuushäiriön vuoksi:

“Meillä on opiskelijoita, jotka tulevat koululle ja he tulevat (tilan nimi) ja se matka siitä ei tunnille jatku jostain syystä X. Ja silloin ei puhutakaan enää viihtymisestä. (...) Joskus tilanne muuttuu kesken päivän niin, että sieltä on tultava pois. (...) saatetaan kokea, että siihen (nuorisotilaan) mä

voin mennä. (...) teen tsemppaustyötä: sinne tunnille pitäis mennä. Ja sitten joku aina palauttaa mut maan pinnalle, et älä oikeesti jauha tota, mä en vaan pysty. (...) vaikka ollaan oppilaitoksessa, niin silti meidän pitää ottaa myös tää puoli vastaan. (...) vointi huononikin yhtäkkiä niin paljon, että nyt on mentävä jonkun aikuisen nenän eteen silleen, että sillon aikaa mua kattoo ja mun kanssa olla. (...) me yksilöllisesti näitä asioita katotaan, eikä ketään ulos täältä heitetä, eikä jätetä oman onnen nojaan. Ja koen voimakkaasti, et se on mun yks tosi tärkeä tehtävä. Huomata ne kaikki.” (nuorisotyötä tekevä)

Tilalle voivat tulla kaikki halukkaat – olkoonkin, että se usein leimautuu tietyn porukan paikaksi. Kävijöihin voidaan vaikuttaa järjestämällä teema-tapahtumia, jotka ovat houkuttelevia harvemmin kävijöille. Silti nuorisotyön tehtävä ei ole rajata tilan käyttöä, vaan pitää ovet avoinna kaikille. Nuorten tapaaminen säännöllisesti oppilaitoksen nuorisotilassa mahdollistaa havainnointia ja havaittuihin tuen ja ohjauksen tarpeisiin perustuvaa viiveetöntä palveluohjausta:

“Mä täällä taustalla teen valtavan määrän yksilöistä havaintoja. (...) saan tietoa heidän tilanteestaan, niin mähän pyrin ohjailemaan heitä oikeitten asioiden ja ihmisten ärellä täällä talon sisällä ja jopa talon ulkopuolella.” (nuorisotyötä tekevä)

Tila mahdollistaa nuorten sosiaalisiin tarpeisiin vastaamisen. Halukkaille järjestetään tai nuoret järjestävät itse mielekästä toimintaa vastapainoksi opiskelulle. Kavereiden kanssa oleskelun mahdollistaminen on tärkeää siinä missä yhteiset aktiviteetitkin. Nuorisotyö tilatyönä ja yhteisöllisenä työnä vastaa nuorten sosiaalisiin tarpeisiin:

“Meil on valtavan suosittua biljardin pelaaminen. (...) Ne pelaa toisiaan vastaan. Ne tutustuu, ne on eri aloilta, ne menee porukalla ja toinen porukka oottaa. Ne järjestää turnauksia ja semmosta omaehtoista. (...) kaivataan hauskaa yhdessä tekemistä. Aika isoja juttuja, kokoonnuttais isoilla porukoilla.” (nuorisotyötä tekevä)

Case Varian opiskelijoiden taukotila Mininuta

Vantaan ammattiopisto Varian Myyrmäen toimipisteessä Mininuta tarjoaa paikan, jossa tutustuminen toisiin nuoriin mahdollistuu kahvittelun ja pelaamisen merkeissä. Kyseessä on taukotilaksi muutettu luokkahuone, joka on avoinna kaikille opiskelijoille. Nimi viittaa nuorisotilamaiseen rentouteen. Tilassa on sohvia, pöytäryhmiä, kortti- ja lautapelejä sekä mahdollisuus keittää kahvia. Mininutalla järjestetään avointa, vapaaehtoista ja helposti saavutettavaa toimintaa. Oppilaitosnuorisotyöntekijät avaavat tilan arkisin pitkän ruokataun ajaksi. Säännöllisyys lisää toiminnan luotettavuutta ja ennakoitavuutta.

Tilatoiminta edistää yhteisöllisyyttä, lisää nuorten osallistumismahdollisuuksia ja vähentää yksinäisyyttä. Toiminnassa luodaan turvallista kohtaamista. Nuorten turvalliset ja positiiviset vertaissuhteet edistävät mielekästä ja sujuvaa opiskeluarkea. Oppilaitosnuorisotyöntekijät tukevat ja mahdollistavat nuorten vapaaehtoista osallistumista. Opiskelijoiden palautteeseen ja ideoihin tartutaan pyrkien toteuttamaan niitä nuorten kanssa. Opiskelijoiden kädenjälki näkyy esimerkiksi sisustuksessa, toiminnassa ja hankituissa peleissä.

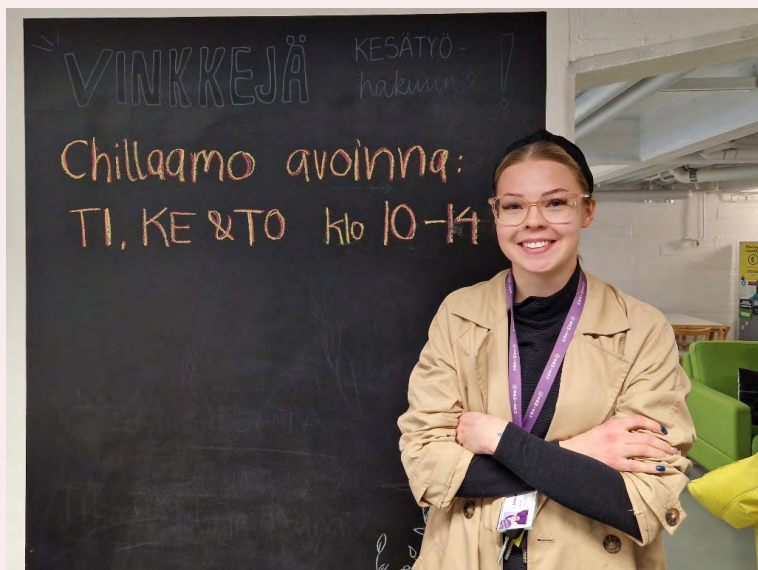
Mininuta mahdollistaa yhdessäolon vaatimatta aktiivista osallistumista. Kävijöitä kutsutaan mukaan keskusteluun ja yhdessä tekemiseen. Nuoret ovat kertoneet tulevansa tilaan kahvin, kavereiden ja ohjaajien vuoksi. Mininuta vaikuttaa koulupäiviin: opiskelijat kertoivat rentoutuvansa ja saavansa mukavaa vaihtelua päivään. (Kirjoittaja Joni Tuominen, Osaamiskeskus Nuoska, Vantaan kaupungin nuorisopalvelut.)

Case Samiedun nuorisotila Chillaamo

Savonlinnan Samiedun asuntolassa toimiva Chillaamo on kaikille avoin paikka, jossa turvallinen aikuinen on tavattavissa koulupäivän ajan kolmena päivänä viikossa. Tilasta on muodostunut suosittu hengähdys- ja kohtaamispaikka. Se on vähentänyt koulun käytävillä hengailua ja levottomuutta oppilaitoksessa. Chillaamossa tavataan kavereita, pelaillaan ja hengailaan sekä osallistutaan ohjattuun toi-

mintaan. Tilassa pidetään säännöllisesti toimintatorstai, jolloin pelataan ja järjestetään kilpailuja. Myös keskiviikkokahvit on suosittu. Opiskelijat ovat suunnitelleet ja toteuttaneet tilan pintaremontin. Heitä osallistetaan myös toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Nuoret ottavat vastuuta siisteydestä ja viihtyisyydestä. Tilassa voidaan järjestää opiskelijakunta- tai tutortoimintaa. Chillaamo on tuonut eri alojen opiskelijoita yhteen, lisännyt luottamusta, yhteisöllistä ilmapiiriä sekä tietämystä oppilaitoksen arkeen liittyvistä asioista, teemapäivistä ja tapahtumista.

Toiminnan pääperiaate on kohdata jokainen Chillaamoon saapuva opiskelija yksilöllisesti. Kaikkia tervehditään ja kaikkien kuulumiset kysytään. Tilan olemassaolo ja tilatyö mahdollistavat vuorovaikutuksen kaikkien kesken. Tilassa työskentelevä aikuinen on valmis kuuntelemaan ja viettämään aikaa nuorten kanssa. Avoin ilmapiiri madaltaa kynnystä keskusteluille ja huolten puheeksi ottamiselle. Tila on muodostunut kiinteäksi osaksi koulun toimintaa. Kuvassa 14 Chillaamossa nuoria kohtaava Tilda Salo.

Kuva 14. Tilda Salo vastaa tilatyöstä Samiedun Chillaamolla. Kuva: Ville Eerikäinen.

Pohdittavaksi: Nuorten tilat

Tilatyö rakentuu joka koulussa eri tavoin riippuen tiloista, oppilaitoksissa työskentelevistä ammattilaisista ja toimintakulttuureista. Onko käytössäsi nuorisotila oppilaitoksessa? Miten nuoret ovat osallistuneet tilan rakentamiseen ja sen toiminnan suunnitteluun? Jos tilaa ei ole käytössä, voit pohtia, mitä mahdollisuuksia on nykyisten tilojen, kuten luokkahuoneiden, muuttamiseen nuorisotilaksi. Kenen kanssa asiaa kannattaa selvittää? Mitä toiveita nuorilla on tilan sisustuksesta, tekemisestä ja sijainnista?

3.3 Digitaalinen oppilaitosnuorisotyö

Digitaalisia välineitä ja menetelmiä hyödynnetään oppilaitosten nuorisotyössä nykyään monipuolisesti. Tämä esimerkki perustuu Vantaan ammattiopiston nuorisotyöntekijä Miro Putkosen kokemuksiin ja ajatuksiin digitaalisesta nuorisotyöstä. Alkuperäinen keskustelu on käyty Osaamiskeskus Nuoskan podcast-jaksossa [“Digitaalinen nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa”](#) (Osaamiskeskus Nuoska 2024).

Digitaalisen nuorisotyön voi nähdä toimivan hyvänä yhteydenpidon ja tiedottamisen välineenä. Se on yhteisöllisyyttä edistävää ja nuoria osallistavaa toimintaa, joka täydentää muuta kohtaamistyötä. Ammatillisissa oppilaitoksissa on usein toisistaan erillään olevia kampuksia ja rakennuksia, joissa opiskelijat ovat tekemisissä muiden ammattialansa opiskelijoiden kanssa. Digitaalisten välineiden avulla rakennetaan ympäristöjä, joissa eri alojen opiskelijat kohtaavat toisiaan ja nuorisotyöntekijää useammin. Digitaalisuus synnyttää ajasta ja paikasta riippumattomia tiloja ja auttaa tavoittamaan harjoittelussa olevia tai koulusta poissa olevia. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Varialla digitaalisella kohtaamisella on tärkeä rooli. Toiminta tapahtuu verkossa aikuisten ja nuorten vuorovaikutuksena. Sisältöä tuotetaan eri kanaville. Nuorisotyöntekijä on tavoitettavissa verkossa ja luo keskustelua digitaalisille alustoille. Keskeinen ajatus on synnyttää turvallisia tiloja verkkoon kaikille oppilaitoksen nuorille. Alustoina käytetään sosiaalisen median kanavia, kuten Snapchatia, Instagramia ja Discordia. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Verkkonuorisotyöhön kuuluu Instagram-reelsien tekemistä. Sisältö voi olla viihteellistä: kysymyksiä, kisailua tai mielipiteiden kyselyä. Tarkoitus on houkutella nuoria keskustelemaan tärkeistä aiheista. Digitaalisuus madaltaa osallistumisen kynnyksiä. Esimerkiksi hauskan meemin yhteydessä jaettu kysymys nukkumisesta voi auttaa nuorisotyöntekijää havaitsemaan haasteita arkirytmisissä ja aloittaa siihen liittyviä keskusteluja. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Kuten muussakin vuorovaikutuksessa digimaailmassa käydään keskustelua laidasta laitaan, eikä sitä kannatakaan nähdä erillisenä, arjesta irrallaan olevana toimintana. Keskustelu voi alkaa aamulla Snapchatissa, jatkua päivällä nuorisotilalla tai koulun käytävällä ja vielä koulun jälkeen Instagram-komentoinnissa. Erona kasvokkaiseen kohtaamiseen ja yhtenä digitaalisuuden ehdottomasti positiivisena puolena on nuorten mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten yhteydenpito tapahtuu. Joskus vaikean asian esille ottaminen on helpompaa meemin, kuvan tai tekstin avulla.

Nuoret tarvitsevat digitaalista nuorisotyötä. Verkossa on turvattomuutta luovia tekijöitä, kuten groomingia, kiusaamista ja muuta häirintää. Nuoret kokevat tärkeäksi, että digialustoilla on mukana turvallisia ja luotettavia aikuisia, jotka ovat heidän puolellaan. Nuoret tarvitsevat digimaailman ilmiöitä ymmärtäviä aikuisia, jotka ovat kiinnostuneita siitä, mitä heille digimaailmassa kuuluu. Esimerkiksi Discordissa sattuneet häirintätilanteet on käytävä nuorten kanssa läpi jälkikäteen. Ongelmien huomaamista vaikeuttaa se, että nuorisotyöntekijä näkee vain yleisillä kanavilla tapahtuvia asioita. Nuoret eivät välttämättä ota asioita puheeksi, sillä he saattavat kokea, että aikuiset eivät halua kuulla tai heitä ei kiinnosta. Digitaalisessa nuorisotyössä on välineiden ja toiminnan lisäksi tärkeää aktiivisesti kysyä verkkomaailman tapahtumista ja kuulumisista. Tiedon jakaminen verkossa tapahtuvista ilmiöistä on tärkeää. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Yksi toimiva tapa osoittaa kiinnostusta ja osallistaa nuoria on hyödyntää some-alustojen interaktiivisuutta. Esimerkiksi kiusaamista tai häirintää koskevat kyselyt ja mittarit ovat hyviä keinoja aktivoida somessa vähemmän aktiivisia nuoria. Moni nuori antaa Instagramissa palautetta. Kaikki nuoret eivät hallitse digivälineitä tai -alustoja. Tavoitteena voi olla nuorten digitaalisten valmiuksien lisääminen. Toiminta tulee suunnitella niin, että kaikilla on riittävät edellytykset osallistua toimintaan. Nuorten keskuudessa suosittu somealustat soveltuvat nuorisotyöhön, etenkin jos tarkoituksena on saada toiminnan piiriin mahdollisimman paljon nuoria. Toiminnan käynnistyttyä sitä kannattaa kehittää nuorten kanssa ja ottaa käyttöön muita alustoja ja uudenlaista tekemistä. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Eri toimipisteiden ja alojen yhteisessä Discordissa voidaan hengailta, tehdä ja kuunnella musiikkia sekä luoda yhteisötaidetta, pelata ja tutustua muihin opiskelijoihin. Varialla Discord ei vaadi nuorisotyöntekijän alituista läsnäoloa, koska sen moderointi on vahvaa. Osa opiskelijoista toimii kanavan moderaattoreina. Kanava on rakennettu nuorten omaksi tilaksi, jossa käyttäjillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaisia kanavia ja millaista toimintaa alustalla järjestetään. He suunnittelevat sisältöjä nuorisotyöntekijän kanssa. Discord ei useinkaan sovellu ainoaksi oppilaitosnuorisotyön verkkoalustaksi, sillä sitä käyttävät usein lähinnä ne nuoret, jotka pelaavat paljon. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

Kynnys digitaalisen nuorisotyön aloittamiseen voi tuntua korkealta, mikäli aihe on uusi. Kaikkea ei tarvitse ymmärtää kerralla eikä kaikkia alustoja hallita. Riittää, että osoittaa kiinnostusta ja aloittaa askel kerrallaan. Liikkeelle voi lähteä Tiktok-tilin luomisesta ja muiden luomien sisältöjen hyödyntämisestä. Yksi onnistuneen digitaalisen nuorisotyön lähtökohdista on uteliaisuus eri teknologioita ja digiajan ilmiöitä kohtaan. Nuorisotyöntekijän kannattaa kuunnella nuoria ja pyytää heitä auttamaan verkkoalustojen käyttöönotossa. Nuoret ovat usein halukkaita näyttämään osaamistaan ja opastamaan uusien sovellusten ja toimintojen kanssa. Olennaista on, että nuoret pääsevät osallistumaan kaikissa vaiheissa. Nuorisotyöntekijän kannattaa tehdä itsensä ja toimintansa näkyväksi mainostamalla läsnäoloaan ja tekemisiään digimaailmassa. (Osaamiskeskus Nuoska 2024.)

3.4 Jalkautuva kohtaamistyö ja yhteisöllinen työ

Jos oppilaitosrakennus ei mahdollista nuorisotilaa, jalkaudutaan yleisiin tiloihin ja työsaleihin tekemään ”käytävätyötä”. Nuorisotyötä tekevä tunnustelee, ketkä nuorista haluavat jutella, ja kohtaa heitä. Käytävillä tervehtiminen ja kuulumisten kysely rakentavat nuorelle kokemusta nähdyksi tulemisesta ja siitä, että kuulumisista välitetään ja nuori on osa yhteisöä. Samalla tavataan opettajia, jotka toivovat nuorisotyötä tekevältä luokkakäyntejä tai teematunteja.

Käytäväkeskustelut nuorten kanssa ovat kuulumisten vaihtoa. Kun nuorisotyötä tekevä on tullut tutuksi jalkautuvassa kohtaamistyössä, nuorten on helpompi osallistua nuorisotyön tapahtumiin. Monesti jalkautuvaan työhön liittyy kahvittelu ja sitä voidaan tehdä yhdessä muiden opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa. Kahvitarjoilu houkuttelee nuoria kohtaamisiin.

Tarkoituksena on kohdata useita nuoria ja piristää heidän kouluarkeaan. Nuorisotyötä tekevät kuvailevat onnistunutta jalkautuvaa kohtaamista säännölliseksi ja oikeassa paikassa tapahtuvaksi. Jalkautuvassa työssä etsitään nuorten suosimat paikat. Kohtaamiset luotettavan aikuisen kanssa lisäävät nuorten turvallisuuden tunnetta. Onnistunut jalkautuva työ edellyttää riittävästi aikaa mennä nuorten pariin. On osattava tunnistaa kohtaamistarpeet sekä se, missä niitä ilmenee. Työmuodon avulla on mahdollista tavoittaa nuoria, jotka eivät oma-aloitteisesti hakeudu nuorisotyön piiriin. Nuoret kokevat välitetyksi tulemista, kun heiltä kysellään kuulumisia.

Nuorisotyöltä odotetaan usein yhteisölliseen työhön osallistumista. Yhteisölliseen työhön kuuluu esimerkiksi teematapahtumien ja tilaisuuksien järjestämistä. Ne vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koronan aikana yhteisöllisyyttä vahvistavia toimintoja jouduttiin rajoittamaan tai lopettamaan, mikä lisäsi painetta järjestää niitä pandemian hellitettyä. Pandemian jälkeen tapahtumiin halutaan osallistua isolla porukalla. Yhteisöllisyyden vahvistaminen lisää tunnetta kuulumisesta ja mukaan ottamisesta. Ihannetapauksessa nuoret oppivat, että ollaan yhtä. On *”meidän luokka”*. Ketään ei jätetä yksin. Tätä pitää oppilaitosnuorisotyön ohjailta sivusta tai se jää tapahtumatta.

Nuorisotyön esihenkilön mukaan nuorisotyön tehtävänä on yhteisöllisyyden kasvattaminen. Nuorisotyötä tekevät pitivät tärkeänä olla mukana kaikkien kampusten yhteisöllisessä työssä. Koskela (2023, 64) muistuttaa, ettei nuorisotyö voi rakentaa yhteisöllisyyttä yksin. Sen vahvistamiseksi tarvitaan kaikkia oppilaitosyhteisön jäseniä. Kysyessämme kaikkein tärkeintä yhteisöllisen työn työmuotoa mainittiin holistinen, koko oppilaitosyhteisön kehittäminen:

“(Tärkeintä yhteisöllisessä työssä) on koko yhteisön kehittäminen. Epäkohtiin puuttuminen, yksilöiden hyvinvoinnin tukeminen osana ryhmää, yhteiset tapahtumat ja hetket, henkilökunnan ja nuorten välisen kuilun pienentäminen.”
(nuorisotyötä tekevä)

3.5 Asuntolaohjaus

Yhteisöllisen työn lisäksi yksi keskeisimpiä oppilaitosnuorisotyön vastuualueita on asuntolaohjaus. Asuntolaohjaukseen kuuluu muun muassa asuntolakursseja ja vapaa-ajan harrastustoimintaa. Työ on parhaimmillaan kasvatuksellista verkostotyötä nuorten parhaaksi. Esimerkiksi Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto Pokella työskennellään tällä orientaatiolla.

Case Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto Poken kasvatusohjaajuus

Vuonna 2023 Pokella työskenteli kolme kasvatusohjaajaa (Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto Poke 2023). Kasvatusohjaajan työtä on kuvattu artikkelissa Asuntolaohjaajan työ Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistossa (Loberg & Pöyry 2021).

Poken kasvatusohjaajan työtehtävät jakautuvat koulupäivään ja vapaa-aikaan. Työ on kasvatusta, yhteistyötä, asioiden selvittelyä ja ohjausta. Ohjaustyötä tekevä hahmottaa nuoruusiän kasvua ja kehitystä laaja-alaisesti ja sovittaa toimintansa siihen. Asuntolatyössä kasvatusohjaajat huolehtivat mielekkästä tekemisestä iltaisin hyödyntäen harrastuneisuuttaan ja persoonansa vahvuuksia. Lisäksi toteutetaan nuorten ajanviettoiveita. Asuntolanuorisotyöhön kuuluu arjen taitojen opastus. Kasvatusohjaajat perehdyttävät nuoret talon tavoille ja ohjaavat terveellisiin elintapoihin. Koulunkäyntiä arvostetaan ja siihen tuetaan.

Kasvatusohjaaja työskentelee osana monialaisen hyvinvointityön toimijaverkostoa. Jokaisella nuorella on ympärillään verkosto eri alojen toimijoita ja läheisiä, jotka tukevat hänen hyvinvointiaan ja koulunkäyntiään. Monialainen työ perustuu luottamuksellisiin suhteisiin. Nuori tarpeineen on keskiössä, ja verkostojen kokoonpano vaihtelee yksilöllisesti kunkin nuoren tarpeiden, toiveiden ja lähipiirin mukaan. Loberg (2021) kuvaa verkostoja moniammatillisiksi luottamusrinkuloiksi (kuva 15). Rinkulan keskiössä on nuori. Nuoren ympärillä on vahva luottamuksellinen turvaverkko, johon kuuluvat oppilaitoksen kasvattajien lisäksi huoltajat ja muut tukijoukot sekä etsivä nuorisotyö. Tarvittaessa rinkulaan sisällytetään muita nuorelle tärkeitä ihmisiä. (Loberg & Pöyry 2021.)

Kuva 15. Asuntolaohjaajan työ moniammatillisessa luottamusrinkulassa (Loberg & Pöyry 2021)

Verkostotyöllä luodaan turvallista ja hyvinvoivaa asuntolaa sekä oppilaitosta. Opetuksen kanssa tehdään saumatonta yhteistyötä. Kaikki tuntevat toistensa tehtävät, ja ihmiset yhteisössä ovat tuttuja keskenään. Yhteistyötä tarvitaan myös silloin, kun opinnot eivät suju ja nuori voi huonosti.

Opetushallituksen laatusuositukset asuntolatoimintaan

Opetushallituksen (2023) laatimat suositukset laadukkaaseen asuntolatyöhön toimivat asuntolatoiminnan laadun reflektoinnin tukena. Suosituksissa kannustetaan valitsemaan asukkaat yhdenvertaisin ja läpinäkyvin perustein huomioiden myös nuorten asumistarpeet. Asuntolapaikan myöntämisperusteet suositellaan ilmoitettavaksi opiskelijoille etukäteen. Ensisijaisesti paikkoja myönnetään oppivelvollisille.

Asuntolan viihtyisyyden ja turvallisuuden tulee kiinnittää huomiota. Myös kiinteistön terveys on tärkeää. Laadukas asuntolatyö rakentaa

asuntolatoiminnasta ja asuntolassa asumisesta yhteisöllistä huomioiden samalla yhteisöasumisen tarpeet. Jos kaikilla asukkailla ei ole mahdollisuutta omaan huoneeseen, pitää sen myöntämisperusteet ilmoittaa läpinäkyvästi kaikille. (Opetushallitus 2023.)

Suosituksena on tarjota nuorille mahdollisuuksia osallisuuteen, mikä edesauttaa nuorten sitoutumista laadukkaaseen asuntolatoimintaan ja -asumiseen. Asukkailla odotetaan hyviä käytöstapoja ja muiden asumisrauhan kunnioittamista. Yhteisistä säännöistä ja asumisjärjestelyistä suositellaan sopimaan yhdessä nuorten kanssa. Yhdessä laaditut asuntolan järjestyssäännöt kannattaa olla näkyvissä myös sosiaalisen median tileillä. Myös vapaa-ajan toiminnot suositellaan suunniteltavaksi asukkaiden kanssa. Asuntolatutortoiminta on hyvä tapa toteuttaa suositeltua yhteissuunnittelua. (Opetushallitus 2023.)

Tilojen siistinä pitäminen kuuluu kaikkien asukkaiden vastuulle. Parhaimmillaan asuntola toimii oppimisympäristönä, jossa osaavat ohjaajat tukevat asukkaita tehden samalla monialaista yhteistyötä. Asuntolatoiminnassa ja asuntolassa asumisessa opitaan yleisiä elämäntaitoja ja työelämävalmiuksia. Asuntolan johtaminen on suositellusti ammattimaista, ja toiminnasta tiedotetaan monipuolisesti. Laatusuosituksissa esitellään keskeisimmät asuntolatoimintaa ohjaavat lait. (Opetushallitus 2023.)

3.6 Kun koulu ei suju: kohdennettua nuorisotyötä oppilaitoksessa

Ammattiopistojen nuorisotyössä ohjausresurssi voidaan kohdentaa nuorille, joilla on opiskelumotivaation puutetta ja joiden opinnot eivät etene:

“Nuorisotyö täyttää palveluaukkoa, joka syntyy, kun opiskelija ei luokkahuoneeseen pääse tai mene. Nuorisotyön kenttä on olla kampuksella tukena kohti opintoja ja estää opinnoista tipahtamista. Välissä toimija. (...) Elämäntaitojen ja kokonaistilanteen edistämisen kautta niin, että opinnot voisivat jatkua. Pääasiallinen tuki elämäntaitojen, ei oppimisen tuki.” (nuorisotyön esihenkilö)

Toisinaan avoin kohtaaminen ei riitä, vaan tarvitaan vahvempaa psykososiaalista tukea yksilövalmennuksessa tai pienryhmävalmennuksessa.

Yksilötyö

Yksilötyö on nuoren kokonaisvaltaista kohtaamista ja tukea opinnoissa pysymiseen. Työssä korostuvat kannattelu ja rinnalla pysyminen nuoren haastavassa elämäntilanteessa. Yksilötyössä tehdään palveluohjausta ja tavataan nuorta hoitokontakteihin liittyvien tapaamisten väleissä tukien jaksamista. Yksilötyön tapaamiset voivat auttaa nuorta tulemaan kouluun vaikeinakin päivinä: paikalla on välittävä aikuinen, joka auttaa tarvittaessa.

Yksilötyössä sitoudutaan pysymään nuoren rinnalla huomioiden tämän tarpeet eri tilanteissa. Nuorta tuetaan vointia kysellen, kuullen ja tustus-tuen. Nuori luottaa työntekijään ja kokee, että opiskeluelämäänsä kuuluu välittävä aikuinen. Yksilötyön asiakasprosessia on havainnollistettu nuoren näkökulmasta emotionaalisenä palvelupolkuna. Siihen on kirjattu tunteita, ajatuksia ja kipupisteitä yksilötyön prosessin eri vaiheissa (Pöyry 2023; emotionaalinen palvelupolku, ks. Curedale 2016, 243). Yksilötyön emotionaalinen palvelupolku nuoren näkökulmasta esitetään liitteessä 11.

Yksilötyön prosessin ensimmäinen vaihe on tarpeen tunnistaminen tai huolen herääminen. Nuori voi itsekin olla ahdistunut ja huolissaan poh-tiessaan, miten asiat etenevät. Asioiden etenemisen pohdinta ja olon helpottaminen ovat kriittisiä. Toinen vaihe on yhteydenotto nuorisotyöhön. Huolenilmaus voi tulla opiskeluhuollosta, opettajilta, huoltajilta tai nuorelta itseltään. Toisinaan nuorisotyötä tekevä huomaa itse tuen tarpeen, jos nuori osallistuu muuhun ohjaukseen. Nuorta jännittää, toisaalta viriää toivo avun saamisesta. Hän pohtii, voisiko yksilötyöstä olla apua. Kriittistä on avun viiveetön tarjoaminen ja toivon luominen. (Pöyry 2023.)

Kolmas vaihe on tutustumista ja luottamuksen rakentamista. Kesto vaihtelee nuoren taustasta ja tilanteesta riippuen. Toivo, luottamus, huojenus ja rentous lisääntyvät vähitellen nuoren vielä pohtiessa, uskaltaisiko luottaa työntekijään ja avun saamiseen. Tässä vaiheessa kriittisintä on luottamuksen rakentuminen ja se, ottaako nuori tarjottua apua vastaan. Tarvitaan sitoutumista, motivaatiota ja sinnikkyyttä, jota nuorisotyötä tekevä voi lisätä tietoisesti kohtaamisissa. (Pöyry 2023.) Varsinainen työskentely voidaan aloittaa, kun luottamus on rakentunut. Tilanteen helpottamiseksi asetetaan yhdessä pieniä tavoitteita, joiden saavuttamista seurataan. Nuoren kokemuksissa vuorottelevat epävarmuus, turvallisuus ja luottamus. Hän alkaa kokea saavansa apua ja toisaalta empii, osaako

sanoittaa tilannettaan ja kokemustaan riittävän hyvin tullakseen täysin ymmärretyksi. (Pöyry 2023.)

Työskentely päätetään, kun nuoren tilanne helpottaa riittävästi. Nuorisotyötä tekevä kyselee, onko kohtaamisista ja koko prosessista ollut apua. Päätämismvaiheessa nuori kokee helpotusta ja kykenee luottamaan itseensä ja kykyihinsä sekä myönteiseen tulevaisuuteen. Selviytymisen riemu ja ajatukset itsestä voivat voimistua, etenkin jos niiden kokemista vahvistetaan kohtaamisissa. Nuorisotyöstä ollaan uudelleen nuoreen yhteydessä noin puolen vuoden kuluttua prosessin päättymisestä kysellen kuulumisia ja kokemusta prosessin hyödyistä. Tämä tuottaa nuorella iloa ja kokemusta välitetyksi tulemisesta. Työssä onnistumisessa kriittistä on nuoren tavoittaminen ajoissa. Nuoren tulisi tiedostaa oman toimintansa merkitys tilanteen paranemisessa, jolloin nuoren toimijuus vahvistuu. Kyky ja halu pyytää sekä ottaa vastaan apua nopeasti sitä tarvitessa vahvistuvat. (Pöyry 2023.)

Pohdittavaksi: Yksilötyö

Ketkä ovat tai voisivat olla yksilötyön asiakkaita oppilaitoksessasi ja millaisen prosessin heidän ohjaamisensa muodostaa? Millaisia tunteita, ajatuksia ja toimintaa yksilötyön nuorilla on prosessin eri vaiheissa? Mitä kriittisiä pisteitä prosessiin liittyy eri näkökulmista? Voit käyttää työmuodoittain tehtävää palvelupolkupohjaa (liite 12). Jokaiselle laatimallesi opiskelijaprofiilille kannattaa laatia palvelupolku työmuodoittain. Valitse merkityksellisimmät työmuodot tai opiskelijaprofiilit, joiden kanssa työskentelyä halutaan tehostaa.

Case Ryhmämuotoinen valmennus Kpedun Voimavarapajalla

Opiskelijoille voidaan tarjota kohdennettua yksilöllistä tukea ja ryhmävalmennusta toisen asteen opintoihin kiinnittymiseksi. Tavoitteena voi olla esimerkiksi tukea nuoria, joiden opinnot ovat pitkittyneet tai keskeytyneet kokonaan eivätkä voimavarat riitä täysipäiväiseen opiskeluun. Kpedun yksilövalmennuksessa ja voimavarapajassa tapahtuvassa ohjauksessa on huomattu, että oikeanlaisella, oikea-aikaisella, luottamusta rakentavalla sekä elämän- ja arjenhallintaa tukevalla ohjauksella voidaan merkittävästi edesauttaa joskus erittäin vaikeassakin elämäntilanteessa olevien nuorten opintoihin palaamista. Voimavarapajan toimintaa havainnollistetaan kuvassa 16.

Kuva 16. Kpedun voimavarapaja

Niin oppilaitosnuorisotyössä kuin voimavaravalmennuksessaakin keskeistä on nuorten kohtaaminen, kuuleminen ja luottamuksen rakentuminen. Opiskelijoiden haasteet ovat moninaisia vaihdellen opiskeluvaikeuksista pitkiin sairauslomiin ja arjenhallintaan. Pahimmillaan ongelmat voivat lamauttaa ja tehdä kotoa lähtemisen mahdollottomaksi. Tuen tarjoaminen aloitetaan usein kotikäynnillä ja luottamussuhteen luomisella.

Päivittäinen toiminta rakentuu turvallisessa ympäristössä tehtävän mielekkään, opiskelijan elämäntilanteen ja voimavarat huomioivan tavoitteellisen toiminnan ympärille. Siinä yhdistyy yhteinen tekeminen ja yksilöllinen kohtaaminen. Tyypillinen päivä voimavaravalmennuksessa sisältää yhteisen aamiaisen ja keskusteluhetken sekä yhteisiä luentoja tai yksilöllistä opintojen edistämistä. Lisäksi päi-

vään voi kuulua yhteinen lounas sekä mielen hyvinvointia ja opiskelukuntoa vahvistavaa toimintaa, kuten liikuntaa, ruoanlaittoa tai vaikkapa retkeilyä.

Voimavarapajalla työskentelee kaksi työntekijää: toimintaa järjestävä valmentaja sekä amiskoutsi, joka on ryhmässä mukana ja sieättää nuoria opintoihin palaamisessa, uuteen alaan tutustumisessa tai muuten haastavissa tilanteissa, esimerkiksi paniikkikohtauksen sattuessa. Molemmat ammattilaiset ovat luotettavia, helposti lähestyttäviä aikuisia, jotka tarjoavat tukea asiassa kuin asiassa – aina asioiden hoidosta vaikeiden traumaattisten kokemusten ja itsemurhayritysten käsittelyyn. On myös tärkeää, että nuorilla on oppilaitoksissa aikuinen, joka pystyy tarvittaessa ohjaamaan heitä muihin palveluihin esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeasioissa.

Kpedulla toteutettava Voimavarapaja ja yksilöohjaus on nostettu esimerkiksi tehostetusta, pitkäkestoisesta yksilölliseen suunnitelmaan pohjautuvasta tuesta, jota luotettava aikuinen tarjoaa turvallisessa ympäristössä. Toiminnassa mukana olleista 80 nuoresta valtaosa on pystynyt palaamaan takaisin opintoihin. Isot ryhmäkoot, opiskelupaineet, neuropsykiatriset ja sosiaaliset haasteet sekä muut kouluterveyskyselyssä näkyvät ilmiöt kertovat tehokkaiden ja toimivien ratkaisujen tarpeesta.

Nuoret ovat kokeneet, että voimavarapajoilla samankaltaisessa tilanteessa olevien nuorten vuorovaikutus ja vertaistuki ovat oleellisia valmentajien tarjoaman tuen lisäksi. Myös monialainen yhteistyö oppilaitoksen sisä- ja ulkopuolella on tärkeää kaikissa ohjauksen vaiheissa. Yhteistyö helpottaa tavoitteiden asettamista ja toimenpiteiden suunnittelua sekä mahdollistaa oikeanlaisen tuen saamisen oikea-aikaisesti.

3.7 Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on ennalta ehkäisevää toimintaa, jonka tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä vähentämällä päihteiden käytön riskejä ja haittoja. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu sekä yksilöihin että laajemmin oppilaitosyhteisöön. Sillä on paikkansa kaikkien opiskelijoiden parissa riippumatta siitä, käyttäkö opiskelija päihteitä vai ei.

Nuorisotyöntekijän rooli ammattiaikuisena ilman arviointi- ja kirjaamisvelvollisuutta on ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta moninainen. Ehkäisevä päihdetyö nuorisotyössä -materiaalissa kerrotaan vinkit ehkäisevän päihdetyön soveltamiseen. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2024b.) Oppilaitosnuorisotyössä voidaan pitää päihdekasvatustunteja ja organisoida ehkäisevän päihdetyön teemapäiviä. Lisäksi kannattaa vahvistaa päihteidenkäytöltä suojaavia tekijöitä – luoda myönteistä ja turvallista ilmapiiriä, jossa päihhteettömyyttä arvostetaan:

”Ehkäisevää päihdetyötä tehdään monella eri tavalla ja ns. näkyvä päihdetietouden jakaminen tai suorat keskustelut päihteisiin liittyen ovat vain yksi osa sitä kenttää.” (nuorisotyötä tekevä)

Myönteisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen onnistuu pitämällä kiinni yhteisön säännöistä ja toimintavoista. Turvallista ilmapiiriä luodaan mahdollistamalla mielekäs ja osallisuutta lisäävä tekeminen tauoilla. Vinkkejä osallistavaan ja hyvinvointia edistävään taukotoimintaan kerrotaan välituntiaktiiviteettimateriaalissa Nuorisotalan ehkäisevän päihdetyön työkalupakki välituntiaktiiviteetteihin. Materiaali sopii lyhytaikaisiin kohtaamistilanteisiin. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2024c.)

Aktiivinen läsnäolo opiskelijoiden arjessa luo nuorisotyöntekijälle mahdollisuuden havaita ja puuttua päihteiden käytölle altistaviin riskitekijöihin, kuten päihdemyönteisiin asenteisiin ja uusiin päihdeilmiöihin. Nuorisotyöntekijällä on tärkeä rooli näiden asioiden viestijänä. Riittävien verkostojen ylläpitäminen sekä oppilaitoksessa että sen ulkopuolella varmistaa mahdollisuuden viestiä opiskelijoiden hyvinvointia uhkaavista tekijöistä ja saada tarvittavaa tukea haasteisiin vastaamiseen.

Varhainen puuttuminen on keskeinen osa ehkäisevää päihdetyötä. Avoimen keskusteluilmapiirin luominen mahdollistaa opiskelijoille huolien jakamisen ja avun saamisen. Puheeksi ottaminen nuorisotyössä -materiaalissa kerrotaan, miten nuorisotyössä käydään keskusteluita opiskelijan kanssa päihteistä tai rahapelaamisesta ennen huolen heräämistä sekä siitä, mitä pitää ottaa huomioon, kun huoli nuoresta herää. Nuorisotyöntekijä voi tarjota yksilöllistä tukea opiskelijoille, joilla on päihdeongelmia, riski joutua päihteiden käytön piiriin tai huoli läheisen päihteiden käytöstä. Yksilöllinen tuki voi kohdistua esimerkiksi nuoren elämäntilanteeseen, itsetuntoon tai muihin päihteiden käytölle altistaviin taustatekijöihin. Tarvittaessa nuorisotyöntekijä ohjaa nuoren eteenpäin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n verkkosivuilla on tietoa, koulutusta ja materiaaleja oppilaitosnuorisotyön tueksi (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2024a). (Kirjoittajat: Sari Anjala, Mika Piipponen ja Niina Himanka, Osaa-
miskeskus Nuoska, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.)

4 TULEVAISUUSOHJAUS OPPILAITOSNUORISOTYÖSSÄ

Tulevaisuususkosta ei voida esittää yksiselitteistä määritelmää. Se liittyy toivoon, hyvinvointiin, toimintakykyyn, arvoihin ja merkityksellisyiden kokemiseen. Lasten ja nuorten tulevaisuususkosta on oltu aiheellisesti huolissaan. Tulevaisuususkon heikkenemisen vaikutuksia on pohdittu demokratian ja syntyvyyden näkökulmista. Tulevaisuususko on merkittävä elämäntyytyväisyyteen vaikuttava tekijä. Tulevaisuususkoon vaikuttavat henkilökohtainen elämäntilanne, elinympäristö ja yhteiskunnallinen tila ja siinä tapahtuvat muutokset (Kasurinen 2019). Tässä luvussa kuvaamme, kuinka oppilaitosnuorisotyö voi toimia nuorten tulevaisuususkon vahvistajana ja esittelemme Unelmien oppilaitos 2040 -harjoituksen työskentelyn lähtökohdaksi.

4.1 Oppilaitosnuorisotyö nuorten tulevaisuususkon vahvistajana

Tulevaisuususko on elämäntyytyväisyyteen vaikuttava, yhteiskunnallisesti merkittävä keskustelua herättänyt ilmiö. Kasurisen (2019, 8–9) mukaan sen osa-alueita ovat itsesäättely, minäpystyvyys, hyvinvointi, arvot, merkitykselliset asiat elämässä, ihmissuhteet sekä tavoitteet ja näkymät tulevaisuuteen. Tulevaisuususkoon vaikuttavat monet asiat. Tulevaisuususko on yhteydessä toivoon, joka voidaan nähdä muun muassa kykynä asettaa päämääriä ja luottamuksena tavoitteiden saavuttamisen mahdollisuuteen. (Kasurinen 2019, 8–9.)

Nuorten tulevaisuususkon kehittymisestä on nähty positiivisia signaaleja: vuoden 2021 nuorisobarometrista (Kiilakoski 2021, 75) käy ilmi, että nuoret näkevät sekä maailman että Suomen tulevaisuuden hieman optimistisemmin kuin muutama vuosi sitten. Nuorten usko henkilökohtaiseen tulevaisuuteensa on lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Huolestuttavaa on, että optimisimin lisääntymisestä huolimatta nuorten usko maailman tulevaisuuteen on edelleen heikkoa. 15–20 % nuorista

suhtautuu kyynisesti sekä henkilökohtaiseen että maailman tulevaisuuteen eikä usko hyvinvointinsa lisääntymiseen tulevaisuudessa (Lasten ja nuorten säätiö & Tietoevry 2022, 3).

Heikko tulevaisuususkon voi johtaa siihen, että nuorilla on vähemmän odotuksia tulevaisuutta koskien. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä opintoja ja työtä koskeviin valintoihin. Negatiiviset tulevaisuusnäkymät voivat johtaa heikkoon opiskelumotivaatioon ja koulumenestykseen etenkin pojilla. Epävarmuus ja pessimismi voivat heikentää elämäntyytyväisyyden lisäksi hyvinvointia ja elämässä pärjäämisen edellytyksiä (Lasten ja nuorten säätiö & Tietoevry 2022, 4). On tärkeää, että kaikki nuoria kohtaavat aikuiset vahvistaisivat nuorten tulevaisuususkon.

Ammatillisissa oppilaitoksissa tehtävällä nuorisotyöllä on potentiaalia toimia luontevana ja merkittävänä tekijänä nuorten tulevaisuususkon vahvistamisessa. Nuorisotyöntekijä on luotettava, nuoria kuuleva ja osallistava, ilman arviointivastuuta oleva aikuinen, joka kykenee luomaan tulevaisuususkon vahvistumiselle otollisia kohtaamistilanteita. Niissä nuorten elämää, hyvinvointia, nykyhetkeä ja tulevaisuutta koskevat näkemykset, huolet ja toiveet voivat tulla kuulluiksi. Kohtaamisissa lisääntyy ymmärrys siitä, mitä nuorille kuuluu ja millaisia ajatuksia tulevaisuus heissä herättää. Uhkakuvien rinnalle voidaan yhdessä rakentaa positiivisia tulevaisuuskuvia.

On tärkeää, että nuorisotyö yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa tukee kaikkein pessimistisimpiä nuoria löytämään epävarmemmaksi muuttavasta maailmasta toivoa ja jotakin tavoittelemisen arvoista. On tärkeää ylläpitää uskoa tulevaisuuteen ja varmistaa, että optimististen nuorten joukko säilyttää toiveikkuutensa uhkakuvista ja lisääntyvästä epävarmuudesta huolimatta.

Tulevaisuuden tutkimusta ja ohjausta yhdistelevä, Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksesta lähtöisin oleva tulevaisuusohjaus tarjoaa erinomaisen, myös nuorisotyössä sovellettavan näkökulman nuorten kanssa tehtävään tulevaisuustyöhön (ks. Ollila, Jokinen & Miettinen 2022, 416). Sen avulla voidaan herätellä toivoa ja kiinnostusta tulevaisuutta kohtaan kuvittelemalla vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Tulevaisuusohjaus edistää ajatusta siitä, ettei tulevaisuus ole ennalta määrätty ja siihen voi vaikuttaa. Tavoitteena on tukea epävarmuuden hyväksymistä sekä resilienssin, itsetuntemuksen ja reflektiotaitojen vahvistamista. Perimmäisenä tavoitteena on löytää polkuja kohti toivotunlaista, mielekästä tulevaisuutta sekä vahvistaa halua tehdä tulevaisuutta koskevia valintoja.

Tulevaisuusohjauksesta nuorisotyössä on saatu kokemuksia Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulun Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian ja Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisan toteuttamassa Ohjaamo Olkkari 2.0 -hankkeessa toteutetuissa tulevaisuusvalmennuksissa. Nuorten työpajojen, etsivän nuorisotyön ja työllisyyspalveluiden nuorille pitämässä yksilö- ja ryhmävalmennuksissa on kokeiltu menetelmiä painottaen pelillisten ja luovien menetelmien käyttöä sekä toiminnallisuutta. Tyypillinen valmennusjakso on kestoltaan vähintään kymmenen tuntia (esimerkiksi viisi kahden tunnin ohjausta). Valmennusten keskeisinä periaatteina ovat olleet nuorilähtöisyys, vapaaehtoisuus ja toimijuus. On tärkeää, että nuoret voivat itse vaikuttaa valmennuksen sisältöön ja toiminnan luonteeseen. Valmennusten aikana käsitellään sekä yhteiskunnallisia ja kauas tulevaisuuteen ulottuvia teemoja että yksilöllisiä tulevaisuuksia.

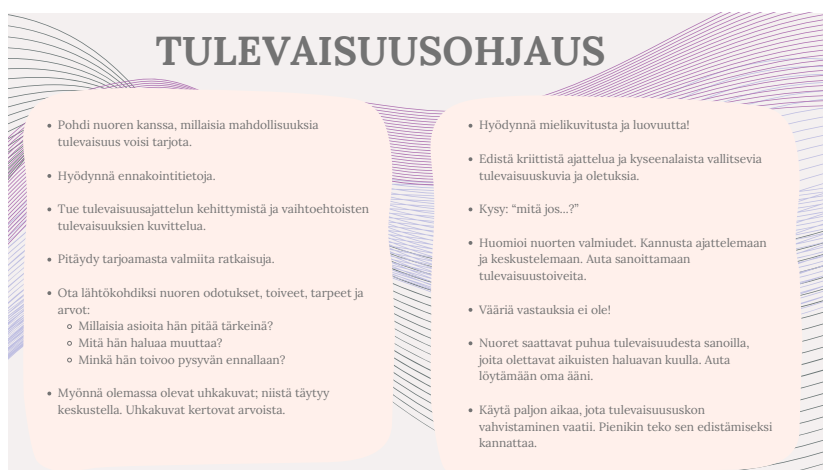
Tulevaisuusohjaus sopii nuorisotyöhön ja sosiaaliseen vahvistamiseen. Nuoria on pystytty tukemaan tavoitteiden asettamisessa ja lisäämään heidän uskoaan niiden saavuttamiseen. Kaukaisen tulevaisuuden visiointi ja uhkakuvien rinnalle tuotettavat näkemykset mahdollisuuksista johtavat usein antoiisiin keskusteluihin ja saattavat saada murheet onohutumaan. Oppilaitosnuorisotyössä tulevaisuusvalmennuksia tai -ohjausta voi toteuttaa esimerkiksi yksilötyössä ja pienryhmä- tai tilatoiminnassa. Yhdistämällä työskentelyä opetukseen tai opinto-ohjaukseen voidaan löytää uusia näkökulmia esimerkiksi opinto- ja urasuunnitteluun.

Tulevaisuusohjaukseen on kehitetty paljon käytännön menetelmiä. Joskus työkaluksi riittää keskustelu tulevaisuuden ennakointitiedosta, haaveista, toiveista ja uhkakuvista. Joskus taas voi olla mielekkäämpää pelata lautapeliä tai visualisoida tulevaisuuden näkymiä taideteoksiksi. Seikkailukasvatuksella ja luonnossa tapahtuvalla tekemisellä on potentiaalia tulevaisuususkon vahvistamisessa: hyvin toteutettuna patikoinnin tai melontaretken tarjoamat uudet haasteet ja kokemukset kehittävät minäpystyvyyttä ja resilienssiä.

Menetelmien toimivuus riippuu ryhmästä ja yksilöistä sekä ohjaajasta. Oikeita tapoja on paljon. Toiminnallisen tekemisen kautta on helppo vahvistaa nuorten halua vaikuttaa ja olla aktiivisia tulevaisuutensa rakentajia. Nuorisotyössä tulevaisuususkoa voidaan vahvistaa hyödyntämällä tulevaisuusohjauksen menetelmiä nonformaaleissa ympäristöissä ja kuuntelemalla, kohtaamalla sekä kannustamalla nuoria tulevaisuuteen liittyvien kysymysten, huolien ja toiveiden kanssa. Yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa on oleellista. Yksittäinen menetelmä, harjoitus tai

edes valmennuskokonaisuus ei automaattisesti vie eteenpäin tai lisää tulevaisuususkooa. Taustalle tarvitaan monialaisen yhteistyön ja nuorten kokonaisvaltaisen kohtaamisen kautta muodostettu ymmärrys tulevaisuususkoon vaikuttavista tekijöistä.

Tärkein asia on *kohtaaminen* ja se, että oppilaitoksen aikuiset ovat tämän hetken kuulumisten ohella kiinnostuneita siitä, millaisia ajatuksia, toiveita ja huolenaiheita tulevaisuus herättää. Tähän kannattaa varata aikaa ja pohtia tulevaisuutta laajasti, ei ainoastaan oppimisen ja tulevan työn näkökulmista. Tulevaisuusohjauksen soveltaminen nuorisotyöhön ei edellytä tulevaisuudentutkimuksen osaamista. Sen sijaan tarvitaan uteliaisuutta ja avoimuutta tulevaisuutta koskevia näkemyksiä, oivalluksia ja yllätyksiä kohtaan. Tulevaisuusohjauksen periaatteita on tiivistetty kuvaan 17.

Kuva 17. Tulevaisuusohjaus

Lisätietoa valmennusmenetelmistä ja -työkaluista

- [Tulevaisuusohjaus – Työkaluja ja tehtäviä erilaisia tulevaisuuksia varten](#)
- [Mahdolliset maailmat | Lasten ja nuorten säätio \(nuori.fi\)](#)
- Aloittelijoille sopiva Mahdolliset maailmat -roolipeli, jossa ratkaistaan ja tutkitaan tulevaisuuden ongelmia.
- Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. 2022. Tulevaisuudentutkimus tutuksi. Perusteita ja menetelmiä. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022. [Tulevaisuudentutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä \(utupub.fi\)](#)
- Osata-hankkeen tuottamat materiaalit [osaamismatkalla.fi](#)
- [Näin käsittelet tulevaisuutta luovasti nuorten kanssa \(nuori.fi\)](#)
- Harjoituksia tulevaisuustyöskentelyyn
- [Tulevaisuusvalmentajan opas.](#)

4.2 Tulevaisuusohjattu Unelmien oppilaitos -harjoitus

Unelmien oppilaitos -harjoitus toimii lähtökohtana tulevaisuustyölle opiskelijoiden kanssa. Se perehdyttää tulevaisuusajatteluun, erilaisten tulevaisuuksien hahmottamiseen, käynnistää luovaa ajattelua sekä herättää toivoa ja kiinnostusta tulevaisuutta kohtaan. Harjoitus osallistaa opiskelijoita ja luo kokemuksia vaikuttamisesta oppilaitoksen tulevaisuuskuviin.

Nuorten osallisuutta ja tulevaisuususkoa voidaan vahvistaa Unelmien oppilaitos -harjoituksella, jonka eteneminen on esitetty kuvassa 18. Harjoitus toimii pienryhmässä, ja sen tavoitteena on innostaa nuoria kuvittelemaan unelmiensa oppilaitosta. Visiosta viestitään muulle kasvattajayhteisölle sen tekemisen jälkeen. Harjoitus etenee kolmivaiheisesti: valmistelevana johdantona, ohjattuna visiointina ja vision jalkauttamisena. Menetelmää kannattaa soveltaa ja varioida ohjattavan ryhmän mukaan. Sopiva ryhmäkoko on 5–10 nuorta ja ohjaaja tai ohjaajapari. Yhden keskustelun kesto vaihtelee kahdesta tunnista kolmeen. Olennaista on luoda kiireetön ilmapiiri ja antaa nuorille runsaasti aikaa tulevaisuuksien kuvitteluun ja sanoittamiseen. Tilaisuuden järjestelyihin ja nuorten rekrytointiin sekä tu-

levaisuusunelmoinnin jälkeiseen tiedottamiseen varataan aikaa. Nuorten ideoita viedään oppilaitoksen johdon ja muiden asianosaisten tietoon. Nuorille kerrotaan jälkeinpäin, miten heidän ideoistaan ja unelmistaan on viestitty ja ovatko viestit vaikuttaneet johonkin konkreettisesti. Kyseessä ei tarvitse olla suuri muutos: kahvinkeitin hankkiminen tai lisäparkkitilan järjestäminen voivat olla merkittäviä, nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien tunnetta lisääviä muutoksia.

UNELMIEN OPPILAITOS 2040

Ryhmän koko: 5-10 nuorta

Tarkoitus: innostaa nuoria kuvittelemaan unelmiensa oppilaitosta vuonna 2040 ja viedä viestiä nuorten unelmista eteenpäin kasvattajayhteisölle ja sen toiminnasta päättävälle

Kesto: Suunnittelu ja ryhmän kokoaminen 1-2 h, tulevaisuusohjattu ryhmäkeskustelu 2-3 h, nuorten unelmista viestiminen ja sen toteutuksen edistäminen: mahdollisimman paljon aikaa.

TOTEUTUS

Valmistelevala johdanto

Kerro aluksi kehyskertomus, jossa kaikki huolet ratkaistaan ja unelmat täyttyvät. Nuoret saavat opiskella unelmiensa oppilaitoksessa. Kirjoita kehyskertomus etukäteen ajankohtaisten ilmiöiden pohjalta. Käytä paljon aikaa hyväksyvän ilmapiirin luomiseen. Herättele ajatuksia ja muistuta, ettei väärää vastauksia ole. Kaikki ideat ovat toimivia ja kaikenlainen kuvittelu oikein.

Ohjattu visiointi

Pyydä nuoria kuvaamaan (1) oppilaitoksen ympäristöä ja fyysisiä tiloja, (2) opettajia, opetusta ja oppitunteja, (3) sosiaalisia suhteita sekä (4) toimintakulttuuria ja -tapoja. Käytä paljon aikaa ja puhu nuorten käyttämää kieltä. Tee muistiinpanoja. Keskustelun lopuksi esitä lyhyt yhteenvedo nuorten ideoimasta ja kuvittelemasta unelmien oppilaitoksesta. Anna mahdollisuus muuttaa kuvausta.

Vision jalkauttaminen

Vie kuvaus muun kasvattajayhteisön tietoon: yhteisölliseen opiskeluohjelmiaan, johtosalle ja päättäjille, muille nuorille, opettajille, opinto- ja asuntolaohjaukselle. Käynnistä keskustelua siitä, miten nuorten visio voisi toteutua. Kerro harjoitukseen osallistuneille nuorille, mihin heidän ideansa johti ja mitä muutoksia niiden pohjalta tehdään.

Kuva 18. Unelmien oppilaitos -harjoitus

Teimme Unelmien oppilaitos -harjoituksen kahden eri koulutuskuntayhtymän oppilaitoksissa opiskelevien nuorten kanssa ja koostimme vastaukset nuorten visioksi alalukuun 4.3.

4.3 Nuorten tulevaisuusohjattu visio unelmien oppilaitoksesta

Tulevaisuusohjatut ryhmäkeskustelut aloitettiin kehyskertomuksella ja siitä johdetuilla kysymyksillä. Käytimme aikaa hyväksyvän ilmapiirin luomiseen sekä ajatusten herättelyyn muistuttaen, että on vain oikeita vastauksia. Kerroimme, että kaikki ideat ja kuvittelu ovat oikein ja toimivia. Alustuksessa johdattelimme nuoria kuvittelemaan, millainen on unelmiensa ammatillinen oppilaitos vuonna 2035. Jaoimme nuorten vastaukset neljään teemaan: 1. oppilaitoksen ympäristö ja fyysiset tilat, 2. opettajat, opetus ja oppitunnit, 3. sosiaaliset suhteet sekä 4. toimintakulttuuri ja -tavat.

Ympäristö ja fyysiset tilat

Nuoret haaveilivat hienosta, valaistusta, rauhallisesta ja roskattomasta piha-alueesta. Siellä kasvaisi paljon kasveja, kuten marjapensaita ja kukkia. Pihalla sijaitisi lämmitetty tupakkapaikka istumapaikoilla. Pysäköintialueet olisivat kunnolliset ja pysäköinti ilmaista. Pihalle olisi luotu tiloja ulkona opiskeluun. Talvisin piha aurattaisiin ja hiekoitettaisiin. Pihalle sijoitettujen selkeiden opasteiden avulla oppilaitoksen tiloihin löytäisi helposti.

Sisätilojen rauhallisiin nurkkauksiin voisi vetäytyä päivän aikana. Toiset toivoivat hälinää ja eri näköisiä ihmisiä. Myös sisätiloihin kaivattiin kukkia. Eräs opiskelija näki tulevaisuuden oppilaitoksessa lentokoneita, moni toivoi kahviautomaatteja. Päiväunihuoneeseen pääsisi nukkumaan. Haaveisiin kuului rentoutumisaula, musiikkia, akvaarioita käytävillä ja enemmän kahviloita, kauppoja sekä oleskeluun tarkoitettuja tiloja vapaa-ajanviettoon. Nuoret halusivat enemmän yksityisyyttä ruokaloihin, omaa kirjastoa koululle ja aina auki olevan kuntosalin. Terapiaeläimiä toivottiin. Tiloissa harrastettaisiin aktiviteetteja – kuten biljardia – jonka yhteyteen luotaisiin toimintatavat pelivälineiden säilymiseen ehjinä ja pelikunnossa. Sisustuksessa olisi käytetty värejä mukavasta värimaailmasta. Tilat olisivat runsaat, viihtyisät, siistit, avarat ja puhtaat. Viemärit ja lämpimän sekä kylmän veden tulo olisivat kunnossa. Ikkunat ja välipala-automaatit täytätisivät seinustoja. Sähköalan opiskelijat tekisivät luokkiin sähköpöytiä. Naisten vessoista löytyisi yhteinen kuukautissidelokero. Hiusalan opiskelijat käyttäisivät säädettäviä pesupaikkoja työskennellen muutoinkin ergonomisesti. Fyysisten ulko- ja sisätilojen lisäksi haavepuheissa tarjottiin unelmien opettajista, opetuksesta ja oppitunneista.

Opettajat, opetus ja oppitunnit

Nuoret unelmoivat ymmärtäväsistä ja osaavista opettajista ja ohjaajista. Erityisnuorten piirteitä ja tarpeita, sairauksia, vaikeuksia, mielenterveyden haasteita ja erilaisia elämäntilanteita ymmärrettäisiin. Erityisyydestä mainittiin ADHD. Opettajalla olisi kokemusta opettamastaan ammatista. Opettajat olisivat turvallisia, luotettavia, kannustavia ja avuliaita.

Opettajat eivät olisi ”kivikautisia vanhuksia”, vaan nuorekkaita ja avoimia uusille opetustavoille. He osaisivat käyttää uusinta teknologiaa. Joillekin nuorille opettajien ikä ei ollut niin tärkeää kuin se, että opetusmenetelmät ovat ajantasaisia. Opettaja olisi rennon jämäkkä ja pystyisi takaamaan työrauhan tunneilla. Hän vastaisi virheistään eikä huutaisi opiskelijoille

tai nöyryyttäisi nuoria. Opettajien jaksamista tuettaisiin. Huonoa käytöstä ei sallittaisi. Opettajat eivät vaihtuisi yhtä usein kuin haastatteluhetkellä, minkä seurauksena ehdittäisiin tutustua puolin ja toisin.

Opettamisessa kokeiltaisiin pelejä, kirjoittamista ja videoita. Selitettäisiin asioita eri tavoilla ja annettaisiin esimerkkejä. Opetukseen osallistuisi vain muutama ryhmäläinen kerrallaan ja koulupäivät olisivat lyhyempiä. Välillä järjestettäisiin rentoja päiviä, jolloin opiskelijat voisivat ryhmäytyä. Oppiminen tapahtuisi käytännössä tekemällä ja lähikontakteissa, ei etäkoulussa. Opettaja auttaisi ymmärtämään opettamansa asian ja auttaisi niin kauan, että kaikki osaavat. Tarvittaessa saisi henkilökohtaista apua, ja nuoria kuultaisiin riittävästi. Nuoria ja heidän osaamistaan kunnioitettaisiin. Kurssit kestäisivät pidempään kuin kaksi viikkoa. Opetettaisiin aikuisena tarvittavia taitoja, kuten laskujen maksamista.

Oppitunneilla olisi enemmän ryhmäytymistä tukevaa toimintaa ja kuulumisten kyselyä. Opiskelijat saisivat päättää, tekevätkö tehtävät paperilla vai tietokoneella. Tehtäviä voisi tehdä enemmän paperille kirjoittamalla. Oppitunnit olisivat monipuolisia. Myös muiden alojen opiskelijoita saisi tavata oppilaitoksen tiloissa.

Sosiaaliset suhteet

Koronapandemian aikana nuorten vertaistoimintaa ja kohtaamisia rajoitettiin. Eräs opiskelija kuvasi, miltä koronan jälkeen tuntui palata kampukselle:

“Ennen korona opettajatkin oli rennompia eikä tarvinnu niin hirveesti huolehtia koko ajan. Nyt ei oo semmosta, ne tosi paljon painostaa koulussa. Se ei oo enää niin nautinnollista opiskella ainakaan meidän kampuksella. (...) Semmonen kiva meininki, mikä oli, kun sinne tuli, ni sellasta ei oo enää. Kun oli kahvitaukoja (...) Nyt jos siellä istuu kahvila ja juttelee vaikka jonkun eri puolelta olevan kanssa, ni heti tullaan raivoomaan, et ei kun meepäs omalle puolelles ja menkää töihin.” (nuori)

Tulevaisuuden unelmakouluun kaverit toisivat viihtyisyyttä ja iloa. Koulumotivaatio lisääntyisi, kun oppilaitoksessa saisi olla kavereiden kanssa. Nuoret toivat esiin, että opiskelijakaverit ovat heille tärkeintä ja suhteet heihin vaikuttavat koko loppuelämään. Tulevaisuuden unelmien oppilaitoksessa arvostettaisiin ja tuettaisiin kaverisuhteita.

Opiskelijat ja henkilökunta tulisivat keskenään toimeen. Oppilaitoksessa työskentelisi ymmärtäväisiä ohjaajia, joilta saisi tukea. Nuorisotyötä tekeviä olisi enemmän – onhan heidän työnsä tärkeää jaksamisen ja hyvinvoinnin kannalta:

“(Nuorisotyötä tekevät) on auttanut tosi paljon, niille voi aina laittaa viestiä. Oon joutunut (monta kuukautta) kampailee opiskelijahuollon kanssa, ni (nuorisotyötä tekevät) on ollu, kenelle purkaa, kun ei oo päässyt muille puhumaan.”
(nuori)

Läsnä olisi enemmän aikuisia, joille voisi mennä juttelemaan ilman ajanvarausta heti tarpeen tullen. Opiskeluryhmässä vallitsisi hyvä ryhmähenki ja siellä autettaisiin, kuunneltaisiin, kysyttäisiin ja naurettaisiin:

“Meidän luokalla se yhteishenki, se ois tosi hyvä. Ja ryhmäytyminen onnistuisi jokaisen ryhmän kanssa. Ni se on se, mitä haluais että tapahtuis.” (nuori)

Tulevaisuuden unelmien oppilaitoksessa tuettaisiin ja puhuttaisiin vapaa-ajan tapahtumista. Kukaan ei tuomitsisi ketään, vaan kaikkien kanssa tultaisiin toimeen. Ketään ei jätettäisi ulkopuolelle. Oppilaitoksessa kuunneltaisiin ja annettaisiin sekä saataisiin vertaistukea. Elämän kriisit ja sairaudet otettaisiin huomioon. Huonoon käytökseen puututtaisiin. Nuorisotyötä tehtäisiin myös tulevaisuudessa.

Toimintakulttuuri ja -tavat

Nuoret unelmoivat yhteisöllisemmästä oppilaitoskulttuurista ja sitä ylläpitävistä toimintatavoista:

“Yhteishenkee (toivoisin), ryhmäytymistä koko koulun kanssa. Et niittenkin, jotka on eri puolilla. Meidän koulussa ei oo ihan hirveesti sellasii, et pidetään omissa osastoissa. Ryhmäjuttuja, kaikkien kanssa, et saatais yhteisöllisyys kaikkien kanssa.” (nuori)

Kampuksella voisi olla yhteinen Discord, ja kaikki olisivat tervetulleita jokaiseen tilaan. Välillä olisi aikaa ja resursseja tehdä kivoja juttuja ja järjestää esimerkiksi halloween-tapahtumia. Opettajat arvostaisivat ja tukisivat yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä lisääviä nuorten toivomia tapahtumia, kuten yhteisiä retkiä. Koulun yhteyteen toivottiin vapaa-ajan akti-

viteetteja, kuten peli- tai käsityökerhoja. Jokaista autettaisiin etenemään elämässä. Nuoria kuultaisiin erilaisissa asioissa, joihin he pääsisivät vaikuttamaan. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi kouluruoka, aamu-, päivä- tai iltakoulut sekä tauot.

Unelmien oppilaitoksessa vallitsisi rento ja huumorintajuinen ilmapiiri. Ryhmän kanssa vietettäisiin yhteisiä hetkiä, kaikki tervehtisivät toisiaan ja opiskelijat olisivat yhdenvertaisia. Autettaisiin ymmärtämään ja hyväksymään kaikenlaisia ihmisiä. Oppilaitoksessa toimisi pienryhmävalmennus, jossa ohjaajat työskentelisivät *“sydämellään eivätkä vain rahan takia”*. Kaveri saisi jäädä asuntolaan yöksi.

Tutortoiminta toimisi, opiskelijat tuntisivat tutorit ja heitä olisi joka kampuksella. Tutortoiminta juurtuisi pysyväksi. Asuntolatyön työote säilyisi samanlaisena kuin nykyään: nuoria kohdattaisiin välittäen, hyvää yhteishenkeä vaalien ja kuulumisia kysellen. Asuntolatoroiminta jatkuisi. Asuntolatoroimintajärjestelmän osaaminen sekä heidän työnsä merkitys tunnustettaisiin. Kenenkään ei tarvitsisi olla asuntolassa yksin koulun jälkeen. Opetusryhmien ryhmäjaot tehtäisiin luontaisen rytmin mukaan (aamu- ja iltavirkuille omat luokat). Nykyisistä käytänteistä opiskelijoille tarjottava ilmainen aamupala sai kiitosta – sitä olisi myös tulevaisuudessa.

Kiusaaminen olisi ratkaistu toimimalla tasa-arvoisuutta kunnioittaen ja nuoria tasapuolisesti kohdellen. Erilaisuutta ymmärrettäisiin: kaikki yhden alan opiskelijat eivät ole samanlaisia, jokainen on yksilö. Opettajat tietäisivät, miten toimia, kun joku tulee kertomaan kiusaamisesta. Opettajat olisivat saaneet tietoa ja toimintaohjeet kiusaamisen ratkaisemiseksi. Opettajiin voisi luottaa: jos kertoo kiusaamisesta, siihen puututtaisiin ja se johtaisi toimenpiteisiin. Opiskelijan kertoma otettaisiin todesta. Opettajiin luotettaisiin, koska he pystyisivät puuttamaan kiusaamiseen ja lopettamaan sen.

Kouluruoka olisi edelleen maksutonta. Saatavilla olevista palveluista löytäisi tietoa helposti, ja nuoret saisivat apua kaikkeen, mihin sitä tarvitsevat, kuten *“Kela-juttuihin”*. Yksi toivoi oppilaitoksen olevan luonnonläheinen, toinen ilmaista kahvia ja välipalaa, kolmas vapaita kouluajoja: saisi tulla ja lähteä haluamaansa aikaan, kunhan tekisi tarvittavat neljä tuntia joka päivä. Opiskeluhoito toimisi, ja opiskeluhoitoon palvelujärjestelmä olisi nuorille selkeä. Vastauksia kysymyksiin ja aikoja opiskeluhoitoon saisi nopeammin. Viivästykset vastauksien saamisessa selvitettäisiin. Psykologille ja lääkärille pääsisi kuukauden sisällä vastaanotolle hakeutumisesta. Nuorisiohjaajia työskentelisi nuorten tukena.

Nuorten tulevaisuuteen visioima unelmien oppilaitos osoittautui varsin realistiseksi. Monet toiveet olisi mahdollista toteuttaa saman tien ilman lisäresurssia. Ratkaisevaa ei ole se, miten paljon ja mitä, vaan se, *miten*. Monesti olennaisinta on hyvä kohtaaminen ja kiinnostuksen osoittaminen – katse, hymy, kuulumisten kysyminen.

Pohdittavaksi: Nuorten toiveet ja unelmat

Tarkastele edellä esitettyjä nuorten toiveita ja unelmia. Kirjoita paperille kaikki ne kohdat, jotka eivät vaadi lisäresurssia. Pohdi, miten voit alkaa edistää niitä jo nyt. Kenen kanssa kannattaa keskustella aiheesta?

5 VIISI VINKKIÄ INSPIRAATIOKSI OPPILAITOSNUORISOTYÖHÖN

Tässä luvussa esittelemme uusia välineitä ja menetelmiä nuorisotyön tekemiseen ammatillisissa oppilaitoksissa. Monet menetelmistä soveltuvat myös muiden hyvinvointityön ammattilaisten käyttöön. Erityisen suotavaa olisi, että niitä sovellettaisiin yhteistyössä eri ammattikuntien kesken.

5.1 Hyvinvoiva nuori -paneelikeskustelut

Nuoren elämään tulisi kuulua muutakin kuin opiskelua ja oppimista. Nuoruusiän hyvään kehitykseen tarvitaan hyvinvointia ja kohtaavia aikuisia. Nuoria osallistavissa Hyvinvoiva nuori -paneelikeskusteluissa löydetään yhdessä keinoja hyvinvoinnin edistämiseen ja voidaan ratkaista ajankohtaisia haasteita. Hyvinvoiva nuori -paneelikeskustelut ovat säännöllisesti toistuvia oppilaitosten hyvinvointityön rakenteita. Ne ovat dialogisia, kunnioittavaa kohtaamiskulttuuria opettavia ja ratkaisukeskeisiä tilaisuuksia. Nuorisotyöntekijä tai muu hyvinvointityön ammattilainen kokoaa paneelikeskusteluun aiheita nuorilta sekä keskustelijoita eri aloilta. Keskustelun aiheet liittyvät nuorten hyvinvointiin ja sitä tukeviin tekoihin. (Osaamiskeskus Nuoska 2023a.) Keskusteluja voidaan käydä myös asuntoloissa.

Säännölliset hyvinvointikeskustelut ja hyvinvointitekojen toteutumisen seuraaminen lisäävät oppilaitoksen nuorten ja aikuisten välistä ymmärrystä ja luottamusta. Nuoret oppivat hyvinvointitaitoja sekä mielipiteiden ilmaisua ja harjoittelevat kunnioittavaa keskustelukulttuuria. Keskustelut voidaan opinnollistaa tai toteuttaa osana tutor- tai opiskelijayhdistystoimintaa. Nuorten ja aikuisten tasa-arvoinen keskustelu vahvistaa nuorten toimijuutta ja osallisuuden kokemusta. Osallisuuden kokemus lisää hyvinvointia ja opintoihin kiinnittymistä. Toimintamalli on yhteisöllisyyttä vahvistavaa, ja kohderyhmänä on koko oppilaitosyhteisö. Keskustelemaan kutsutaan kaikki, jotka ovat mukana nuorten opiskeluelämässä tai päätämässä valituista keskusteluteemoista. Nuoria panelisteja on vähintään yhtä paljon kuin aikuisia. Muita panelisteja voivat olla esimerkiksi opin-

to-ohjaaja, kuraattori, nuoriso-ohjaaja, psykologi, ryhmäohjaaja ja muita opettajia, rehtori, keittäjä, vahtimestari – tarvittaessa myös oppilaitoksen ulkopuolisia toimijoita. (Osaamiskeskus Nuoska 2023a.)

Keskustelu suunnitellaan työryhmässä, johon kuuluu myös nuoria. Aikuinen ohjaa suunnittelua ja toteutusta. Keskustelun aluksi kerrataan turvallisemman tilan periaatteet. Panelistit esittäytyvät, jonka jälkeen keskustelunohjaaja esittelee aiheen. Varsinainen keskustelu käydään keskustelunohjaajan johdolla. Hän tai erikseen valittu kirjuri kirjaa nuorten ja aikuisten esiin nostamia hyvinvointitekoja sekä keskustelun pääkoh- tia. Myös yleisöä osallistetaan keskusteluun. Lopuksi keskustelunohjaaja esittää yhteenvedon käydystä keskustelusta, nostaa esiin sovitut hyvinvointiteot ja huolehtii seurantatapaamisen sopimisesta. (Osaamiskeskus Nuoska 2023a.)

Hyvinvoiva nuori -paneelikeskustelujen organisoinnista ja toteuttamisesta on koostettu ohjeet. (Osaamiskeskus Nuoska 2023a.)

5.2 Kasku-työparimalli

Kasku tulee sanasta kasvatuskumppanuus, ja työparimalli on rakenne vastuuopettajan ja nuorisotyöntekijän lyhyelle yhteistyöjaksolle. Kasku-tuntien aikana opiskelijat saavat mahdollisuuden kertoa vaikutelmia ryhmästään ja pääsevät työparin ohjauksessa vaikuttamaan ryhmän hyvinvointiin. Työparina toimiminen tarjoaa opettajalle ja nuorisotyöntekijälle mahdollisuuden kokeilla valmiuksiaan ja ryhmän tarpeita vastaavia ohjaamisen menetelmiä. Kaskun on koettu lisäävän ryhmän sisäistä luottamusta ja parantavan ryhmän ilmapiiriä. Hyvät vertaissuhteet koulussa ja luottamus opettajaan parantavat opintoihin kiinnittymistä. (Kehittämiskeskus Opinkirjo 2024.)

Kasku koostuu kolmesta Kasku-tunnista sekä näiden suunnittelusta ja reflektoinnista. Työparilta kuluu 7–10 tuntia aikaa riippuen suunnittelun ja Kasku-tuntien kestosta. Toiminta on tarkoitettu ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Otollisin aika Kasku-tunneille on syysloman jälkeen, kun opiskelijat ovat ehtineet hieman tutustua. Kasku-tunnit kannattaa toteuttaa 1–3 viikon välein. Kasku on toiminta-ajatukseltaan sosiaalista vahvistamista ja enemmän sosiaalisia ongelmia ennaltaehkäisevää kuin korjaavaa toimintaa. (Kehittämiskeskus Opinkirjo 2024.)

Kaskun esittely- ja ohjemateriaali löytyy Kehittämiskeskus Opinkirjon kotisivuilta. (Kirjoittaja Heikki Korhonen, Osaamiskeskus Nuoska, Kehittämiskeskus Opinkirjo.)

5.3 KAMU Kaveri mielessä toiselle asteelle

KAMU Kaveri mielessä -tunnit (4*45 min) ovat väline toteuttaa oppilaitoksen hyvinvointityötä ja mahdollisuus avata tai vahvistaa ammattilaisten yhteistyötä. Tunnit on kehitetty kouluissa ja oppilaitoksissa työskentelevän nuorisotyöntekijän sekä oppilaitoksen toisten ammattilaisten työparitoiminnan välineeksi. Kamu Kaveri mielessä, miten tuen kaveriani? -tuntimallin tavoitteena on lisätä nuoren osaamista oman ja kaverin mielenterveyden vahvistamisesta, kaverin tukemisesta ja auttamisesta, huolen puheeksi ottamisesta kaverin kanssa, eri auttamistahoista sekä tilanteista, joissa tarvitaan ammattilaisen apua. Tunnit sisältävät tietoa, pohdintatehtäviä sekä toiminnallisia harjoitteita. Kokonaisuus koostuu Kamu-oppaasta sekä diasarjasta. Jokaisen dian aiheesta on tarkempi kuvaus oppaassa, jossa on myös tarkat ohjeistukset harjoituksista sekä harjoitusten soveltamisesta eri tavoin. Diat ja niihin liittyvät ohjeistukset ovat ladattavissa verkkosivuilta.

Tunnit on alun perin suunniteltu yläkouluikäisille nuorille, mutta toiselta asteelta on tullut viestiä, että näitä sisältöjä sekä valmiiksi koostettua tuntisettiä tarvittaisiin myös toiselle asteelle. Yläkoulun Kamu-kokonaisuutta onkin pilotoitu sellaisenaan toisella asteella ja todettu sen soveltuvan monin osin sinnekin. Toisella asteella Kamu-tuntien mielenterveyden edistämisen teemat (kaveritaidot, empaattinen kuuntelu) olivat osalle opiskelijoista entuudestaan tuttuja. Avun hakemiseen liittyvissä dioissa on hyvä puhua ammattilaisista tai läheisistä sanan ”aikuisen” sijaan, sillä monet toisen asteen opiskelijat ovat aikuisia. Tunnetaitoihin, huolen puheeksi ottamiseen ja huolen tunnistamiseen liittyvät teemat tuntuivat kuitenkin merkityksellisiltä.

Tunteja ei ole tarkoitus toteuttaa yhtäjaksoisesti, vaan esimerkiksi tunti viikossa. Tunnit on mahdollista toteuttaa 45 minuutin mittaisina tai pidempinä (60 min tai 75 min / kerta). Tämän mahdollistavat materiaalissa olevat ekstraharjoitteet, joilla tuntien pituutta voi säädellä. Tärkeintä on, että tunneilla säilyy keskusteleva ja nuoria aktivoiva ote. Kaikkia dioja ei tarvitse näyttää nuorille. Jos tunnilla käsitellyt sisällöt herättävät ajatuksia, joista haluttaisiin keskustella, on tärkeää, ettei kukaan jää huoliensa kanssa yksin.

Tunnit jakautuvat neljään osioon:

1. ”Mikä auttaa minua voimaan hyvin?”
Saat vinkkejä, miten omasta mielenterveydestä ja jaksamisesta voi huolehtia.
2. ”Miten tunnistan tunteita ja kuuntelen empaattisesti?”
Pohdit tunnetaitoja ja empaattista kuuntelemista.
3. ”Miten tuen toista ja otan vaikea asian puheeksi?”
Vahvistat taitojasi toisen tukemisessa ja huolta aiheuttavan asian puheeksi ottamisessa kaverin kanssa.
4. ”Milloin minun on syytä kääntyä aikuisen puoleen?”
Opit tunnistamaan, milloin tarvitaan aikuisen tai ammattilaiset tukea ja apua. Saat tietoa eri auttamistahoista.

(MIELI Suomen Mielenterveys ry 2024.) (Kirjoittaja Marja Snellman-Aittola, Osaamiskeskus Nuoska, MIELI Suomen Mielenterveys ry.)

5.4 Laadukasta asuntolatyötä VeKe-mallin tuella

Joka vuosi yli 10 000 nuorta harjoittelee itsenäisen elämän aakkosia asuntoloissa. Suurin osa heistä asuu toisen asteen ammatillisen koulutuksen asuntoloissa, mutta myös lukiot ja kansanopistot tarjoavat asu- mispalveluja. Oppilaitokset keskittyvät yhä harvemmillle paikkakunnille, jolloin asuntolaan muutetaan useimmiten pitkän välimatkan päästä. Eri- tyisesti maaseudulla joukkoliikenteen mahdollisuudet eivät riitä päivit- täiseen kulkemiseen oppilaitoksen ja kodin välillä. Asuntolat avaavat mahdollisuuksia valita nuorta itseään aidosti kiinnostava koulutus. Asun- tolaohjaajat tukevat turvallista asumista.

Asuntoloissa työskennellään edelleen ammattinimikkeillä *asuntolan- valvoja* ja *-hoitaja*. Työskentelyyn kuuluu valvontaa, vaikka viime vuosi- na nuorisotyöllinen ohjaava työote on tullut vallitsevaksi toimintatavaksi. Asuntolaohjaajat kokevat tekevänsä nuorisotyötä, johon liittyy toimin- taympäristöstä johtuvia erityispiirteitä. Ohjaajan tehtävänä on luoda toi- minnallaan tilanteita, joissa nuorille syntyy mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaympäristöönsä, ja tukea omaehtoisen toiminnan toteuttamises- sa. Asuntolaohjaajan yksi tärkeimmistä tehtävistä on tukea asuntolassa asuvaa nuorta löytämään hänelle sopiva osallisuuden tapa asuinympä- ristössään.

Ammatillisen koulutuksen asuntolaohjaajien tarpeisiin on laadittu Ope- tushallituksen vuonna 2023 päivittämä Laadukas asuntolatoiminta -opas.

Laatusuosituksen tavoitteena on yhtenäistää ohjauksen käytäntöjä ja synnyttää keskustelua asuntolatoiminnan laadun kehittämiseksi. (Opetushallitus 2023.) Uutena sisältönä oppaaseen tuli Yhessä eteenpäin -hankkeen kehittämä VeKe-asuntolaohjauksen vertaiskehittämisen työkalu. Se tarjoaa strukturoidun ja asuntoloiden erilaiset asemat huomioidun tavan kehittää asuntolaohjauksen toimintaympäristöä. Työkalulla tuodaan OPH:n asuntolatoiminnan laatusuositukset aktiiviseen ja elävään käyttöön asuntolatyön kentälle.

VeKe-malli on samanaikaisesti itsearviointimenetelmä, kehittämispotentiaalia luotaava vertaistuen ja yhteiskehittämisen menetelmä sekä asuntolaohjaustyön näkyväksi tekemisen ja merkityksen lisäämisen väline esihenkilötasolle. Työkalua voidaan käyttää ohjaajan ja hänen lähiesihenkilönsä itsearviointiin tai kytkemällä toisen asuntolan ohjaaja ja tämän lähiesihenkilö vertaiskehittämiseen. Myös asuntolan asukkaat osallistuvat VeKen käyttöön niin, että pääsevät vaikuttamaan tuetusti ja tasavertaisesti asuntolan toimintaan ja kehittämiseen. Säännöllisesti käytettynä VeKe auttaa lisäämään asukkaiden osallisuutta, hyvinvointia ja ohjaustyön näkyvyyttä. (Kirjoittaja Antti Väisänen, Nuorisotalo- ja kehittämiskeskus Juvenia/Xamk.)

5.5 Ryhmäilmiön avulla hyvinvoivia ryhmiä

Ryhmään kuuluminen on merkittävä osa nuoren päivittäistä arkea. Perhe, työyhteisö, harrastusryhmät ja ystävät muodostavat ryhmiä. Niiden perustana on yhteenkuuluvuus ja toimiva vuorovaikutus. Terveys, hyvinvointi ja opintomenestys rakentuvat hyville ryhmäkokemuksille. Hyvät ryhmät voivat auttaa vähentämään nuorten syrjäytymistä ja päihdehaittoja. Hyviä ryhmiä voidaan muodostaa oppilaitoksissa, nuorisotaloilla, harrastuksissa – kaikkialla, missä nuoret kokoontuvat.

Ryhmäilmiö on koottu käsikirjaksi, jossa on käytännöllisiä keinoja ryhmien koostamiseen ja jatkuvaan ryhmäyttämiseen. Käsikirjassa kerrotaan ryhmien vaiheista ja siitä, miksi ryhmään kuuluminen on tärkeää. Ryhmäilmiön soveltaminen parantaa ryhmien toimintaa ja vahvistaa jäsenten yhteiskunnassa tarvitsemia sosiaalisia taitoja.

Ryhmäilmiö-koulutus ja -käsikirja on suunnattu kaikille nuorten ryhmiä ohjaaville. [Lisätietoja koulutuksesta ja käsikirja.](#)

(Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2023.) (Kirjoittajat Sari Anjala, Mika Piipponen ja Niina Himanka, Osaamiskeskus Nuoska, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.)

6 LOPUKSI

Tavoitteenamme oli sanoittaa, kuvata ja edistää laadukasta, nuorten yksilölliset piirteet ja tarpeet tunnistavaa nuorisotyötä ammatillisissa oppilaitoksissa. Pyrimme ymmärtämään ammatillisia oppilaitoksia ja niissä tehtyä monialaista hyvinvointityötä nuorisotyön toimintaympäristöinä. Pohdimme nuorten polkua ammatillisista opinnoista eteenpäin: millaiseen yhteiskuntaan nuoria kasvatetaan ja mikä on ammatillisten oppilaitosten rooli Suomessa. Pirstalainen ja uhkakuvien kyllästämä aika vaatii erilaisia keinoja kaikenkypsyypisten nuorten kohtaamiseen ja tukemiseen. Koulutuskuntayhtymien kanssa tehdyn kehittämistyön aikana syntyi oivalluksia erilaisista tekemisen tavoista ja monialaisen yhteistyön merkityksestä nuorten kasvatus- ja hyvinvointitavoitteisiin pääsemiseksi.

Ammattiin oppiminen on keskeinen osa ammatillisten oppilaitosten toimintaa. Yhtä tärkeää on nuorten hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen tuki sekä hyvän nuoruuden mahdollistaminen itseisarvoisena elämänvaiheena. Opintojen aikaiseen kasvuun kuuluu tulevaisuudessa tarvittavien valmiuksien sisäistämistä: sosiaalisia taitoja, kykyä ja halua jatkuvaan oppimiseen, itsetuntemusta, tulevaisuustaitoja sekä sosiaalistumista oman ammattialan työskentelykulttuuriin. Tämä tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kehittämistyön aikana oivalsimme, kuinka merkittäviä paikkoja oppilaitokset ovat nuorten hyvän elämän ja hyvinvoinnin kannalta. Oppilaitosympäristöt mahdollistavat nuorten kasvuunsa tarvitsemat vertaissuhteet, kun oppilaitosnuorisotyö tukee turvallisia vertaisryhmiä ja mahdollistaa nuorten omaehtoista vertaistoimintaa.

Nuorisotyön vahvuutena on nuorilähtöinen kohtaamisosaaminen. Kohtaaminen ja näkeminen yksilöinä on nuorten näkökulmasta tärkeää. Nuorten yksilöllisten ominaisuuksien ja tilanteiden tunnistaminen on aikuisten vahva signaali nuorille, mikä herättää luottamusta ja turvaa. Luottamus on yhteistyön edellytys ja olennaista kaikessa kohtaamisessa. Luottamusta herättää sekin, että nuorten toiveita ja tarpeita kuullaan, tunnistetaan ja niihin vastataan oikea-aikaisesti. Se vahvistaa myös tulevaisuususkoa.

Nuorisotyötä voi ja kannattaa kehittää palvelumuotoilun keinoin. Esitimme tässä julkaisussa muutamia palvelumuotoilun menetelmiä. Lisää kannattaa etsiä ja ryhtyä kokeilemaan niiden soveltamista omaan työhön. Palvelumuotoilu sopii nuorisotyön kehittämiseen erinomaisesti: nuorisotyö keskittyy nuorten osallisuuteen ja myös palvelumuotoilu lähtee asiakkaan osallistamisesta palveluiden suunnitteluun ja tarpeidensa määrittelyyn heti kehittämistyötä aloitettaessa. Vasta riittävän asiakasymmärryksen avulla pystytään suunnittelemaan aidosti arvoa tuottavia palveluita. Tämä pätee nuorisotyöhönkin. Palvelumuotoilua soveltamalla voidaan helpottaa nuorisotyön osaamisalan sanoittamista ja konkretisointia oppilaitoksen muille toimijoille. Sen myötä lisääntyvä nuorisotyön tunnettuus edistää monialaista yhteistyötä ja lujittaa nuorisotyön asemaa osana ammatillisten oppilaitosten kasvattajayhteisöjä.

Tulevaisuusohjauksessa vahvistetaan positiivisen pedagogiikan keinoin nuorten ajatuksia ja kokemuksia toivosta. Tulevaisuusohjaus on yksilöllistä: toivon heräämisen tavat ja toivon alkulähteet vaihtelevat. Tulevaisuus-usko vahvistuu vuorovaikutuksessa rakentuen jokaisessa keskustelussa erilaiseksi. Toisille nuorille riittää kuuntelu, toisten kanssa löydetään yhdessä inspiraatio toivottuja tulevaisuuksia kohtaan. Joillain nuorilla on valmiita tavoitteita mielessään, ja niihin pääsemistä pohditaan yhdessä. Jokaisesta nuoresta löytyy vahvuuksia, joiden varaan toiveiden toteuttamista voidaan rakentaa. Nuorisotyö on yksi olennaisimmista ammattikunnista nuorten tulevaisuususkoa vahvistavien keskustelujen toteuttajana. Kannustamme ammattiopistoissa nuorisotyötä tekeviä heittäytymään syvällisiinkin dialogeihin nuorten kanssa heidän tulevaisuususkonsa vahvistamiseksi.

Tässä julkaisussa esitettiin muutamia esimerkkejä hyvistä oppilaitosnuorisotyön ja monialaisen yhteistyön käytänteistä. Osaamiskeskus Nuoskan toiminnan aikana olemme oivaltaneet, että nuorten tukemiseen ja heidän toiveidensa toteuttamiseen ja tarpeisiinsa vastaamiseen on lukuisia kirjo erilaisia ratkaisuja ja toimintatapoja. Se on herättänyt ilonsekaista toivoa: ratkaisuja on, jos niitä tahdotaan löytää! Esitettyjä menetelmiä ja pohdintatehtäviä voi soveltaa muillakin kouluasteilla.

Kannustamme kokeilemaan uusia keinoja vahvistaa nuorten osallisuutta myös silloin, kun pohditaan mahdollisia tulevaisuuksia. Tulevaisuuskuittelun ja vision tavoittelun avulla syntyvä osallisuuden kokemus vaikuttaa nuorten opintoihin kiinnittymiseen ja hyvinvointiin. Yhteisöllisyys vahvistuu, kun yhteisiä asioita ovat hoitamassa kaikki oppilaitosyhteisön jäsenet – myös nuoret. Nuorisotyöllä on välineitä tukea nuorten omaehtoista

toimintaa. Oppilaitosnuorisotyö on ennalta ehkäisevän työn resurssi, jota meillä ei ole varaa jättää käyttämättä.

Toivomme tulevaisuutta, jossa jokainen saa oikeuksiensa mukaisen riittävän sivistyksen sekä ymmärryksen elämänsä vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista lähtökohdistaan riippumatta. Tässä on yksi nuorisotyön paikoista! Toivomme oppilaitosnuorisotyön luovan myös tulevaisuudessa nuorille edellytyksiä pohtia itselleen mielekästä elämänkulkua ja saada valmiuksia sen toteuttamiseen – edellytyksiä elää yhdenvertaista ja hyvää elämää.

LÄHTEET

Aalto, H.-K. Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. 2022. Tulevaisuudentutkimus tutuksi. Perusteita ja menetelmiä. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022. Turku: Tulevaisuudentutkimuskeskus & Turun yliopisto. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/153465/TVA-1-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 7.2.2024].

Body, J. & Terrey, N. 2019. Design for a better future. A guide to designing in complex systems. Lontoo & New York: Routledge.

Curedale, R. 2016. Design Thinking. Process & Methods. 2nd edition. Los Angeles: Design Community College.

Eerikäinen, V. & Rantaniva, A. 2024. Tulevaisuusvalmentajan opas. Xamk oppimateriaalit 6. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-578-9>.

Eerikäinen, V., Salmi, M. & Lottonen, H. 2022. Nuorten tukeminen nivelvaiheessa – vieraana Vantaan case managerit. Osaamiskeskus Nuoska. Podcast. Saatavissa: <https://soundcloud.com/nuoska-osaamiskeskus/nuorten-tukeminen-nivelvaiheessa-vieraana-vantaan-case-managerit> [viitattu 19.10.2023].

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2023. Ryhmäilmiö – ryhmän ohjaajan käsikirja. Verkkosivu. Saatavissa: <https://ehyt.fi/tuote/ryhmailmio-ryhman-ohjaajan-kasikirja/> [viitattu 1.12.2023].

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2024a. Verkkosivu. Saatavissa: <https://ehyt.fi/> [viitattu 19.1.2024].

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2024b. Ehkäisevä päihdetyö nuorisotyössä. Verkkosivu. Saatavissa: <https://ehyt.fi/tuote/ehkaiseva-paihde-tyo-nuorisotyossa/> [viitattu 19.1.2024].

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2024c. Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön työkalupakki välituntiaktiviteetteihin. Verkkosivu. Saatavissa: <https://ehyt.fi/tuote/nuorisoalan-ehkaisevan-paihde-tyon-tyokalupakki-valituntiaktiviteetteihin/> [viitattu 19.1.2024].

Kasurinen, H. 2019. Opiskelijoiden hyvinvointi ja tulevaisuususkko ammattikorkeakoulussa.

Kehittämiskeskus Opinkirjo 2024. Kasku-malli ammatilliseen koulutukseen. Verkkosivu. Saatavissa: <https://opinkirjo.fi/kasku-malli-ammattilliseen-koulutukseen/> [viitattu 19.1.2024].

Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä. 2023b. Voimavaravalmennus. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://www.kpedu.fi/yhdessa-voimaa-opintoihin/voimavaravalmennus> [viitattu 2.2.2023].

Keski-Pohjanmaan koulutuskuntayhtymä. 2024. Tuki-polku. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://www.kpedu.fi/tuki-polku> [viitattu 19.1.2024].

Kiilakoski, T. (toim.) 2021. Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.

Koskela, S. 2023. Koulun moniammatillinen yhteistyö – edellytyksiä, haasteita ja hyötyjä. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Xamk oppimateriaalit 2. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 64–70.

Lasten ja nuorten säätiö & Tietoevry. 2022. ”Toiveikas ja pelottava” – selvitys nuorten tulevaisuususkosta 2022. Saatavissa: <https://wordpress.nuori.fi/wp-content/uploads/2022/07/Selvitys-tulevaisuususkosta-2022.pdf> [viitattu 25.10.2023].

Lasten ja Nuorten Säätiö. 2024. Mahdolliset maailmat. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://www.nuori.fi/toiminta/mahdolliset-maailmat/> [viitattu 7.2.2024].

Loberg, H. & Pöyry, S.-M. 2021. Asuntolaohjaajan työ Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopistossa. Teoksessa Kantonen, H., Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Kiilakoski, T. Nuorisotyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Xamk kehittää 165. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

MIELI Suomen Mielenterveys ry. 2024. Verkkosivu. Saatavissa: <https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/materiaalit/kamu-kaveri-mielessa-miten-tuen-kaveriani-tunnit/> [viitattu 19.1.2024].

Niittylahti, S. 2023. Opintoihin kiinnittymisen tukeminen ammatillisessa koulutuksessa. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Xamk oppimateriaalit 2. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 140–186.

Nuutila, L., Teeri, I., Granlund, A., Vuoksiola, E., Pakalén, S., Sainio, S., Helle, J., Jussilainen, A., Kakko, S.-C. & Kaasalainen, W. 2022. Näin käsittelet tulevaisuutta luovasti nuorten kanssa. Harjoituksia tulevaisuustyöskentelyyn. Helsinki: Lasten ja Nuorten Säätiö, Kemi: Kemin kaupungin teatteri, Oulu: Kulttuuriosuuskunta Ilme, Kajaani: Vaara-kollektiivi. Saatavissa: <https://wordpress.nuori.fi/wp-content/uploads/2023/01/tulevaisuustyoskentelyn-harjoitukset-opas.pdf> [viitattu 7.2.2024].

Ollila, J., Miettinen, S. & Jokinen, L. 2022. Tulevaisuusohjaus: välineitä tulevaisuusajattelun ja -taitojen kehittämiseen. Teoksessa: Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. (toim.) Tulevaisuuden tutkimus tutuksi – perusteita ja menetelmiä. Turun Yliopisto. 416–426. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/153465/TVA-1-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 16.2.2024].

Opetushallitus. 2023. Laadukas asuntolatoiminta. Oppaat ja käsikirjat 2023:4a. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/laadukas-asuntolatoiminta> [viitattu 14.12.2023].

Osaamiskeskus Nuoska & OAJ. 2024. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö. Saatavissa: https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/08/koulunuorisotyö_nuoska_oaj_150124.pdf [viitattu 19.1.2024].

Osaamiskeskus Nuoska. 2023a. Hyvinvoiva nuori –paneelikeskustelujen järjestämisen opas. Saatavissa: https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/08/xamk_nuoska_hyvinvoiva_nuori_paneelin_ohjeet_150923.pdf [viitattu 19.11.2023].

Osaamiskeskus Nuoska. 2023b. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön kehittäminen. Koulunuorisotyön rakenteiden laatua koskeva ohjeistus. Saatavissa: https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2020/08/nuoska_koulunuorisotyön_rakenteiden_laatua_koskeva_ohjeistus_041223.pdf [viitattu 15.12.2023].

Osaamiskeskus Nuoska. 2024. Digitaalinen nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Podcast. Saatavissa: <https://soundcloud.com/nuoska-osaa-miskeskus/digitaalinen-nuorisotyö-oppilaitoksissa> [viitattu 31.2024].

Osata-hanke. 2024. Materiaalit. Verkkosivut. Saatavissa: <https://osaamis-matkalla.fi/materiaalit/> [viitattu 7.2.2024].

Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto Poke. 2023. Kasvatusohjaajat Pokessa. Verkkosivu. Saatavissa: <https://poke.fi/opiskelijalle/opiskelija-palvelut/kasvatusohjaaja> [viitattu 17.10.2023].

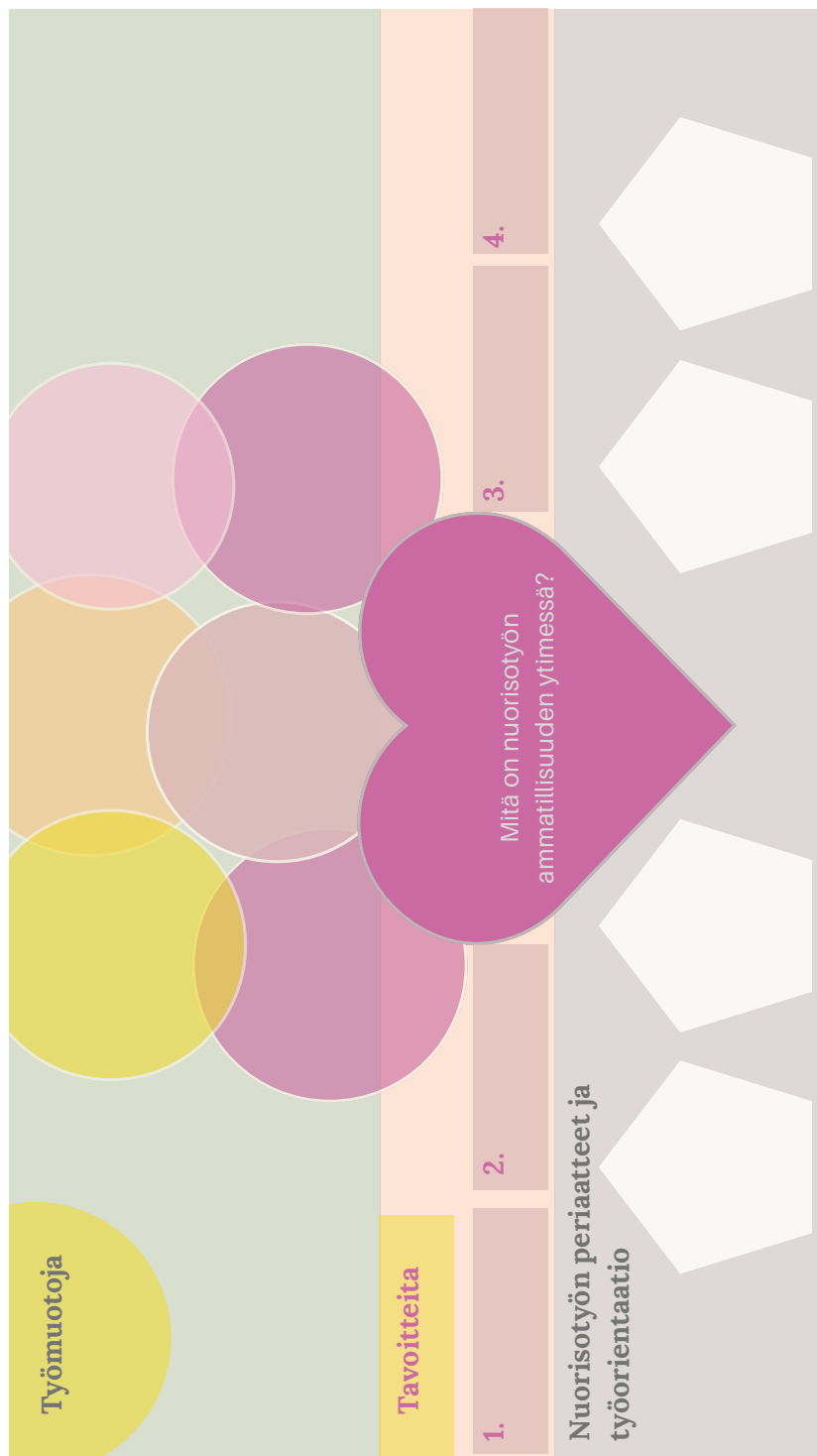
Pöyry, S.-M. 2023. Oppilaitosnuorisotyön laadun arvioinnin kehittämisen palvelumuotoilun keinoin. Opinnäytetyö. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/799393/Poyry_Sanna-Mari.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 7.12.2023].

Stickdorn, M., Hormess, M., Lawrence, A. & Schneider, J. 2018. This is service design doing. Applying service design thinking in the real world. A practitioners' handbook. US, Kalifornia: O'Reilly.

Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus. 2024. Tulevaisuusohjaus. Työkaluja ja tehtäviä erilaisia tulevaisuuksia varten. Verkkosivusta. Saatavissa: <https://tulevaisuusohjaus.fi/> [viitattu 7.2.2024].

Liite 1

Nuorisotyö ammattiopistoissa -pohja

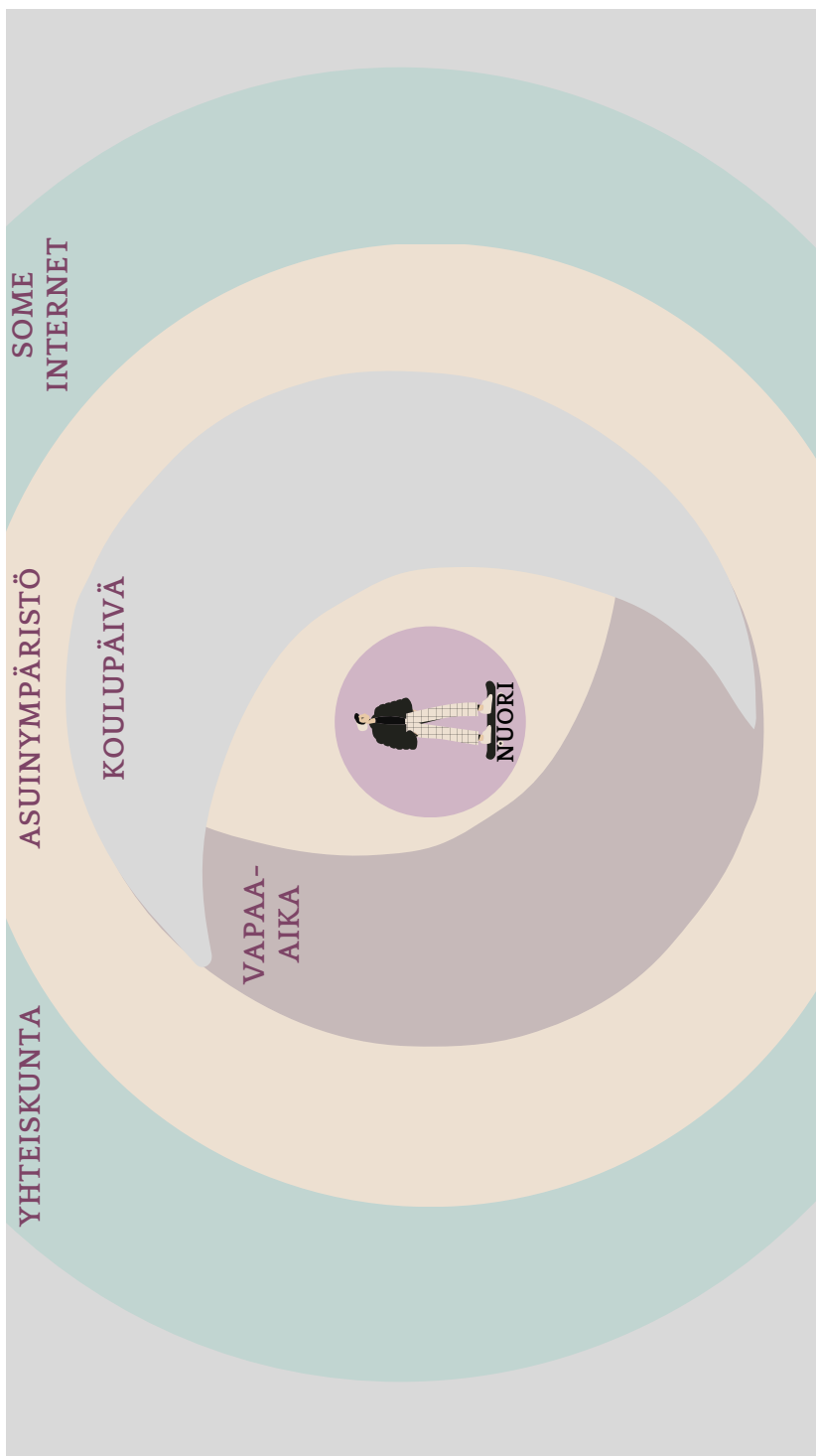
Liite 2

Pohja työmuotojen priorisointiin

Liite 3

Nuorilähtöisen sidosryhmäkartan pohja

Liite 4

Opiskelijaprofiili Abdi Ajattelijan profiilikortti

 <p>Nimi Abdi Ajattelija</p>	<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none">Matemaattinen lahjakkuusSinikkyyysAhkeruusAnalyttisyysRauhallisuusItsesäätelykykyHarkitsevaisuus	<p>Mitkä tarpeet korostuvat</p> <p>Sosiaaliset tarpeet Kulttuurin ymmärtäminen Osallisuuden tarve (kuuluminen, vaikuttamismahdollisuudet)</p>
<p>Haasteet</p> <p>Yksinäisyys Kulttuurin lukutaidottomuus Miten liittyä ryhmään? Älyllisyyttä ei aina arvosteta vertaisryhmässä. Syrjintä ja rasismi oppilaitoksessa ja harjoittelupaikoilla.</p>		<p>Mahdollisuudet</p> <p>Älykkyyden myötä kykyä kehittyä ammatillisesti pitkälle Rauhallinen ja lempeä luonne tukevat ystävyyssuhteiden solmimista, kunhan oppii kulttuuriset normit ja koodit ja toimii niiden mukaan.</p>
<p>Pelot</p> <p>Ulkopuolelle jääminen Rasismien ja syrjinnän kohtaaminen</p>		<p>Toiveet, unelmat</p> <p>Haaveilee: Yhteisöstä ja siihen kuulumisesta, Oman palkan löytämisestä vertaisryhmässä Nähdäksi tulemisesta Harjoittelupalkan löytämisestä ulkomaalaistaustaisena</p>
<p>Tyypillinen käytös</p> <p>Seuraa sivusta Ei uskalla osallistua keskusteluun tai liittyä ryhmään, koska ei tiedä miten. Arkuus, varovaisuus, epäluuloisuus. Piilottelee kykyjään. Omaksunassa "toissijaisen" identiteettiä.</p>		<p>Tavoitteet, intressit, päämäärät</p> <p>Haluaa valmistua rakennusosalalta ja jatkaa opiskelua ammatti-korkeakoulussa rakennusinsinööriksi. Haluaa oppia suomea paremmin. Haluaa löytää paikkansa yhteiskunnassa ja osallistua sen rakentamiseen työn kautta.</p>

Liite 5

Opiskelijaprofiili Tiu Taiteellisen profiilikortti

 <p>Nimi Tiu Taiteellinen</p>	<p>Vahvuudet</p> <p>Taiteellisuus Luovuus Herkkyyt Henkisyys Empatia, inhimillisyys, ystävällisyys Ilmaisukyky Avarakatseisuus</p>	<p>Mitkä tarpeet korostuvat</p> <p>Hyväksynnän tarve Turvan tarve Rohkaisu ja tuen, vierellä kulkemisen ja kannustamisen tarve Yksityisyyden ja rauhan tarpeet Itsensä toteuttamisen tarpeet</p>
<p>Haasteet</p> <p>Pitkäaikainen koulukiusaaminen taustalla Masennusalttius Sosiaalisten tilanteiden pelko Ahdistus, jännittäminen, suojattomuus: ei osaa puolustautua. Muunsukupuolisuus ja sitä koettu syrjintä. Vertaiset eivät osaa käsitellä poikkeavuutta ryhmässään. Epärealityisiä unelmia taiteilijatyön arjesta.</p>	<p>Mahdollisuudet</p> <p>Luovuus ja ilmaisuvoimaisuus mahdollistavat taideartesaanina paljon Omaperäisyys: löytänyt oman tyylinsä jo nuorena. Lahjakkuus avaa ovia designaloihin, jos uskalltaa tuoda ilmi.</p>	<p>Toiveet, unelmat</p> <p>Haaveilee: Taiteilijaurasta, jossa saisi työskennellä yksin, Omalla tavallaan ja aikataulullaan omassa ateljeerssaan. Unelmoi olevansa hyväksytty ja arvostettu jäsen vertaisryhmässä, joka on turvallinen.</p>
<p>Pelot</p> <p>Joutua kiusatuksi uudelleen Sosiaaliset tilanteet, paikat missä paljon ihmisiä yhtä aikaa.</p> <p>Tyypillinen käytös</p> <p>Seuraa sivusta. Vetäytyy ajatuksiinsa. Arkus, varovaisuus, epäluuloisuus. Turvalisushakuisuus: takertuu luotettavina pitämiinsä aikuisiin. Välittelee paikkoja, joissa paljon ihmisiä – ei käy ruokailassa, pelkää koulun käyräpäiden läpi kulkemista ja saattaa jäädä kotiin näistä syistä.</p>	<p>Tavoitteet, intressit, päämäärät</p> <p>Tahtoo valmistua artesaaniksi ja jatkaa opintoja korkeakoulussa. Unelmoi itsenäisestä suunnittelutyöstä (korut, vaatteet, käyttöesineet), jossa saa toteuttaa itseään paineettomassa ja rauhallisessa ympäristössä.</p>	

Liite 6

Opiskelijaprofiili Kalle Kingin profiilikortti

 <p>Nimi Kalle Kingi</p>	<p>Vahvuudet</p> <p>Urheilullisuus, toiminnallisuus Rohkeus Ulospäinsuuntautuneisuus Johtajataidot – porukan kingi Energisyys Huumorintaju</p>	<p>Mitkä tarpeet korostuvat</p> <p>Autonomiam (päättökset itse) Sosiaaliset tarpeet; kuuluu ja olla johdossa samanlaisten vertaisryhmässä (status) Ympäristön hallinta (käytöksellä) Liikunta, päästä purkamaan energiaa, kokea osaamista sillä saralla (keskittymisen haasteiden vuoksi) onnistumisia vähemmän opinnoissa) Huomatuksi tuleminen Stimulaation tarve</p>
<p>Haasteet</p> <p>Kouluopissaolot Diagnosoimaton ADHD – keskittymisen pulmat Äänekkäs häslääminen, multitaskaaminen, ylivirtittyneisyys Alttius kiusata, nälviä – empatian ja harkinnan puute Nuuskan ja alkoholin käyttö Kärsimättömyys, impulsivisuus</p>	<p>Mahdollisuudet</p> <p>ADHD diagnoosin ja sopivan tuen saaminen mahdollistaisi opinnoissa pärjäämisen Löytää joka paikasta kaveriporukan, seuraajat Pystyisi kantamaan vastuuta koulussa esim. opiskelijakuntatoiminnassa</p>	<p>Toiveet, unelmat</p> <p>Haaveilee: Urasta ammattilaisurheilijana lätkäliigassa. Haluaa perheen ja lapsia, omakotitalon ja ison kaveriporukan. Salaa toivoo voivansa osallistua laulukilpailuihin – intohimoinen tangofani. Unelmoi pystyvänsä hankkimaan tuunaitavakseen vanhoja amerikanrautoja.</p>
<p>Pelot</p> <p>Fyysiset loukkaantumiset Vaikeat koulutehtävät – epäonnistumisten myötä kyvykkyyden käsitys/minäpystyvyyys heikentynyt Porukan ulkopuolelle jääminen</p>	<p>Tavoitteet, intressit, päämäärät</p> <p>Haluaa valmistua automekaanikoksi ja perustaa oman korjaamon pystyäkseen itse päättämään aikatauluistaan ja työskentelytyvoistaan. Unelmoi työstä yrittäjänä ja yrityksen kasvattamisesta niin, että voisi kymmenen vuoden sisällä vähentää omaa työkuormaansa.</p>	
<p>Tyypillinen käytös</p> <p>Häslää ja hauskuuttaa lunastukseensa porukassa. Kovaaääninen, opettajat kokevat häiritseväksi käytöksen. Vetää ryhmän perässään tekemään kaikkea muuta kuin kouluun liittyvää.</p>		

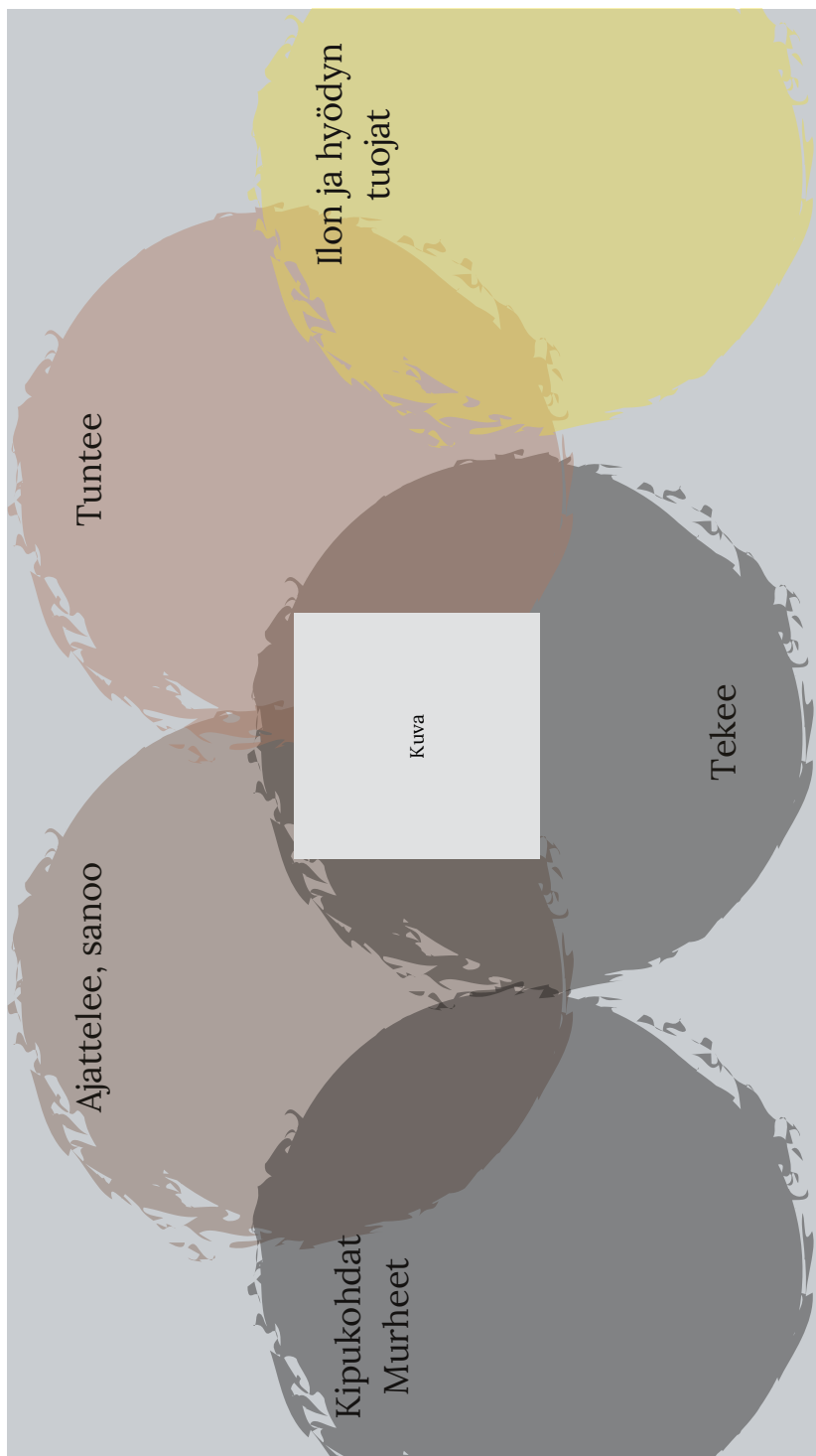
Liite 7

Profiilikorttipohja

 Kuva Nimi	Vahvuudet	Mitkä tarpeet korostuvat
Haasteet		Mahdollisuudet
Pelot		Toiveet, unelmat
Tyypillinen käytös		Tavoitteet, intressit, päämäärät

Liite 8

Sovelletun empatiakartan pohja

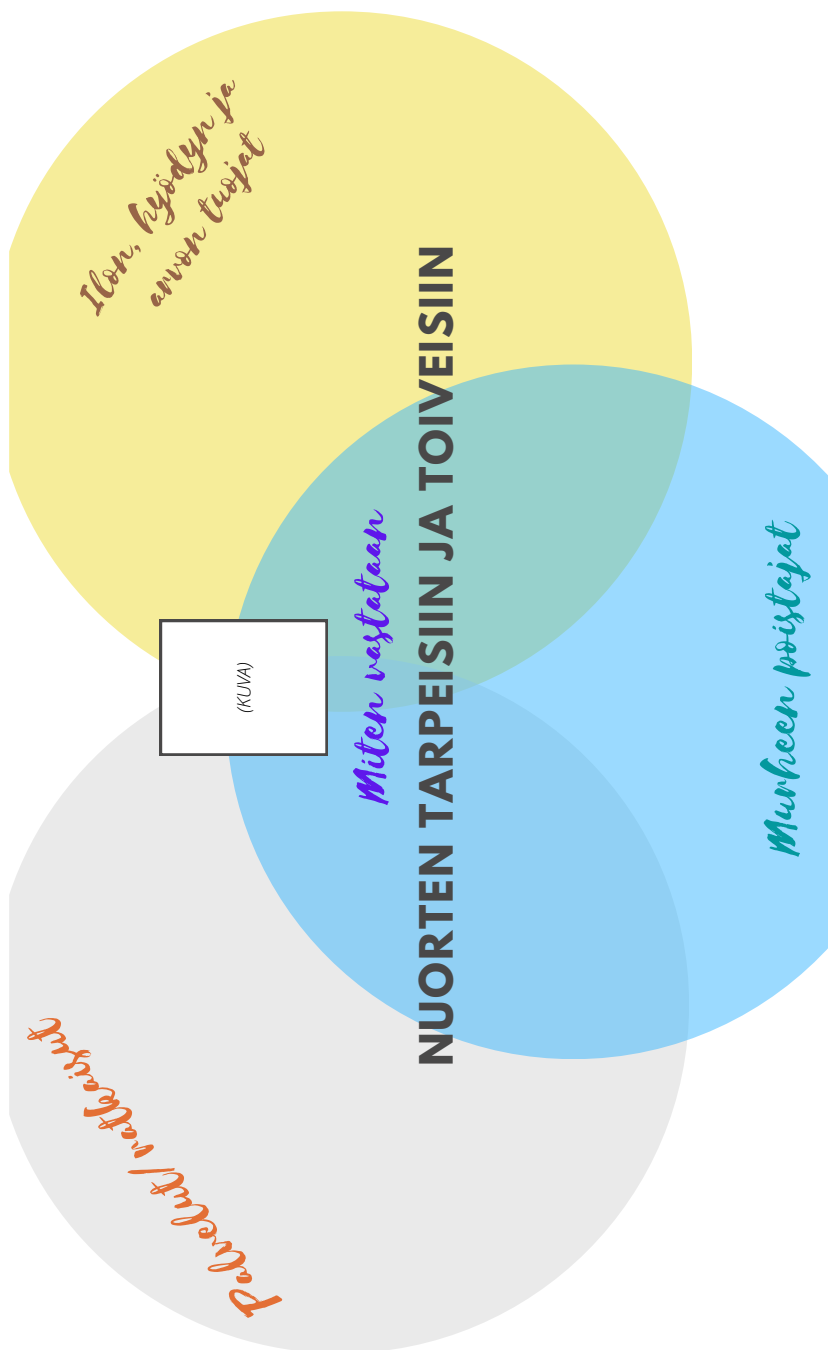
Liite 9

Kpedun opiskeluhyvinvoinnin toimijoiden arvolupaus

Liite 10

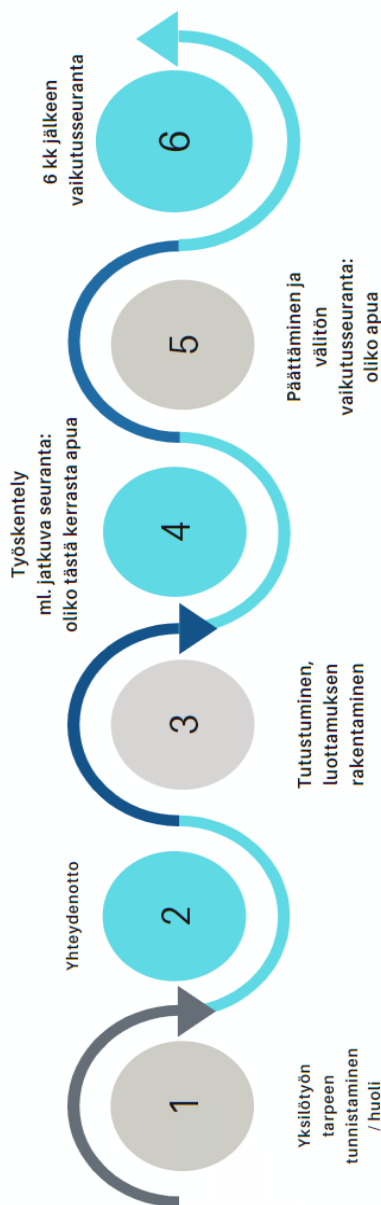
Arvolupauspohja

Liite 11

Yksilötyön emotionaalinen palvelupolku nuoren näkökulmasta (Pöyry 2023)

YKSILÖTYÖ NUOREN NÄKÖKULMASTA

Tunteet ja muut reaktiot

Huolestuneisuus
Ahdistus

Jännitys
Toivo avun saamisesta

Voisiko tästä olla apua?

Kriittiset pisteet
Miten asiat etenevät?

Tavoitetaanko? Avun vastaanottamiseen suostuminen.

Toivo
Luottavaisuus
Huojennus
Rentoutuminen

Uskallanko luottaa?

Luottamuksen syntyminen. Avun vastaanottaminen. Sitoutuminen, motivaatio ja sinnikkyys.

Epävarmuus
Turvallisuus
Luottamus

Saan tukea ja apua. Osaanko kertoa tilanteistani ja tunteistani?

Selvisin/ selvydyn

Ilahtuminen
Itsevarmuus, itseluottamus
Hyvään tulevaisuuteen luottaminen

Selvisin/ selvydyn

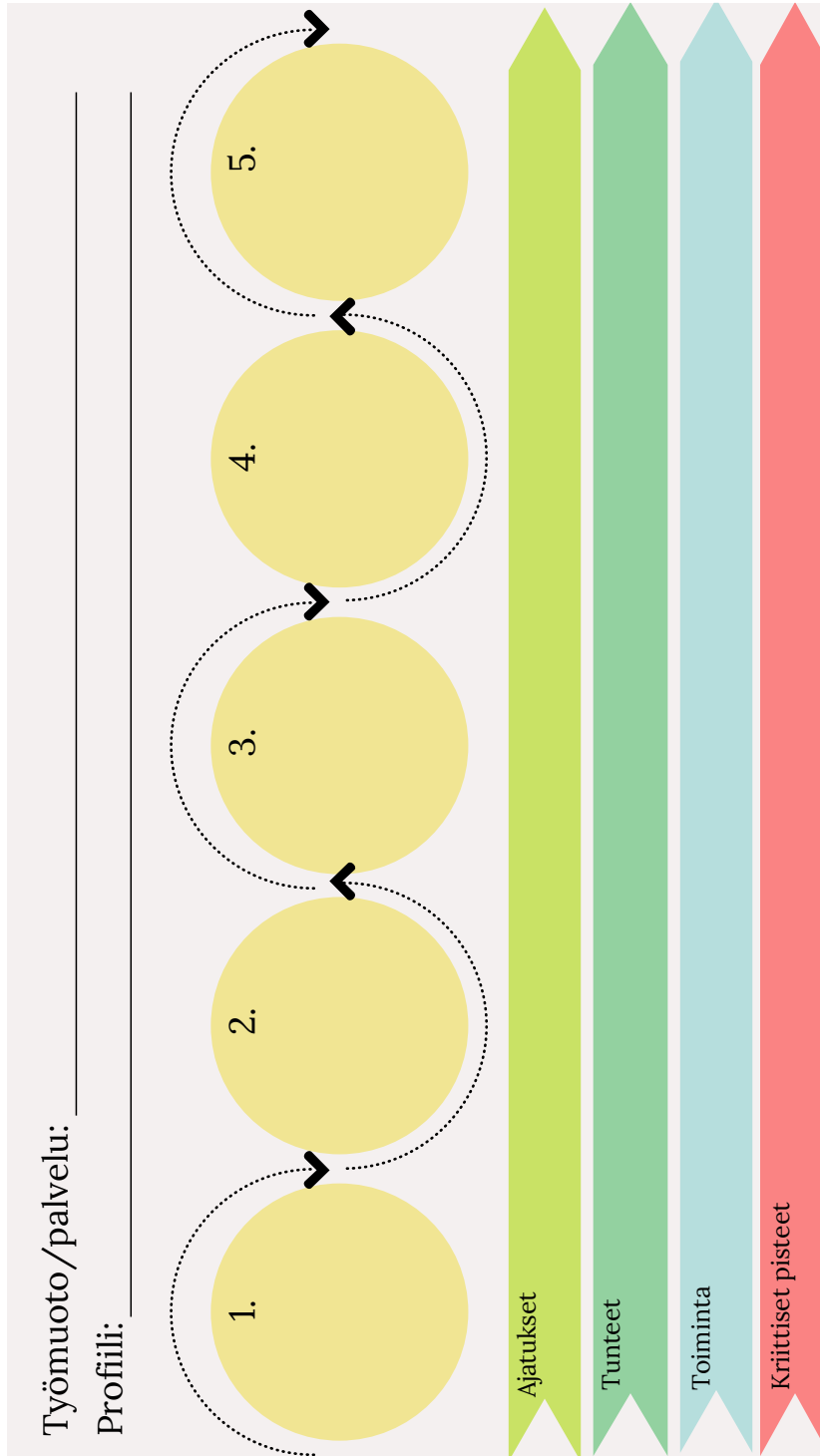
Tavoitetaanko? Ymmärrätkö oman toiminnan osuuden selvitytyksessä?

Ajatukset

Minusta välitetään edelleen, olen arvokas. Huomaan selvinneeni.

Liite 12

Nuoren emotionaalisen palvelupolun pohja

**XAMK
INSPIROI**